

TOVERITAR
Kymmenvuotias
1911–1921

Karl Sirén

TOVERITAR
KYMMENVUOTIAS
1911–1921

Muistojulkaisu

TOVERI PRESS ASTORIA, ORE.

Juhliessa

Kirj. Eemeli Rautiainen

Huo'ahda hetkeksi raataja,
pysähytä päivätyösi:
levähtele lauha hetki
oman joukkosi juhlissa.

Mieli ylväänä ylene
yli orjan osan ankeen:
käsi omasi ojenna
käteen toisen känsäkouran...
Juhli joukossa juhlivain!

Nosta päätäsi päivähän
mikä nousee notkelmista,
riiston pimeistä pajoista,
kahlehista kullan mahdin,
syiden synkistä sysistä.
Nosta nuori, vanhus vakaa,
orja maailman mahtavan.

Idän päivä jo päästelee
yli maiden, mantereiden,
kohti köyhien kotoa,
sinne missä mieli mataa
puutteen kovissa kourissa:
sinne kimpoovat kipinät
sytytellen sydämihin
uskon varmoja valkeita...

Kau'an kahleissa kytenyt
valo viimein vapahaksi
pääsi, inehmon iloksi;
iloksi ihmisen raatavan,
poloisten pohjakerrosten.
Eipä estehet estäneet
päivää yöstä yltyväistä,
nousemasta, kasvamasta.
Suotta sulkuja suuria,
vaikehia vastuksia
mahti varsille varasi,
suotta säilätkin salamoi,
lauluun laukes tuliputket!
...Nousi aamuinen aurinko
orjille osattomille...

Majaa raataja rakensi
lännen kuuluun kultalahan,
uutterana, uhmamielin
salvos suorana kohosi.
Väijyi pimeys pirttiä,
rohkeata raatajata,
pedot parmailla oleksi.
Mutt' ei säikkynyt synkkää
yötä ylväs urhomieli,
eipä petoja pelännyt:
uskoi uuden päivän nousuun,
joka poistavi petokset,
surmat suohon saattelevi...

Seisoi majanen matala...
Liesi lämpöä tarjosi
eksyvälle etsijälle:
seisoi päivät pääksytysten,
kului kuut ja vuosiakin
viimein kymmenen kiertyvi.
Seisoi yhäti ylevänä,
vaikka sortaa sorronmahti
teo'in katalin koetti,
koitti yötä yhäti
pitää päällä orjalasten.

Sorto ansoja asetti,
nostatteli vihan, vilpin
orjain omissa povissa:
yhteistyössä yllytteli
toisen toiselle kiveksi,
saattoi sanat sotimahan
opin oikean etehen...
— Jopa aatteli asukkaat
majan pienen pikkuruisen:
Mikä etehen ehtiikään.

päivää kohden pyrkivälle:
kymmen'vuoden vaivan näkö
yhäkö yöhön hajoaa
yhteistyöstä?

Eipä toki...
Eipä viihtynyt vihahan
mieli orjan osattoman:

eipä sortunut sotihin
väki veljen kä'en kautta,
eipä kultien kuningas
saanut suurta teoillansa.
Ylös yhtehen pyrkivi
vilpin sekä vihan tieltä
järki kahleissa kulkijan!

Kohti päivää nyt pyrimme
kera KOKO MAAILMAN
KÖYHÄN KANSAN, köyhälistön!
USKOIN uutehen elohon
käymme KAIKKI köyhä kansa
toinen toistamme puoltaen!
...Ken ei keralla kulkene
liittymällä liittohomme,
hän sivulla seisokoon,
pelkurina piilotelkoon
niinkuin koira odotellen
mitä mielivi isäntä!

Kohti päivää nyt kulemme
mikä nousee mahtavana
kaiken maailman kansoille,
poloisille poljetuille,
sulatellen rinnan routaa
sopusointuhun suloisaan...

Meillä pyhä on pyrkimys
usko suuri uskonamme,
jonka voittohon pyrimme.
Mutt' ei voimamme vähäiset
kuin me kaikki koetamme
voimin YHTEISIN kohota!

Toverittaren historiaa

Tunteaksemme Toverittaren kymmenvuotishistoriaa, on välttämätöntä tietää myöskin sen esihistoriallista aikaa. Sen kertominen lienee paikallaan, ennenkuin tutustumme naisten lehden kymmenvuotisen olemassaolon aikaan.

Historiikki Toverittaren olemassaoloajalta, kuten sen esihistoriakin, ovat eroittamaton osa suomalaisen sosialistisen liikkeen historiaa. Suomalaisen sosialistisen naisten lehden tarpeellisuudesta ja sen ilmestymismahdollisuuksista, täkäläistä työväenliikettä kiinteästi seuraavassa toveripiirissä, pohdittiin jo suomalaisen sosialistisen toiminnan lapsuusaikoina, aikoina, jolloin ei ollut edes järjestöä. Oli vaan muutamia sosialistiosastoja siellä täällä suurimmilla suomalaisseuduilla.

Ensimäisenä huomattuna sosialismin tiedollisena edustajana suomalaisten työläisnaisten joukossa tässä maassa on mainittava Hulda Anderson. Vuosina 1902—3, ollessaan Malkosaarella, hänen jo mainitaan esittäneen ajatuksia naisten lehden tarpeellisuudesta, naisten herätystyötä varten. Samoihin aikoihin hän m. m. joutui Seattlessa, Wash., erään haalin omistusoikeudesta käydyn oikeusjutun kestäessä pitämään perusteellisen luennon sosialismista oikeuden tuomarille ja asiaa seuraavalle yleisölle.

V. 1904 jätettiin allekirjoittaneelle, sosialististen naisten ja miesten pyynnöstä, toimeksi hommata tänne Suomesta sosialismia tunteva nainen, joka pystyisi tekemään puhujamatkan yli maan, ja joka voisi sen jälkeen ryhtyä Työmieheen naisten osaston toimittajaksi.

Asiasta syntyneessä kirjevaihdossa Suomen sosialidemokraattisen puoluetoiminnan sihteerin J. K. Karin ja allekirjoittaneen välillä tultiin siihen tulokseen, että hän enimmän suositteli toimeen Alma Malanderia. (Jokinen. Pietarin kommunistien murhassa teurastetun toveri Väinö Jokisen puoliso). Erinäisten seikkojen vuoksi ei kuitenkaan toveritar Alma Malander päässyt tänne lähtemään ja niinollen se yritys sillä kertaa raukesi.

Asia ei kuitenkaan kauaksi hautaantunut. Jo seuraavana vuonna, 1905, teki toveritar Ida Pasanen lyhyemmän puhujamatkan Minnesotan ja Wisconsinin suomalaisilla asumaseuduilla. Pääasiallisimpana matkan tarkoituksena oli herättää ja opastaa naisia sosialistiseen toimintaan. Tämä oli ensimäinen sosialistisen naisen tekemä puhumamatka tämän maan suomalaisen väestön keskuuteen. Tosin jo ennen tätä aikaa eräs Mrs. Hanna Lehtinen, New Yorkista, oli

puhunut ja kirjoittanut julkisesti naisliikkeen puolesta, mutta hän ei ollut selvillä sosialismista, eikä edustanut sitä.

Toveritar Ida Pasasen Raivaajassa julkaisemat matkakirjeet tuolta matkalta osoittavat, että naiset useilla paikkakunnilla suurella innolla ottivat osaa keskusteluihin, joita toimeenpantiin puheiden loputtua. Sosialistisen valistuksen tarve naisten kesken huomattiin. Ymmärrettiin, että sitä voisi tehoisammin edistää naisten lehden avulla. Näin ajateltiin suurimmaksi osaksi näiden matkakirjeiden luettua. Naisten lehden perustaminen kuitenkin näytti mahdottomalta, siksi se ei päässyt päiväjärjestykseen osastojen kokouksissa, vaikka siitä aina välistä väiteltiin ja juteltiin.

Naisten osanotto sosialistiseen toimintaan kasvoi nopeasti.

Vuonna 1906, Hibbingin edustajakokouksessa, jolloin S. S. Järjestö perustettiin, oli edustajina m. m. kolme naistoveria. He olivat seuraavat: Olga Heinonen Pa., Hulda Anderson, Seattle, Wash. ja Ida Pasanen, Cloquet, Minn. (Kuinka monta naisedustajaa viimeisissä S. S. Järjestön edustajakokouksissa on ollut?)

Lydia Korvola, Esther Laukki, Selma Jokela-McCone.

V. 1907 teki jo yli maan käsittävän puhumamatkan Suomesta niihin aikoihin saapunut toveritar, Hilda Sikanen, nykyään Hilda Hill, joka jo Suomessa oli saanut sosialistisen kouluutuksen. Matkan tuloksena oli: naisten yhä lisääntyvä kiintymys työväenliikkeeseen ja omaperäiseen toimintaan sosialismin, ja sen kautta koko työväenluokan, hyväksi.

Virallisesti sosialistisen naisten lehden perustaminen astui kuitenkin vasta esille kokouksessa, jonka Duluthin järjestyneet suomalaiset työläisnaiset käskivät koolle Kalamazoo haalille Duluthissa 30 p. maaliskuuta 1909. Sen kokouksen pöytäkirja on Työmiehessä julaistu huhtikuun 24 p. samana vuonna. Pöytäkirjan seitsemäs pykälä kuuluu:

"Ehdotettiin erityisenä kysymyksenä "työläisnaisten äänenkannattajan" perustaminen ja hyväksyttiin. — Ida Pasanen luki kirjoittamansa alustuksen".

Pöytäkirjan mukaan kokouksen kaikki miespuhujat, paitsi Leo Laukki, vastustivat erityisen naisten lehden perustamista. Mutta keskustelun päätyttyä äänestyksessä "38:lla äänellä 7:ää vastaan, kokous kannatti erityisen naisten lehden perustamista". Kysymyksen periaatteellisen puolen ponneksi tuli: "Yksimielisesti hyväksyttiin alustajan Mrs. Pasasen alustuksessaan esittämä seuraava ponsi". Se kuuluu:

"Me Duluthin S. sosialistiset naiset tahdomme aatteemme laveasti ja perusteellisesti tehdä tunnetuksi työläisnaisten keskuudessa. Se on: me tahdomme levittää heille tietoisuutta kaikissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä ja yhtenä parhaimpana tekijänä siinä pidämme naisten lehden".

Tällä päätöksellä lausuttiin syntysanat Toverittarelle.

Asia kuitenkin jäi käytännössä toteutumatta pariksi vuodeksi. Kysymys siitä huolimatta sai tämän päätöksen kautta yleisemmän luonteen ja siitä alettiin osastojen keskuudessa pohtia ja väitellä.

V. 1911 talvella alkoi asiasta Toverissa voimakkaasti kirjoittaa Mrs. Hilda Saraste (ennen mainittu Mrs. Hill) sisältyen kirjoitusten sävyyn vaatimus, että naisten lehden julkaisemiseksi on nopeasti ryhdyttävä toimiin, ja että Toverin kustannusyhtiön pitäisi alkaa sitä julkaisemaan. Tietysti esitystä vieläkin noustiin vastustamaan. Sitä vastustettiin, ei ainoastaan miesten, mutta kauan aikaa sosialistisessa liikkeessä olleiden naisten taholta.

"Eivät naiset eri lehteä tarvitse", sanottiin. Sellainen vaan johtaa karsinoitumiseen ja emansipationiin. Sosialismi unohdetaan ja aletaan tapella toisiamme vastaan naisina ja miehinä." Näin väitettiin.

Kuitenkin, kun päästiin Toverin yhtiökokoukseen saman vuoden keväällä, tehtiin siellä päätös, jolla liikkeen johtokunta velvoitettiin ryhtymään toimiin naisten lehden julkaisemiseksi, niin pian kuin lehdelle on saatu 3,000 ennakkotilausta.

Tilauksia alkoi tulemaan. Länneltä niitä tuli enimmän, myöskin keskivaltioista, mutta idästä vain vähän. Heinäkuussa samana vuonna oli kuitenkin kokouksen asettama määrä jo täysi. Kaikki muutkin lehden julkaisemiseen tarvittavat puolet olivat siinä määrin valmistuneet, että ensimäinen numero Toveritarta — se tuli naisten lehdelle nimeksi — painettiin tiistaina heinäkuun 11 p:nä 1911.

Kun tämä on tavallaan historiallinen julkaisu, niin olen näinkin laajasti käsitellyt niitä seikkoja, jotka ovat välittömästi yhteydessä Toverittaren kymmenvuotisen olemassaolon kanssa. Lienee tässä tullut mainituksi asioita, joita vain muutamat nykyiset Toverittaren lukijat tuntevat. Luonnollisesti kaikki aikaisemmat ja myöskin viimeaikaiset tapahtumat on täytynyt supistaa mahdollisimman ahtaaseen tilaan, mutta luullakseni on tullut kaikkein tärkeimmistä mainituksi. Joitakin tämän kirjoittajalta on voinut unhoonkin jäädä, mutta jos niin on käynyt, ei se tahallista ole ollut.

TOVERITTAREN VARSINAINEN HISTORIA

Edellisessä jo mainitsin, milloin Toveritar ensi kerran päivänvalon näki. Ensimäisenä toimittajana lehdellä oli toveritar Maiju Raunio. Toveritar M. Raunio oli jo Suomen puoluetaisteluissa kauan mukana olleena tutustunut sosialismin teorioihin. Oli m. m. ollut sosialidemokratipuolueen edustajana eduskunnassa. Toimittaja, heti ensi numerosta alkaen, alkoi selostamaan naisille luokkataistelua teoreettisesti verrattain syvää sosialismin ymmärtämistä osoittavalla tavalla. Vain harvat naiset jaksoivat lukea näin toimitettua lehteä. Harvinaisuudeksi ei jäänytkään, että ainakin lännellä sosialistiosastojen huoneustolle tulevista palvelustyttöjen tilaamista Toverittarista vain jotkut avattiin edes postikääreistä, sitä vähemmän niitä luettiin. Haalien taloudenhoitajat saivat joka viikko niputtain viedä Toveritarlehteä sytykepaperiksi tahi tyhjennettäviin tuhka-astioihin. Ne, jotka olivat vastustaneet naisten lehden perustamista, saattoivat pian viitata siihen ja voitokkaana huudahtaa: "Emmekö me jo sitä sanoneet!"

Maria Raunio

Ne, jotka lehteä lukivat, alkoivat entistä enemmän huomata, kuinka paljon juuri naista koskevaa sosialismiin sisältyykään. He ammensivat lehdestä tietoja ja oppia. Nämä naiset astuivat esiin puolustamaan lehteään. Toveritar Raunio ei kuitenkaan ehtinyt toimittaa lehteä muuta kuin kahdeksan numeroa. Hän kuoli äkkiä jonkinlaisen unipulverin liiallisesta nauttimisesta johtuneeseen myrkytykseen. Astorian S. S. Klupin toimesta hän haudattiin juhlallisesti torstaina syyskuun 7 p., 1911.

Sen jälkeen lehteä jonkun aikaa joutuivat toimittamaan Toverin toimittajat, jotka eivät suinkaan voineet suuresti innostaa naisia omaa lehteään tilaamaan ja kannattamaan. Kovin valoisalle ei alku näin ollen näyttänyt. Jonkun ajan kuluttua tuli lehteä toimittamaan toveritar Hellen Vitikainen, joka pyrki jatkamaan lehden toimitusta samassa hengessä. Uusia lukijoita ei hänkään onnistunut kokoamaan lehdelle.

Hellen Vitikaisen siirryttyä pois toimituksesta, tuli tilalle Lydia Korvola (nykyään Lydia Gratchef). Lydia Korvola oli aikoinaan kuulunut niihin naisiin, jotka vastustivat naisten omaperäistä sosialistista toimintaa ja tästä sai osa naisista aiheen asettua vastustamaan hänen työtään naisten lehdessä. Toverittaressa oli myös kirjoitettu Toverin liikettä koskevista sisäisistä asioista tavalla, joka synnytti Toveria ja Toveritarta kustantavan yhtiön vuosikokouksessa vuonna 1903 pienen situationin. Sen selvittely päättyi siihen, että yhtiökokous määräsi Toverin vastaavan toimittajan katsomaan perään, mitä Toverittaressa kirjoitetaan ja loppujen lopussa myös

vastaamaan sen sisällöstä. Pian tämän jälkeen erosi toveritar Korvola Toverittaren toimituksesta ja muistaakseni, toimittajaa odotellessa, Toveritarta toimittivat Toverin "iikat".

Esther Laukki tarttui Toverittaren peräsimeen tuoden mukanaan uudempia näkökantoja työväenliikkeestä kuin mitä tähän asti oli ollut vallitsevana. Lehden tilaajamääräkin taisi osoittaa jonkun verran nousemista. Ne ajat olivat niitä S. S. Järjestön "isonvihan" aikoja. Radikaalit ja sosialistit tappelivat vallasta. Tähän taisteluun tahtoi toveritar E. Laukkikin ottaa osaa vointinsa mukaan "radikaalisen" ryhmän eduksi. Kuten tappeluissa tavallisesti, lähetti hän erään "masiinakirjeen" Seattleen heidän joukkoonsa kuuluvalle toverittarelle. Siinä kirjeessä esitteli hän Seattlen s. s.-osastoon kuuluvia "radikaaleja" ryhtymään toimenpiteisiin, jotka toimet olisivat olleet Toverin liikkeen menestymiselle vastakkaiset.

Kirje tuli kuitenkin julkisuuteen, ennenkuin siinä annettuja neuvoja alettiin Seattlessa käytäntöön asettaa. Seurauksena tällaisesta toiminnasta oli, että Esther Laukki vapautettiin toimittajan tehtävistä hyvin nopeasti.

Seattlessa alkoivat "radikaalit" toimia kirjelmässä viitattuun suuntaan, joka tuotti paljon tuhoa Toveri—Toveritar kustannusyhtiölle. He myös särkivät Seattlessa suomalaisten keskuudessa sosialistisen toiminnan. Tämä tapahtui alkupuolella vuotta 1914.

Toveritar E. Laukin jälkeen tuli toimittajaksi toveritar Selma Jokela-McCone. Selma McCone, tuntien hyvin naisten psykologian, alkoi toimittaa lehteä tavalla, joka sai ennen Toveritarta kannattamattoman naisjoukon mukaan. Tilaajamäärä alkoi nousta huomattavasti.

"Kahvijutuissa" esitetyt perheasiat, sekä kodin-osastossa annetut ohjeet saippuanteosta, vaatteiden paikkauksesta y. m. säästäväisyyttä koskevista taloudenhoidon eri puolista, jonkun verran närkästyttivät toisia järjestön lehtien toimittajia ja S. S. Järjestön edustajakokouksen osanottajia, joten alettiin vaatia siihen suuntaan käyvien kirjoitusten lopettamista Toverittaresta. Toveritar S. McCone otti huomautukset opiksi ja teki vaaditut korjaukset lehden "toimitus-suunnassa." Toimituskautensa loppuajan toimitti hän Toveritarta Portlandissa asuen. Perhehuolien y. m. kodin hoitoa koskevien vaikeuksien takia, joutui toveritar Selma McCone jättämään verrattain hyvin onnistuneen toimitustyönsä marrask. 13 p:nä, 1917.

Senjälkeen Toverittaren toimituksesta huolehti toveritar Anna Kokko (nykyinen nimi Anna Järvi) kolme kuukautta.

V. 1917 talvella tuli toveritar Maiju Nurmi toimittajaksi. Hänen toimituskautenaan meni lehti eteenpäin tasaisesti, erityisittä kiittelyittä, mutta myöskin ilman moitteita toisten lehtien tahi S. S. Järjestön edustajakokouksien taholta.

Maijun siirryttyä perheseikkojen pakoittamana pois toimesta, hoiti

toimitustehtäviä väliaikaisesti, noin kaksi ja puoli kuukautta, toveritar Rosa Välimäki.

Nykyinen toimittaja, toveritar Helmi Mattson, alkoi työnsä lehdessä toukokuussa 1920. Nykyisen lehden toimitustavan S. S. Järjestön osastot kokouksiensa kautta tunnustivat tyydyttäväksi. Siksi oli viimeisen S. S. Järjestön edustajakokouksen päätös asioita seuraavalle joukolle yllätys. Se oli päätös, jolla edustajakokous antoi ymmärtää, että lehden nykyinen kanta ja toimitustapa ei tyydyttäisi lehden tilaajia ja järjestön jäsenistöä.

Kuka valtuutti moisen päätöksen tekoon nämä "iisakat", jotka järjestön nimissä päättivät toisin kuin järjestön osastot olivat määränneet?

Kauan on ollut Toverittaren päämääränä tilaajamäärän kohottaminen kymmeneen tuhanteen. Tämä tilaajamäärä saavutettiin tammikuun 25 p. 1921, jolloin tilaajamäärä oli 10,009.

Turhaa on toivoa Toverittarelle kaksinkertaista tilaajamäärää sen täyttäessä kaksikymmentä vuotta. Siirtolaisuus Suomesta on pysähtynyt. Entiset täällä olevat lehden lukijat siirtyvät pois luonnon määräämää tietä. Toverittaren, samoin kuin toistenkin lehtiemme, levenemisrajat ovat jokseenkin nähtävissä.

Huolimatta tästä, eivät vielä kaikki suomalaiset naistyöläiset ole Toverittaren lukijoina. Vielä on jossain määrin mahdollisuuksia levittää Toverittaren lukijapiiriä.

Paljon on Toverittaren avulla kylvetty sosialismin siemeniä naisten ja nuorison mieliin. Sitä kylvöä on edelleen jatkettava.

—o —o.

Hellen Vitikainen

Maiju Nurmi

Anna Järvi

Kansainvälisestä työläisnaisliikkeestä

Maailmansodan jaloissa joutui kansainvälinen työläisnaisliike saman sekasorron alaiseksi kuin koko maailman työväenliike yleensä. Se vasemmistolaisuus, joka ennen sotaa oli ollut pienenä, huomaamattomana, nosti päänsä voimakkaampana sosialistisessa naisliikkeessäkin sen jälkeen kuin II:sen Internationalen surullinen vararikko oli tapahtunut. Niin näemme tätä nykyä jo miltei kaikkialla hajaantumisen oireita. Saksassa, Suomessa on huomattavissa jo selvemminkin. Saksan riippumattomien sosialistien puolueessa, joka oli eronnut varsinaisista noskelaisista, oli viime vuonna 135,464 naisjäsentä. Kuinka suuri osa näistä meni nyt riippumattomien puolueen hajaannuksessa vasemman siiven mukana, siitä ei vielä tätä kirjoittaessa ole tietoa. Saksan Kommunistiseen puolueeseen, jonka kanssa Riippumattomien vasemmisto sulautui, meni 6,000 naisjäsentä. Jälkimäisen puolueen riveissä mainitaan nimet sellaiset kuin Rosa Luxemburgin, joka kaatui noskelaisten salamurhaamana, ja Clara Zetkin, jonka vallankumouksellista rohkeutta paraiten kuvaa hänen käyntinsä Ranskan sosialistien kongressissa Toursissa, josta me vastikään olemme ihastuksella sanomalehdissä lukeneet. Suomessa ovat sos.-dem. naisliittotoimikunnan oikeistolaiset jäsenet vihdoinkin eronneet ja suurin osa naisosastoista tehnyt selvän pesäeron oman maansa noskelaisten kanssa.

Miten työläisnaiset muissa maissa suhtautuvat uusiin virtauksiin, ei ole vielä tunnettua. Vasemmistolaisia ja oikeistolaisia naisjärjestöjä oli jo ennen sotaakin olemassa m. m. Ruotsissa, jossa puolueiden hajaannus oli tapahtunut aikaisemmin.

Kansainvälinen työläisnaisliike joutuessaan käymään saman hajaannuksen läpi kuin yleispuolueet eri maissa, joutuvat epäilemättä kulkemaan myös saman ylösnousemis- ja kokoamisprosessin läpi.

Kolmas Internationale, joka on ryhtynyt kaikkien maiden vallankumouksellisia työläisiä kokoamaan lippunsa ja tunnuslauseittensa ympärille, on kiinnittänyt huomiota samalla myös työläisnaisten kokoamiseen, järjestämiseen ja valistamiseen. Sitä tarkoitusta varten on Internationalen toimeenpanevan komitean yhteyteen perustettu erikoinen naissihteeristö. Sen toiminnan pohjana tulevat olemaan Venäjän vallankumouksen elävät kokemukset siitä, kuinka suuri ja välttämätön on naisten osallisuus vallankumouksellisessa luomistyössä.

Kansainvälisen sosialistisen naisliikkeen tällä vaiheella ollessa, astuu Venäjän työläisnainen varsinaisesti ensimäisen kerran joukko-

toiminnassa kansainväliseen yhteyteen. Venäjän vallankumouksen historia tietää meille mainita useita mainehikkaita naistaistelijain nimiä, mutta ne ovat olleet yksilöitä, jotka ovat työskennelleet yhdessä miesten rinnalla näiden tasaväkisinä tovereina. Varsinaista työläisnaisten järjestötoimintaa ei Venäjän vallankumoushistoriassa ole ennen vuoden 1917 vallankumousta. Ensimäisiä yrityksiä naisten järjestämiseksi tehtiin vasta sen jälkeen kun tsaarivalta oli kukistettu. Vuonna 1918 pidettiin vasta ensimäinen yleisvenäläinen työläis- ja talonpoikaisnaisten edustajakokous Moskovassa, joka kokous viitoitti tehtävät ja toimintamuodot vasta ihmis- ja kansalaisoikeutensa saaneelle uudelle kansalaiselle — naiselle työn yhteiskunnassa. Venäläisen työläisnaisen kokemukset, toimenpiteet ja opetukset, tulevat epäilemättä olemaan vastaisen kansainvälisen työläisnaisliikkeen tienviittoina.

Suurisuuntainen Itämaiden naisten herättäminen on myös pantu alulle. Viime joulukuulla pidetyssä Venäjän Kommunistisen puolueen naisosastojen ohjaajain edustajakokouksessa on ollut mukana myös itämaalaisia edustajia: bashkiiri- ja tataarinaisia, persialaisia y. m., jotka ovat ottaneet tehokkaasti osaa kokouksen töihin. Kuluvan helmikuun 1:ksi päiväksi on Moskovaan kutsuttu koolle varsinainen Itämaalaisten kansojen naisten edustajakokous, joka on ensimäinen laatuaan. Sen tehtävä tulee olemaan historiallinen maailman vapausliikkeessä. Kokouksen tunnuslauseena on: Idän nainen vapaaksi uuden elämän rakentajaksi!

Näistä hajanaisista piirteistä käynee selville, että kansainvälinen työläisnaisliike yhdessä koko maailman luokkataisteluliikkeen kanssa on ylösnousemuksensa kynnyksellä ja että se kaikista enteistä päättäen nousee siitä voimakkaampana, tietoisempana ja toimintakykyisempänä entistään. Kolmas Internationale on tehokkaalla kädellään käynyt nostamaan maailman sorrettuja kansoja ja niiden mukana kaikkien maiden työtätekevät naiset alennuksestaan. Ja se tulee olemaan Kolmannen Internationalen suurimpana elinvoimana ja suurimpana takeena sen aatteiden ja ihanteiden toteuttamiselle.

ANNA L—NEN.

Venäjän Naissotilas

Kirj. Elvira Villman-Eloranta.
(Sävel: Kas Suomenlahdella hyrskyt)

Sinä siskoni nuori ja kaunis,
joka uljaana taistelit,
naissotilas, kuolemaan valmis,
sinä kaikkesi uhrasit.
Et palvellut herroja rahan
et himojen helskettä,
et kiemaillut peikkoja pahan,
et rikasten melskettä.

Sinä tehtaan tomussa kärsit
rehellisesti toimien.
Sinä ennemmin pettua järsit,
kuin herkkuja keikarien.
Sinä oikeutesi tiesit
ja vaadit sen suorana.
Ylevyydessäs olit miesi
ja aatteessas vankkana.

Sinun vartesi sievä ja hento
sai voimaa innostas.
Ja kosto, luonteelles vento,
sun kuohui rinnastas.
Se vääryyden tähden riehui,
jota kärsi sun siskosi.
Se raivosta silloin kiehui,
kun sortuivat veljesi.

Naissotilas, hento ja vieno,
sua siunaten muistelen.
Sun kasvojes ilme hieno
on kuvastin sydämen.

Sun silmies musta säihke
se vihaasi kuvasti.
Ja oikean voiton välke
sun muotosi kaunisti.

Sinä eespäin aina kuljit,
et itseäs muistanut,
sinä kiväärin rinnoilles suljit,
et lempeä kuvaillut.
Kun toiset hetaleissa
päivänpaisteessa liehakoi,
niin sinua riekaleista
verihurtat ilkamoi.

Älä punastu kurjuuttasi,
älä osaasi valita!
Kerran vielä sun suuruuttasi
voi maailma mainita.
Kun köyhien aate voittaa,
se sinua ihailee.
Kun vapaus meille koittaa,
se tekojas muistelee.

Muistissa pidettävä esimerkki

Useita vuosia ennen kuin Toverittaremme perustettiin, ilmestyi tässä maassa maankielinen eli amerikalainen sosialistinen naisten lehti "The Socialist Woman", jonka nimi myöhemmin muutettiin kuulumaan "The Progressive Woman" (Edistyksellinen Nainen) siinä mielessä, että saataisi lehdelle enemmän tilaajia.

Josephine Conger-Kaneko

Lehden perusti ennen Appeal to Reasonin toimituksessa ollut toveritar Josephine Conger Kaneko. Hän ensin yhdessä miehensä Kiichki Kanekon kanssa kustansi ja toimitti sanottua lehteä. Myöhemmin toveritar Kaneko, jäätyään leskeksi, luovutti lehden puolueelle, jota sittemmin kustannettiin Chicagossa Sos.-puolueen kansallisen naiskomitean kontrollin alaisena, toveritar Kaneko pysyen edelleen toimituksessa.

Lehti ilmestyi — sen perustamisesta saakka — kerran kuukaudessa, kaksikymmensivuisena, hyvälle paperille painettuna, siististi kuvitettuna ja **hyvin toimitettuna.** Eikä ainoastaan hyvin toimitettuna, mutta sitä vielä avustivat kirjoituksillaan parhaimmat kyvyt amerikalaisessa sosialistiliikkeessä, sekä miehet että naiset.

Lehdessä oli käytännöllisiä ohjeita ohjelmakokousten pitoa varten, siinä selostettiin naisten asemaa, ammatillista järjestymistä, toimintaa sosialistisessa ja yleensä työväenliikkeessä; siinä oli ulkomaauutisosasto, missä oli tietoja naisten toimista ja asioista muissa maissa; siinä oli lasten osasto; vakavia artikkeleita ja kaunokirjallista, runoja, näytelmiä, lauluja j. n. e.

Mutta hyvyydestään huolimatta — vaiko sen takia — lehti kuoli kannatuksen puutteessa. Se joukko, jolle lehti oli tarkoitettu, ja jolle se niin valmiina annettiin, ei tuntenut velvollisuuksiaan sitä kohtaan, se ei sitä omistanut itselleen ja pannut toimivaa määräävää voimaansa sen taakse. Tämän pitäköön Toverittaremme kannattajajoukko mielessään.

Selma Jokela-McCone.

THE PROGRESSIVE WOMAN
Volume V SEPTEMBER, 1911 Number 52

Woman Suffrage in California

Agnes H. Downing

FRANCES N. NOEL
President of the Wage Earners' Suffrage League of Los Angeles

There is something in the air in California, something that stirs and thrills. It is more than the salt sea breeze that each afternoon cools the mid-day heat, it is something appealing and intense. From press and platform, from pulpit and doorstone, the subject of woman suffrage is debated with a telling zeal, for on the 10th day of next October an amendment to the state constitution granting full political equality for women, will be offered to the voters for their approval.

This is a demand for which Socialists have long contended. Will we gain it now? The prospects are promising.

The agitation is taking many forms. First the women themselves are aroused. The Woman's Parliament, the Federation of Parent-Teacher Associations, the Woman's Christian Temperance Union, the State Federation of Woman's Clubs, as well as the Union Label League and the Socialist women of the state have all unanimously endorsed the amendment. These organizations represent three-fourths of all the women of the state and they include practically all the women's organizations. If the vote be not gained, it cannot be said this time that it is because a majority of the women of the state do not want it. Some of the societies mentioned, notably the Woman's Christian Temperance Union which is well organized here, are devoting their entire time to work for the amendment.

All the woman's organizations have formed a loose federation with delegate meetings, to work for the common purpose. A Publicity Department secures space in the news columns of the press. The dailies of Los Angeles, except the ultra progress-hating ones, are printing hundreds of columns of suffrage news. The large meetings are featured and through reports of speeches and debates much educational work is done. Besides this work by the dailies, more than a third of the press of the state i[illegible]printing the weekly suffrage bulletin. There [illegible]e suffrage post cards, flyers, buttons, pins, [illegible]nants and even votes for women's belts, [illegible]. When suffrage speeches were forbidden in the parks of one city, several private homes with lawns were open so the movement did not suffer.

MRS. MARY E. GARBUTT
Prominent Socialist, W. C. T. U. Worker and Club Woman, Who is Devoted to the Cause of Suffrage for Women

Great work is being done with literature. Besides the press work there are the leaflets and special articles displayed, sold and distributed at all kinds of celebrations, picnics, beach resorts, land shows, etc., also literature supplied to library tables, stations, rest rooms, cafes and railroad offices. New and stirring suffrage songs are also heard. Suffrage bazaars are held and money is raised that way as well as by donations. Three hundred dollars is reported raised at one day's bazaar.

The usual boom appeal, ever present in the west, is also used—"Advertise your State by giving Women the Ballot. Equal Suffrage has given Washington thousands of columns of Free and Favorable Advertising."

Some of those things may look a little sensational but as long as people like the spectacular, displays and emotional appeals will help gain sentiment.

The Socialist women, while working early and late for the suffrage amendment, and while in cordial sympathy with most of what is being done and while sending representatives to the federation of societies desire to, and do at all times, preserve the identity of their own societies. Specially do they avoid giving strength to the purely suffrage clubs which, if the vote be won, may be turned into political clubs of a different turn from that we favor. Individual Socialist women have joined the suffrage clubs in some instances and with very good results, but as a mass they have adhered to their own organizations. Further, the Socialist women together with the Union Label League of Los Angeles organized the Wage Earners' Votes for Women Club which includes both men and women. This club at Los Angeles holds regular meetings with speeches, displays and songs. There are similar organizations in other cities, the one at San Francisco being the first. It maintains a suffrage literature table at Labor Temple; it has aroused great enthusiasm among men as well as women. At one series of meetings there were addresses by the candidates on the Socialist ticket. Prominent suffrage workers who are not Socialists are also utilized as speakers and many press notices have been obtained.

The Woman's Socialist Union and the Woman's Committees of the party held a series of suffrage meetings, with rousing suffrage programs in all the socialist branches of the city. These meetings were widely advertised and reached large numbers. Besides they proclaimed the proud fact that the Socialist party as a party, carries on an aggressive campaign for equal human rights for all.

In telling of the forces that are active in securing this state-wide allegiance to the suffrage cause, the anti-suffrage women should be mentioned. It would be unfair not to acknowledge their help. They are few in number but their work gives a touch of humor to the situation that is really needed. They have the same old moth-eaten arguments that were urged against universal suffrage for men, and they give them with the full confidence that they are saying something.

The only puissant foes we have are the powerful corporations of graft and greed and vice that are preying on the strength and character of the people and who fear the votes of the mothers of the land. The voting contest is between them and the men who want better things. Shall the better things prevail? The political rights of one-half the race, and the improvement of the whole race is at stake.

In this cause the Socialists can do much. Their fifty thousand votes at the last state election and their great gains shown by the municipal elections since, give them a power that can win the amendment. But every Socialist, man and woman, must be active, judicious and aggressive until the hour the votes are counted. It means work, but when was our opportunity so great? The good of the present and the hope of the future are bound up in our action. That is why the air is astir and a tense searching something is driving us forward. We will know no rest or pause for we must win.

Hampaankolosta

Kyllä se Nummisuutarin Esko sanoi Sepeteukselle, että ei panna mitään hampaankoloon, eikä kävellä kuin lautapää härkä, mutta sama Esko sanoi näinkin: ihminen on heikko, jumala paratkoon! Toisin sanoen, ei sitä saata olla kätkemättä muistikoppaansa kaikellaisia karvaita paloja vuosien varrella ja etenkin henkilöt, jotka rehellisesti koettavat viedä jotakin hyvää tarkoittavaa asiaa eteenpäin ilman omanvoiton pyyntiä tai yksilöetuja silmälläpitäen. Mutta sittenkin leimataan ne henkilöt vaikka minkälaisilla nimityksillä. Ja vaikka vanhat kokemukset ennestään osottavat, että parjaus on aina hyvän palkka, niin sittenkin käy mieli usein apeaksi. Niinpä tahtoi käydä toistakymmentä vuotta takaperin useilla sen aikaisilla naistovereilla, jotka harvalukuisina, yötä päivää ilman nurkumatta ja vaivojaan säästämättä ahertivat osastojen hommissa, tekivät kaikkensa saadakseen joukkonsa lisääntymään. Koettivat keksiä parhaita agitatsionikeinoja, millä saisi nukkuvat raatajasiskonsa heräämään. Yhdeksi sellaiseksi herätysvälineeksi huomasivat he naisten oman sanomalehden.

Ida Pasanen

Mutta miten siinä kävi. Kun tästä asiasta tuli miestoverien kanssa keskustelu, niin he löivät aivan armotta yksimielisesti, harvoja lukuunottamatta, koko homman karsinaopiksi, porvarilliseksi naisemansipationiksi. Vaikka asiasta olisi kuinka järkevästi ja tosiasioihin perustuvasti vedottu naisten lehden kannattajien puolelta, niin se sai aina ankaran vastustuksen osakseen, jos siitä keskusteltiin osastojen kokouksissa tahi yksityispiireissä. Toisinaan menivät arvostelut aivan sopimattomiksi miesten taholta. Tällaiset kinastelut välistä lamaannuttivat, teki mieli jättämään koko osaston hommat; ja varsinkin kun vähemmän aikaa mukana olleet naiset tavallisesti yhtyivät miehiä kannattamaan. Toiset pelkäsivät kai miesten ankaraa arvostelua ja mikä mitäkin. Niin se hiljalleen hälveni koko naisten lehden puuha. Sitten vielä lisäksi, ikäänkuin hautajaisiksi naisten lehtihommalle, eräs Pipakiven Aisakki (John Salminen) Hancockissa 1909 julkaisi pilalehteä, nimeltä Amerikan Matti, jossa hän löi naisten touhua aivan olantakaa. Kanakongressin muodossa maalasi hän toimivimmat suomalaiset naiset. Hän ei nähnyt ainoatakaan tietoista kanaa koko kanakongressissa, paitsi yhden, nimeltä Metsäkana (S.J-M.) Hänkään ei päässyt kanakongressiin, toisin sanoen, kanat eivät hä-

nestä huolineet. Kun Amerikan suomalaiset sosialistinaiset olivat lopullisesti näin lyöty, verrattu tyhjää kaakattaviksi kanoiksi, vaikka se tosin oli tehty Salmisen Jukan pilalehdessä, niin se edusti täydellisesti sen aikaisten eturivin miestoverien mielipidettä S. S. Järjestössä. aniharvoja lukuunottamatta, eikä niinollen Jukka ollut asiaan suurempi syyllinen kuin toisetkaan. Kului sitten vuosi ja toistakin, eikä naisten lehdestä puhuttu puoleen eikä toiseen.

Mutta sitten yhtäkkiä, ikäänkuin salama kirkkaalta taivaalta, ilmestyi naisten lehti, TOVERITAR. Ei siitä paljon puhuttu etukäteen. Usea ehkä nuoremmista lukijoista ihmettelee, miten se sitten lopultakin ilmestyi.

Asia oli nähkääs siten, että yksi suurimpia naisten lehden vastustajia, John Mäki, joutui Toverin taloudenhoitajaksi, ja kun työväenlehtienkin täytyy silmällä pitää taloudellista puolta, niin Toverin täytyi saada sivuelättäjä niinkuin muillakin puoluelehdillä oli, Raivaajalla oli Säkenet ja Työmiehellä Lapatossu. Jukka muisti, että olihan sillä naisten lehdellä kannattajia siellä keskivaltioissa ja niin siitä tehtiin, suoraan sanoen, naisten lehdestä Toverille "käenpiika".

Sitä en tiedä, minkä verran Toveritar on taloudelliselta puolelta tehtäväänsä täyttänyt, eikä ole tarpeellistakaan tietää, mutta tietoisuuden levittäjänä se on Amerikan suomalaisten työläisnaisten keskuudessa ollut suureksi hyödyksi. Sen paikkakuntakirjeet ovat sen kaiken aikaa todeksi näyttäneet, miten tervetullut se on ollut, kun se viikon kuluttua on saapunut luettavaksi.

Ei sillä, etteikö toisinaan olisi ollut sanansijaa, mutta kun ottaa huomioon suuntariidat y. m. seikat, niin ymmärtää, että ne eivät ole voineet olla jälkeä jättämättä, joten Toveritar on niistä saanut kärsiä niinkuin toisetkin työväenlehdet. Sittenkin, kaikista vastuksista ja heikkouksista huolimatta, on Toveritar koettanut tämän ensimäisen kymmenen vuoden oloaikansa täyttää sitä tehtävää, mihin se aikaisemmin oli naisten puolelta tarkoitettukin.

Toisinaan se on täyttänyt tehtävänsä oikein kiitettävän hyvin. Jo aikoja sitten osa miehistäkin on tunnustanut, että "Ämmätär" se sittenkin seilaa selvillä vesillä. Siitä sitä saa lukea muutakin, ei vaan punasta ja keltasta, oikeaa ja vasempaa aina loppumattomiin.

Siis jatkukoon Toverittarella sama kurssi eteenkinpäin. Lietsokoon se tietoa sekä yhteisymmärrystä ja solidarisuutta työläisten keskuudessa. Se on parhain toivomus, mitä näissä kriitillisissä oloissa voi toivoa lähdettäessä uutta kymmenen vuoden taivalta kulkemaan.

SIRKKA.

Naisorjalle

Kirj. Vilho Keskinen.

Jos kaunista, puhdasta, pyhää,
jolla kestävä arvonsa on,
tahdot etsiä totuutta syvää,
sun on käytävä taistelohon!
Mitä voida ei kullalla ostaa,
eikä vallalla anastaa,
eikä valheella pilvihin nostaa
—yksin työ voi sen rakentaa.

Sun sielusi tulta käyttää
miten paremmin mahtaisit-
kaan,
jos sorronkin hetkellä näyt-
tää
tietä huolesta voit onnelaan.
Älä heikkojen sortua anna
epätoivoon ja pimeään,
heitä kurjuuden liejusta
kanna —
kautta taistelun — elämään!

Ole valmis orjataistelossa
sun osasi kantamaan.
Nuoruutes lämpö ja henke-
sikin
ain' alttiiksi antamaan.
Kera sulhosi, veikkosi, rak-
kaimpais'
käy heikkoja tukemaan.
Jännitä joutsesi hiuksillas'
ammu nuolesi sortajaan!

Veljessuutelo

Muistelmia Toverin liikkeen alkuajoilta

TOVERIN JA TOVERITTAREN HISTORIAN YHTEYS.

Tämän kirjotuksen otsikon johdosta voi joku toveri huomauttaa, että miksi esittää Toverittaren kymmenvuotisjulkaisussa muistelmia Toverin liikkeen alkuajoilta. Siihen vastaan, että Toverin ja Toverittaren historialla on välitön yhteys. Ellei Toveria olisi syntynyt ja ellei se olisi läpäissyt alkuvaikeuksistaan, niin meillä ei olisi nyt Toveritarta, ei ainakaan Lännellä ilmestyvänä. Mutta kun Toveri onnellisesti suoriutui alkuvaikeuksistaan, niin meillä on nyt Toveritar, joka tekee väsymätöntä herätys- ja valistustyötä Amerikan suomalaisten työläisnaisten keskuudessa. — Nämä muistelmat siis koskevat asioita, jotka välittömästi liittyvät Toverittarenkin historiaan.

Taloudellinen tilanne Toveria perustettaessa.

Toverin perustaminen tapahtui ahtaassa taloudellisessa tilanteessa. Kesällä v. 1907, jolloin mainittu perustamispuuha oli pantu alulle astorialaisten toverien toimesta, oli vilkas työaika kaikkialla Amerikassa. Mutta syksyllä tuli "paniikki", ankara taloudellinen pulakausi, jolloin seisoi suunnaton määrä työpaikkoja ja nekin, jotka olivat käynnissä, kävivät verrattain pienellä työvoimalla. Ja silloin juuri oli Toverin liikkeen päästävä alkuun, saatava lehdelle tilauksia, osakkeita myydyksi j. n. e. Olikos ihme, että vaikeudet joskus näyttivät aivan ylivoimaisilta. Mutta ne voitettiin sitkeillä ponnistuksilla ja työläisten uhrautuvaisuudella oman asiansa hyväksi.

Toverin liikkeen ensimäisenä kiertävänä asiamiehenä.

Kun tämän kirjottaja tuli Toverin palvelukseen tammikuussa v. 1908, olivat nämä liikkeen vaikeudet juuri suurimmillaan. Ulkopuolinen liikkeen kannatus oli verrattain heikko, joka johtui jo mainitusta ahtaasta taloudellisesta tilanteesta, ja sentähden täytyivät paikalliset toverit, etupäässä johtokunnan jäsenet, jotka luottivat liikkeen tulevaisuuteen, ponnistella aivan ylivoimaisesti Toveria eteenpäin viedessään. Silloin syntyi ajatus lähettää "ulos maailmalle" liikkeen asiamies, joka kolkuttelisi toverien mieliä ja rahakukkaroita heltiämään Toverin hyväksi. Tai, oikeammin, yksi sellainen asiamies oli jo lähetettykin, mutta hänestä ei ollut kuulunut mitään sen jälkeen, kun oli saanut Toverin niukoista varoista matkarahat ja Astoriasta lähtenyt. Minua ehdotettiin matkalle ja minä suostuin. Kun liikkeenhoitaja A. J. Forss antoi minulle matkarahat lähimmälle paikkakunnalle menemistä varten, ei liikkeeseen jäänyt montakaan dollaria kassaa. Mutta minun matkani onnistui alunpitäin melkoisen hyvin.

vaikka sen esteenä oli ahdas aika ja silloin vielä kovin laaja suomalaistenkin työläisten sosialismikauhu. Puhuin raittiushaaleilla, osastojen taloilla ja yksityisasunnoissa, sanalla sanoen, missä vain tilaisuuden sain, sosialismista ja Toverin liikkeen asemasta. Varoja tuli aina vähin, joskaan ei niin runsaasti, ettei jäänyt toivomisen varaa. Monin paikoin, joissa miehet työttömyyden tähden olivat aivan kykenemättömiä Toveria avustamaan, osottivat naiset, etenkin perhepalvelijat, kiitettävää uhrautuvaisuutta Toverin hyväksi. Sellaisina paikkoina mainittakoon Aberdeen ja Seattle.

Toverin ensimäinen painokanne.

Toverin liike alunpitäin on ollut Lännen suomalaisen pikkuporvariston vihaama. Ja varsinkin alkuaikoina kiihotti tuon vihan aivan äärimmilleen Fred Karisen Astoriassa kustantama Lännen Uutiset-niminen lehtiriepu. Nämä Toverin viholliset etsivät tilaisuutta saada julkisesti Toverin kimppuun hyökätä. Vihdoin se löytyikin. Aberdeenistä kirjoitti muuan toveri kirjotuksen, jossa syytti erästä lihakauppiasta pahentuneen lihan myymisestä ja erästä ruokatalon pitäjää sellaisen lihan ruokailijoilleen syöttämisestä. Kun kirjotus tuntui hyvin todenmukaiselta, eikä siinä mainittu kenenkään nimeä, annoin sen mennä lehteen (olin silloin väliaikaisena Toverin vastaavana toimittajana, tov. V. Riipan, varsinaisen vastaavan toimittajan ollessa matkoilla). Mutta siitäkös nousi eri melu. Loukatuksi lihakauppiaaksi tuppautui Aberdeenistä eräs Kallunki-niminen mies ja ruokatalonpitäjäksi joku toinen, jonka nimeä en enää muista. He nostivat Riippaa ja minua vastaan 10,000 dollarin vahingonkorvausvaatimuksen ja oikein Yhdysvaltain piirioikeuden kautta!

Toverittaren nykyisestä toimitushuoneesta.

Luonnollisesti sai juttu jonkun verran häiriötä aikaan Toverin liikkeessä, joka oli vieläkin huonoissa rahavaroissa, kun täytyi palkata lakimiehet valvomaan asiaamme j. n. e. Mutta eipä se tainnut syyttäjiäkään lihottaa, koska toinen (se ruokatalonpitäjä) heistä melkein heti erkani koko jutusta ja lähti Suomeen. Ja jälelle jäänyt syyttäjä sai nyt vasta nahassaan tuntea, mitä merkitsee hyökkäys valveutuneen työväen laitoksia vastaan. Hänelle tuli pakko lopettaa liikkeensä ja luopua vahingonkorvausjuttunsa edelleen ajamisesta. — Sen sijaan valveutuneet työläiset olivat heti käsittäneet jutun oikean luonteen, että se oli Lännen suomalaisten pikkuporvarien järjestetty hyökkäys Toverin liikettä vastaan. Jutun synnyttämän huomion kautta saatiin satoja uusia tilauksia Toverille. Samoin korvasivat työläisten vapaaehtoiset lahjotukset suunnilleen ne kulut, mitkä Toverin liikkeelle olivat sen kautta koituneet. Siten lyötiin takaisin tämä Lännen suomalaisten nappisaksain ensimäinen hyökkäys Toveria vastaan.

Lohiluoto-juttu.

Se ei ollut mikään painokanne-juttu, vaan eräs Toverin vastaavan toimittajan valinta, josta sitte syntyi oikein iso juttu.

Se tapahtui v. 1909.

Toverin vastaavan toimittajan paikka oli avoinna. Hakijoiksi ilmautui M. Hahl, A. Lohiluoto ja allekirjoittanut. Minä kuitenkin luovuin hakemuksestani ja suosittelin äänestettäväksi M. Hahlia. Uskoin, että tällöin, kun ei ole kuin kaksi ehdokasta, Hahl tulee valituksi, koska hän on tunnettu puoluemies ja Lohiluodosta ei kukaan tiedä juuri mitään. Mutta Astoriassa oli sinä aikana juuri jonkunlainen moraalipuuskaus liikkeellä ja se oli saanut mukaansa Toverin johtokunnastakin osan. Kun M. Hahlista kierteli niihin aikoihin liikkeellä kaikennäköisiä moraalittomia juttuja, niin halusi johtokunta hänet syrjäyttää toimittajavaalissa ja asetti senvuoksi etutilalle A. Lohiluodon. Tämä johtokunnan menettely sai paheksumista osakseen. Me M. Hahlin valinnan kannalla olevat selitimme, että työväenlehden toimittajaksi on **ensiksi** koetettava saada **sosialisti** ja vasta **toiseksi moraalimies** (hyvä jos molemmat avut yhtyvät, mutta jos

ne eivät yhdy, niin silloin on pantava etutilalle ensimäinen). Sosialistina me tunsimme M. Hahlin paremmin kuin Lohiluodon, joka vasta hiljakkoin oli saapunut Suomesta ja täällä oloaikansa esiintynyt hyvin salaperäisesti. M. Hahlin opportunistista kantaa emme vielä silloin osanneet paheksua, emmekä ymmärtäneet sen turmiollisuutta työväenliikkeessä. Siksi olimmekin hänen valintansa kannalla.

Mutta johtokunnan tahto meni läpi: A. Lohiluoto (oikea nimi Alfred Lähde) tuli pienellä enemmistöllä valituksi Toverin vastaavaksi toimittajaksi. Ja melkein heti, kun hän oli toimeensa astunut, huomattiin hänen olevan kaikkea muuta kuin sosialistin. Mutta suurena "moraalisankarina" hän kuitenkin hankki itselleen melkoisen kannatusryhmän, joka osittain seisoi vielä sittenkin hänen takanaan, kun toiset puoluemiehet ja -orgaanit olivat asettuneet häntä vastaan. Mutta lopuksi täytyi Lohiluodon väistyä ja sen jälkeen hän melkein heti näytti oikean karvansa, liittyen paikkakunnalla ilmestyvän suomenkielisen porvarilehden toimitukseen ja ryhtyen taistelemaan Toveria ja yleensä sosialistista liikettä vastaan. Ja loppujen lopuksi oli tämä "moraalisankari" joutunut pötkimään pakoon, eräitä hyvin roskasia siveellisyysrikos-juttuja väistääkseen.

Tämän kirjottaja ei ollut enää tämän jutun vaiheiden aikana Lännellä . Siirryin Työmiehen toimitukseen heti Lohiluodon tultua Toveriin. Sittemmin monasti olen muistanut tämän jutun vaiheita. Se oli tavallaan opettavainenkin, vaikkapa se aikanaan aiheutti Toverin kannatuspiirissä ilmeistä hajaannusta.

Mutta sen jutun leikkaamat haavat ovat jo arpeutuneet, jotenka ei siitä sen enempää.

Tässä muistellut asiat

ovat jo painuneet ajan virtaan. Niiden jälkeen on paljon tapahtunut sellaistakin, mitä emme niinä aikoina osanneet aavistaakaan. Sosialistipuolue, jonka puolesta silloin niin tiukasti taistelimme, on sen jälkeen hajonnut ja alkanut kulkemaan taantumuksen merkeissä. Se on hyljännyt marxilaisen sosialismin ja tullut osittain vastavallankumoukselliseksikin. Mutta marxilainen sosialismi on yleensä levinnyt ja voittanut: kokonainen satamiljoonainen kansakunta — Venäjä — sitä nyt käytäntöön sovelluttaa. On siis maksanut vaivan ahertaa sosialismin työvainiolla: sadon korjuu alkaa jo lähestyä! Se on tulos niiden miljoonien tunnettujen ja tuntemattomien toverien ja toveritarien aherruksesta ja työstä. Sitä työtä on ollut Toverin ja Toveritaren vaurastuttaminenkin. Huolehtikaamme vain edelleenkin siitä, että ne kylvävät oikeita siemeniä, eikä opportunismin turmiollisia rikkaruohon siemeniä, joita joskus tietämättömyydessämme olemme kylläkin vaalineet. Mutta tietoisesti emme sitä suinkaan tee.

RICHARD PESOLA.

Cleveland, O., 12. 23. '20.

Kun toukoa tehtiin

Siitä on noin kaksikymmentäviisi tai -kuusi vuotta, kun tulin Chicagoon. Olin kristitty. Ei tavallinen kristtty, vaan sellainen, jota sanotaan uskovaiseksi eli heränneeksi. Ja koska vilpitön toivoni oli päästä taivaaseen, niin en olisi suonut kenenkään ihmisen enään joutuvan helvettiin.

Siihen aikaan ei Chicagossa vielä asustanut niin paljon suomalaisia kuin nyt. "Nortin" puolella asui eräs "jumalinen" suomalainen perhe ja heidän luonaan asui useita yksinäisiä suomalaisia miehiä ja naisia aina silloin kun eivät olleet töissä.

"Sautin" puolella asui eräs Pihlaja niminen suomalainen, jolla oli suutariliike ja hän piti useita miehiä työssään, monesta eri kansallisuudesta. Pihlaja oli lahjakas mies, voi puhua monta eri kieltä ja oli paljon lukenut ja kehittynyt tietopuolisesti. Myöskin kuulin, että hän oli aineellisesti avustanut monta köyhää ihmistä siihen aikaan kun oli ne kovat ajat.

Eräänä sunnuntaina meitä "jumalan lapsia" oli kokoontunut "Nortin" puolelle sen mainitsemani suomalaisen asunnolle ja siellä kuulin ensi kerran sanan "sosialismi". En tiennyt ensin oliko se joku eriskummallinen ihminen, vai mikä otus se oli. Mutta jonkun aikaa tarkkaavasti seurattuani vanhempain ja kokeneempien kristittyjen keskustelua, pääsin käsittämään, että se on joku uusi oppi, jota kristiveljet ja sisaret kauhistuvat. He olivat sitä mieltä, että sen uuden opin levittäjä pitäisi elävältä roviolla polttaa. Talon isäntäkin oli niin innostunut, että olisi ollut heti valmis halkoja kokoamaan, jos vaan olisi tarvittu. — Tämän koko hirmun oli aikaan saanut Pihlaja, joka oli ruvennut suomalaisille sosialismia opettamaan. Uskalsin kysästä mitä ne "sosialismit" ovat, ja minulle selitettiin, että ne ovat niinkuin anarkistit ja nihilistit, mutta vielä paljon pahempia; että ne tahtovat tappaa papit ja polttaa kirkot, ja jos jollakin on jotain omaisuutta, niin ne ryöstävät sen.

Omasta puolestani ei minulla ollut ryöstön pelkoa, sillä viimeisen viikon palkka oli kouransilmässä, eikä se suuri siihen aikaan ollut. Mutta se minua kauhisti, kun ne polttavat kirkot ja tappavat papit.

* * *

Kului muutama vuosi. Olin saanut kokea yhtä ja toista, jotka kokemukset antoivat kristillisyydelleni monta kovaa kolausta. Mutta sentään vielä kuuluin siihen joukkoon, jotka kirkossa kävivät, vaikkakin olin saanut monta pettymystä siinä seurassa kokea.

Olin vuokrannut ison huoneen ja pidin "ruumareita". Minulla oli

tilava "istumaruuma", missä pappi piti "hartaushetkiä" eli iltarukouksia sunnuntaisin. Ja minä, sen lisäksi että luovutin huoneeni, kokosin kolehdin papin lakkiin, vaikka ei se monta nikkeliä tuottanut. Panin omistani lisää, kun lakki kovin tyhjäksi jäi.

Luonani asui muutamia niistä pojista, jotka kävivät Pihlajan suutariverstaassa työssä. He olivat hyviä ja siivoja poikia. Sitten sattui, että eräänä sunnuntaina Mr. Pihlaja tuli tervehtimään näitä poikia. Paljon olin miehestä kuullut, mutta nyt vasta näin hänet ensi kerran ja kun hän esitteli itsensä, tuntui minusta kuin olisi kylmää vettä heitetty niskaani. Hän naurahti ystävällisesti, kun näki peljästykseni ja sanoi jonkun rauhoittavan sanan.

Kurkistelin puolivarkain toisesta huoneesta, kun hän keskusteli poikain kanssa "istumaruumassa". Ei mies näyttänyt minusta lainkaan pelottavalta. Hänellä oli niin lempeät silmät ja hän näytti niin kovin ystävälliseltä. Silloin menin vaatekammiooni, laskeusin polvilleni ja rukoilin jumalaa, että hän pelastaisi Mr. Pihlajan joutumasta helvettiin, sillä mielestäni hän oli liiaksi hyvä mies sinne joutumaan. — Pihlaja ei yrittänyt minun vakaumuksiani loukata eikä järkyttää. Sanoi vaan, että "olethan sinä järkevän näköinen ihminen, älä usko kaikkea mitä kuulet ja luet, ilman harkitsematta".

Sitten kerran minun "ruumarini" pyysivät, jos hekin saisivat pitää meillä puhuma- eli keskusteluseuroja. Meillä siis pidettiin ensimäinen Chicagon suomalaisten puhumaseura ja sinne tuli "kristityitäkin" kuuntelemaan mistä siellä puhutaan ja keskustellaan. Kokous ei mennyt kristiveljien ja sisarien mielen mukaan ja he lähtivät kesken pois, ovia paiskellen. Ja seurasi, että minä jouduin pannaan siitä syystä, että annoin pitää niin jumalattomia kokouksia asunnossani. Mutta minä puolestani tunsin itseni siksi paljon loukatuksi, että en mennyt synnintunnustukselle, kun ei mainitussa kokouksessa mitään jumalatonta puhuttu. Ei sanallakaan uskontoa vastustettu.

Sitten kun sattumalta tapasin sen "Nortin" puolen isännän, kysyi hän, että "joko se Sofi O—kin on ruvennut suutarin uskoon?" En silloin vielä osannut vastata selvästi kysymykseen, kun en ollut vielä tunnossani selvillä asiasta. Mutta ei se kauan ottanut, ennenkuin olin täydellisesti "suutarin uskossa", ja tiesin, että se sittenkin on se todellisempi usko, kuten se puusepän pojankin usko oli alkujaan köyhälistön usko, vaan vuosituhansien kuluessa vääristelty ja muodostettu köyhälistön pimitykseksi.

Ja siinä "suutarin uskossa" tulen pysymään lopun ikääni, vaikka en enää vanhuuden ja heikon terveyteni takia kokouksissa voi kulkea. Mutta uskoni köyhälistön voittoon on yhtä luja kuin ennenkin.

* * *

Vielä sopii mainita, että Mr. Pihlaja oli ensimäinen mies Chicagossa, joka kylvi sosialismin siementä suomalaisten keskuudessa. Hän

kuoli parhaassa miehuuden ijässä, vaikka hänellä olisi vielä paljon ollut kylvöä tehtävänä; mutta se mitä hän ehti tekemään on kauniina muistona jälkeenjääneille.

Lääkärin lausunnon mukaan Pihlaja kuoli sydänhalvaukseen, vaikka eräs "kristiveli" ylpeili sillä, että hän on rukouksellaan Pihlajan tappanut. Vähäinen lienee "kristittyjen" luku nykypäivinä, koskapa niitä sosialisteja on elossa niin paljon.

MAMMA A.

Sofia Braski

Muistelmia kymmenvuotisesta taivalluksesta

Jos vastoinkäymiset ovat kohdanneet jokaista edistysaskelta, minkä ihmiskunta on ottanut eteenpäin pyrkiessään vapauttaakseen riiston ja sorronalaista työläisluokkaa, niin ei sekään vastustus ollut vähäinen, joka Toverittarenkin osaksi tuli ensi askeleita ottaessaan. Ihmeellisintä oli se, että tämä vastustus tuli juuri omien joukkojen taholta. Kun Toveri alkoi ilmestymään joulukuulla 1907, niin suhtautuivat toiset puoluelehdet siihen kylmäkiskoisesti; luultavasti oman ahtaan taloudellisen asemansa vuoksi. Toveri oli kireällä raha-asioitensa tähden, "että monesta synnynnäisestä optimististakin pyrki tulemaan pessimistiä, jotka pelokkaasti katselivat liikkeen tulevaisuuteen". Tämän vuoksi alkoi naisten lehden julkaiseminen kummittelemaan Toverin ystävien aivostossa. Toverin yhtiökokous huhtikuulla 1911 päättikin alkaa julkaisemaan naisten lehteä sillä edellytyksellä, että lehdelle saadaan etukäteen 3,000 tilaajaa.

Tyyni Koski-Hyrskymurto

Lehden johtokunta lähetti ennakkotilauslistat kaikille suomalaisille sosialistiosastoille kautta Amerikan. Silloin alkoi "kynäsota". Järjestömme sanomalehdissä puhuttiin uuden tulokkaan "ulosajamisesta", toisten puolustaessa täysiaikaista ja kivutonta synnytystä. — Vastustajat, niin naiset kuin miehetkin, sanoivat tavallisesti, että me emme tarvitse mitään erikoista naisten lehteä, koska meillä on olemassa useita puoluelehtiä; voivathan naiset kirjoittaa niihin ja lukea niitä. Kiivaimpien vastustajien joukossa oli m. m. Raivaajan Simo. Kaikeksi ihmeekseen huomaa Simo, että sitä puhutaan sosialistisestakin naisliikkeestä. Vieläpä aijotaan perustaa lehtikin sen virkistämiseksi. "Mitä on sosialistinen naisliike?" kysäsee Simo ja ihmettelee, ettei kukaan ole sitä Simon päähän iskenyt. Eipä ole niinkään kumma juttu, ettei se ole Simon päässä selventynyt; monta muuta juttua siellä lienee jäänyt selviämättä.

"Totta on, että puolueessa pitemmän ajan mukana olleet naiset ovat kykenevät toimimaan miesten kanssa ja seuraavat yhtä suurella mielenkiinnolla tavallisia sosialistisia päivälehtiä ja julkaisuja.

Ikävä vaan, että sosialistisen liikkeen ulkopuolella on paljon enemmän naisia kuin sen sisäpuolella. Tosiseikat osottavat, että tavallinen sosialistinen julkaisu ei voi huomattavammassa määrässä

ulottaa vaikutusvaltaansa näihin naisiin. Syy tähän on selvä. Tavallinen sosialistinen sanomalehdistö käsittelee päivän taloudellisia ja poliittisia kysymyksiä suurpiirteisesti. Naisiin, jotka eivät ole tottuneet katselemaan elämää muussa kuin eristetyssä, tiivistetyssä muodossa, mikä johtuu heidän omista erikoisista tarpeistaan ja kokemuksistaan, ei vaikuta tämä yleinen kysymystemme käsittelytapa. Heihin täytyy vedota suoranaisesti, erityisesti. Suurten amerikalaisten naisjulkaisujen kustantajat ovat huomanneet tämän tosiseikan — ja rikastuvat tämän huomionsa kautta".

Jokseenkin tuohon tapaan selostettiin asiallisissa kirjotuksissa ja keskusteluissa Toverittaren ilmestymistä.

Se oli yhdestoista päivä heinäkuuta v. 1911 kun sitten Toveritar ensikerran ilmestyi Maiju Raunion toimittamana. Ei ollut epäilystäkään siitä, etteikö Toveritar saanut parhaan siihen aikaan saatavissa olleista toverittarista toimittajakseen. Olihan M. R. useita vuosia toiminut Suomen sosialistisessa liikkeessä, ollen tärkeissä luottamustoimissa. Hän oli m. m. puhujana hyvin pidetty kansan syvien rivien keskuudessa; Suomen Raivaajassa toimittajana, sekä kolme eri kertaa valittiin hän eduskuntaan sos.-dem. edustajana. Eduskuntaryhmän keskuudessa hän niinikään nautti toveriluottoa, ollen m. m. työväenasiain valiokunnassa.

Tähän maahan siirtyessään toimi M. R. Länsipiirin agitaattorina noin kuusi kuukautta. Tämän kautta oli hän tilaisuudessa luomaan lyhyen silmäyksen tässä maassa asuvien suomalaisten työläisten olosuhteisiin. M. R. omasi kokemusperäiset tiedot sosialistisesta työväenliikkeestä ja ne takasivat hänelle mahdollisuuden onnistua sosialistisen naisten lehden toimittajana.

Pirteänä ja monipuolisena saapuikin Toveritar tilaajiensa luokse ja he ottivatkin sen ilolla vastaan.

"Työläistoverittaret.

Uuden nousevan päivän aamusarastuksen ensisäteet jo ruskottavat. Ne ennustavat työnorjattarille, huolten painamille joukoille valoisamman ja vapaamman ajan koittoa. Ne ennustavat niille, jotka nyt ihmiskunnan pohjaliejussa uupuvat valonpuutteessa, kärsivät kohtalonsa kovissa kourissa, vapautusta sortajainsa vallasta!"

Ylläoleva on lainaus kirjotuksesta, jolla Toveritar taipaleelle lähtiessään innostaa, rohkasee ja taisteluun kiihottaa, kehottaa kokoamaan joukkoja vartiopaikoille.

Lukijain ja avustajain puolesta uraansa alkavaa tervehtää pienillä runoilla Emilia Vainio ja Ilda Aste. Seuraavissa numeroissa esittää itsensä "naisten ystävälle, Toverittarelle", iso liuta avustajia, joista useat vieläkin ovat uutterimpien joukossa.

Tuskin näin oli päästy siunattuun alkuun, niin tulee syyskuun 5 p. v. 1911 Toveritar luoksemme mustassa raamissa, tuoden tulles-

saan **kaamean kuolinsanoman, Toverittaren toimittaja Maiju Raunio kuollut.**

Kuolinsanoma koski kipeästi Toverittaren ystäviin, eikä suinkaan vähemmin Maijun omaisiin ja persoonallisiin ystäviin sekä Suomessa että tässä maassa. Lohduttavana puolena tämän surun keskellä oli tietoisuus siitä, että M. R. eläissään täytti velvollisuutensa elonkamppailussa uupuvan työläisluokan herättämiseksi tajuamaan nousunsa ajan olevan lähellä. Hänen muistonsa elää kauan taistelutovereiden mielissä, sekä kannustaa yhä eteenpäin luokkataisteluareenalla, jonka yhtenä tienraivaajista nukkui Toverittaren ensimäinen toimittaja.

Sen jälkeen on Toverittareen vaihtunut usein toimittaja, joten lehden toimitus on pitemmän osan ilmestymisestään ollut harjottelijain käsissä. Siitä luonnollisesti johtuu se, että lehtemme ei ole aina voinut täyttää sille asetettuja monipuolisia vaatimuksia.

Toverittaren nykyinen koti.

Koko Toverittaren olemassaoloajalla, jokaisessa Toverin Kust.-yht. kokouksessa, on ilmestynyt tyytymättömyyttä Toverittaren suhteen suuremmassa tai pienemmässä määrässä. Tuo tyytymättömyys ei olekaan ollut aiheeton. Sillä Toverittaressa on ollut, ja yhä on, paljon toivomisen varaa. Mutta kun ottaa huomioon Toverittaren tehtävän laajuuden, sen ko'on ja toimitusvoimat, niin ymmärtää samalla sen, ettei paljon parempia tuloksia voida nykyisellään pysyen odottaa.

Yhtiökokouksissa tämä tosiasia on otettu huomioon, vaan ahtaan taloudellisen aseman vuoksi ei ole katsottu mahdolliseksi laajentaa lehteä, eikä lisätä työvoimaa. Sen sijaan päätettiin jo v. 1914 Toverin yhtiökokouksessa:

"että Toverittarelle hankitaan kunnollisia avustajia, maksamalla kohtuullinen korvaus vakituisille avustajille niistä kirjoituksista, jotka johtokunta ja toimittaja katsovat korvauksen arvoisiksi".

Sillä tavalla sitä onkin menty eteenpäin ja ponnisteltu tilaajamäärän korottamiseksi 10,000, toivossa saada sen kautta mahdolliseksi lehden laajennus ja toisen toimittajan Toverittarelle hankinta.

Siirrymme tarkastamaan, mitä valveutuneet naiset ovat sanoneet Toverittaresta tilausten muodossa. Kun heiltä kysyttiin, mitä he arvelevat sosialistisen naisten lehden perustamisesta, niin he vastasivat semmoisella äänenpainolla, että Toveritar alkoi ilmestymään. He ovat auttaneet Toverittaren pääsemään jaloilleen. He ovat edelleen hankkineet uutterasti uusia tilauksia ja avustaneet Toveritarta kirjoituksillaan.

Toverittarella oli elok. 26 p. 1911 3,029 tilaajaa, joista suurin osa oli Länsi- ja Keskivaltioissa. Keskipiirissä auttoi suuresti Toverittaren leviämistä se, että Keskipiirikomitea astui järjestönä sitä tukemaan seuraavalla päätöksellä:

"— — — Koska lännellä on alkanut ilmestyä Toverin kustannusyhtiön julkaisemana työläisnaisten äänenkannattaja 'Toveritar', niin kehottaa piirikomitea kaikkia piirin osastoja tunnustamaan Toverittaren puoluelehdeksi ja semmoisena levittämään ja tukemaan sitä kaikilla mahdollisilla keinoilla".

Itäpiiriin meni Toveritarta kysymyksessä olevana aikana ainoastaan kaksisataa kappaletta. **Itä- ja Länsipiirikomiteat** eivät huomanneet Toverittaren syntyä ja kehitystä sen alkuasteilla. Esim. Länsipiirin edustajakokousten pöytäkirjoista v. 1911 ja 1914 hakemallakaan ei löydä Toveritarta koskevaa keskustelua tai päätöstä. Tietääkseni v. 1915 ensikerran Länsipiirikomitea suoranaisesti vetoaa osastoihin Toverittaren puolesta.

Itäpiiriin kun Toveritarta levisi niin kovin vähän, niin päätti Toverin johtokunta kokouksessaan tammik. 14 p. 1912 lähettää kiertävän asiamiehensä, tov. K. A. Räsäsen, matkustamaan Idänvaltioissa, tarkoituksella saada Toveritar tunnetuksi ja leviämään myös-

kin Itäpiiriin. Mutta samaan aikaan kuin Toveri julkaisi Räsäsen matkaohjelman, niin Raivaaja kielsi häneltä luoton ja asiamiesoikeudet New Yorkissa. Tämä tietysti vaikeutti asiamiehen työtä suuresti, vaikka Toveri ilmoittikin, että sen puolesta on täysi luotto asiamiehellä.

Kesäkuussa v. 1912 oli Toverittaren tilaajamäärä kohonnut 5,325, joka oli pidettävä tyydyttävänä ennätyksenä vajaan vuoden sisällä. Siinä seuduilla sitä sitten rimpuiltiin aina parisen vuotta.

V. 1913 maaliskuulla alkoi Toverittaren asiamiehenä kulkea Idänvaltioissa Erland Upari, ja samana vuonna elokuun alussa Tyyni Koski alkoi matkustaa Toverittaren kiertävänä, niinikään Idänvaltioissa. Olisi luullut, että sitä pääsi kulkemaan avattua tietä, sillä olihan kaksi edeltäjää ollut jo matkalla samassa tarkoituksessa. Pian sai kuitenkin huomata, että raivaustyö oli vielä tekemättä. Ei ainoastaan yksilöt, vaan vieläpä jokuset osastotkin asettuivat jarruttamaan asioitsijan työtä: perimällä vuokran puhetilaisuuteen luovutetusta huoneustosta, laittamalla johto-, soitto- ja huvitoimikuntain kokouksia, vieläpä tanssiakin samaksi illaksi.

Oli sentään joukossa avuliaitakin osastoja ja tovereita, jotka tunnustusta ansaitsevalla tavalla auttoivat lehden levitystyössä.

Itäpiiristä jatkui matka Keskipiiriin ja sieltä edelleen Lännelle, kestäen matka New Yorkista Astoriaan puolitoista vuotta.

Muina Toverittaren kiertävinä asioitsijoina mainittakoon Antti Kalke Keski- ja Taavi Heino Länsipiirissä.

Vielä on Toverin johtokunta pannut toimeen suuren mestaruuskilpailun Toverin ja Toverittaren asiamiesten välillä. Kilpailu alkoi lokak. 1913 ja jatkui helmik. 15 p. 1914. Kilpailussa jaettiin suuria palkinnoita, sekä yksityisille että kilpailua valvoville osastoille.

Surullista, mutta totta oli se, että kaikista ponnistuksista huolimatta Toverittaren tilaajamäärä kasvoi alaspäin, ollen vuoden 1914 joulukuun 1 päivä ainoastaan 3,400 kappaletta ja niistäkin Yhdysvaltoihin ainoastaan 2,800 kpl. Senjälkeen se yhä aleni niin, että Toverin kustannusyhtiön kokouksesta huhtik. v. 1915 oli vähällä tulla Toverittaren "nuuppajaiset".

Ei ollut sillä kerralla kysymys lehden laajentamisesta, eikä toimitusvoiman lisäämisestä, vaan siitä, miten saisi armonaikaa jatketuksi, pelastaakseen Toverittaren hengen.

V. 1914 ja vielä alkupuolella vuotta 1915 raivosivat kiivaat suuntataistelut järjestömme keskuudessa, jäytäen sen elinjuuria, vaikuttaen valtavasti myöskin Toverittareen. Toveritar tuotti v. 1914 tappiota kustannusyhtiölle $1,000. Siitä oli seurauksena, että yhtiökokous antoi tuomiopäivän pasuunan soida seuraavaan tapaan: "ellei Toverittaren tilaajamäärä elokuun 1 p. mennessä saada kohoamaan vähintäin 4,000:een, niin on johtokunnan lakkautettava sen ilmestyminen."

Silloin tuli hätä kautta linjan. Taas vedottiin valveutuneisiin naisiin. Eikä suotta! Tilauksia alkoi tulemaan kaikkialta. Herännyt oli myöskin silloinen Länsipiirikomitea, joka sihteerinsä kautta antoi hätäsignaalia. — Vaara saatiin torjuttua, Toveritar jäi eloon. Se olikin Toverittaren voiton hetki. Siitä asti on menty eteenpäin. Kymmenennellä ikävuodellaan on Toveritar löytänyt 10,000 tilaajaa, alkaen toivottavasti pikamarssissa eteenpäin rientämään.

Toverittaren vuosijulkaisut.

Tuskin oli Toveritar päässyt itse kunnolla taipaleelle, ennenkuin alkoi kuulua toivomuksia **lasten lehden** tarpeellisuudesta. Toverittaren toimittamana ilmestyikin "Lasten Joulu", 32 sivuisena, jo samana vuonna kuin Toveritarkin alkoi ilmestymään. Samoin on "Lasten Joulu" jouluksi ja "Lasten Kevät" keväällä ilmestyneet joka vuosi.

Lasten julkaisut ovatkin jo vakiintuneet Toverittaren pikku ystävien kirjallisuuden joukkoon. Tuntuu siltä, että ilman niitä ei tultaisi toimeen.

Laajennettuna numerona on Toveritar ilmestynyt joka vuosi Naistenpäivänä. Tätä numeroa ovat osastot tilanneet jaettavaksi sellaisille naisille, joille ei tule Toveritarta. V. 1914 jolloin sosialistisessa liikkeessä vietettiin "punaista viikkoa", jonka jokainen päivä oli omistettu uusien jäsenien puolueeseen värväämiseen ja puoluelehtien levitykselle, niin Toveritarkin ilmestyi tarkotustaan vastaavana ja laajennettuna.

Lopuksi toivon, että se innostus, joka on saanut meidän yhteisvoimin kohottamaan Toverittaren "ihmisten" lehtien joukkoon, ei laskisi, eikä tulevien taistelujen aikana salakarille pirstoutuisi. Me tarvitsemme Toverittaren tulisoihtunamme. Me tiedämme, että painettu sana on mahtava ase köyhälistön vapaustaistelussa. Puhuttuun sanaan verrattuna sillä on suunnattomia etuja.

Ensiksikin se **kuuluu kauemmaksi,** paljoa kauemmaksi kuin voimakkainkaan puhe. Toiseksi, painettu sana säilyy kauemmin kuin puhuttu. Ja ennen kaikkea voi painettu sana paljoa tehokkaammin kuin mikään puhe meitä **yhdistää ja pitää koossa.** Ilman omaa sanomalehdistöä ja kirjallisuutta on köyhälistön taistelu aina hajanaista. Puheella voidaan paljon herättää, valistaa ja hetkeksi innostaa, voidaanpa joskus nostaa kapinoitakin, mutta kaikki täten saavutetut tulokset yksin puhesanan varaan jätettynä häilyvät ilmassa. Mitään **liikettä,** laajaa, varmaa kansanliikettä ei siten synny. **Vasta painettu sana yhdistää yksilöistä suljettuja rivejä ja riveistä suuria seisovia taistelujärjestöjä.**

T. H.

Eteenpäin!

Valkea lumi peittää tanhuat
Lakanaansa käärii kunnaat, kukkulat.
On talvi, talvi jo!
Maa suuri vuottaa aikaa jaloa,
Kun päivä armas antaa valoa
Ja ylhäällä on kulta aurinko.

Vaikka lumimyrsky yllättää
Ja taivas paksuun pilveen pimiää,
Niin tyyni jälleen seuraa.
Vaikka vetten leikki lakannut
Ja aallot jäiden alle nukkunut...
Keväällä vapahina ne meuraa.

Niin kulkee aika omaa kulkuaan
Ja kaikki rientää varmaa vakoaan —
Vuodet ja vuodet vaihtuu.
Aine katoa ei sanotaan
Se tyhjäksi hävitä voi milloinkaan,
Vaikka elektroneiks'*) väliin haihtuu.

Elektronit taas jälleen kokoontuu
Ja kappaleina eteen ilmaantuu —
On nähty jälleen luomistyö.
Niinpä jatkuu elo ainiaan:
Kaikki kulkee varmaa latuaan,
On meillä yhä uusi päivä — yö.

Kuin luonto, myöskin ihminen
On kehityksen alainen.
Ruumis, sielu uudeks' muodostuu.
Nuori polvi voittaa entisen
Näyttäen järjen suuren kirkkauden —
On taasen jalostunut sukupuu.

Ja niinpä yhä vuosittain
Ylevämmäks' pyrkii kaikki vain;
Taakse kääntyä ei voi kukaan.

Ihminen! siis katso eteenpäin,
Niin pitkälle kuin suinkin ylettäin...
Sä tule ajan virran mukaan.

Tule sisko, veli, toimimaan
Sen eestä, mi johtaa oikeaan.
Se ikuisuuden suuri määryys!
Työsi, tarmos, käytät parhaiten,
Jos lipussas' on merkki oikeuden
Ja suurin vihollisesi on vääryys...

H. M.

*) Uusin termi, johon atoomit jakaantuvat.

Ylärivi: Olga Heinonen, Hulda Anderson, Ida Salo.
Alarivi: Ida Pasanen, Vieno Pasanen ja Betty Ahonen.

Muistelmia

Se aika, jolloin allekirjoittaneella oli kunnia olla Toverittaren toimittajana, oli yli-postimestari Burlesonin tunnettua työväenlehtien lakkauttamisaikaa, jolloin varsinkin harjotteleva toimittaja joutui monta kertaa toivomaan, että olisi jotakin mistä saksittaa, tahi edes mitä suomentaa. Silloin jo varhain keväällä v. 1918 kiellettiin toisenluokan postioikeus New York Call'ilta ja vähän myöhemmin Milwaukee Leaderilta, jotka olivat ainoat idässä ja keskivaltioissa vielä ilmestyvät työväenlehdet, joista sai oikeita tietoja työväen oloista, taisteluista ja ajatuksista. Englannista, Suomesta ja muualta Europasta ei tänne päässyt yhtään työväenlehteä ennenkuin vasta toista vuotta myöhemmin. Ainoat tietojen tuojat maailman tapahtumista ja työväenliikkeestäkin olivat porvarilehdet ja julkaisut, jotka vääristelivät ja värittivät kaikki työväkeä koskevat asiat niin, että melkeinpä olisi toimittajalla saanut olla yksi aisti lisää voidakseen edes osapuillekaan aavistaa asioiden todellisen laidan. — Niin, se oli sitä sananvapauden synkintä sortoaikaa, jolloin toimittajan ystäväkään — sakset — ei auttanut toimitustyössä. Ainoat, jotka auttoivat saamaan lehteen työläisnaisten oloja ja pyrintöjä selostavaa sisältöä, olivat kirjeenvaihtajat ja muut avustajat. Mutta, varsinkin kykenevistä paikkakuntakirjeenvaihtajista oli silloinkin puute. Muiden kirjotusten kirjottajia oli Toverittarella silloin useita innokkaita ja ahkeria ja kykeneviäkin. Lämpimällä kiitollisuudella muistelen aina eritoten Jenny Trastia, Muori Hovia, Maria Niemeä, Ida Niemelää, Hilma Landeria, Hilma Nylundia, Emma Mattilaa, Aino Astrenia, Rauha Granholmia, Maija Johnsonia, Senja Kaarnaista, Esteri Rasia, Selma McConea, Helmi Mattsonia, sekä joitakin muita toverittaria ja tovereita. Teidän apunne ja yhteistyönne kanssani tekivät Toverittaren siksi mikä se oli.

— — —

Radikaalisten ulkomaalaisten vaino Canadassa syksyllä v. 1918 esti Toverittaren pääsyn Canadaan melkein kokonaan. Sekin luettiin vaarallisen kapinallisen kirjallisuuden joukkoon. (Toveritar oli muuten ainoa suomalainen työväenlehti joka pääsi siihen aikaan Canadaan). Sen johdosta katkastiin sadottain Toverittaren tilauksia Canadassa ja siellä olevat avustajat olivat hetken aikaa arkoja Toverittareen kirjottamisen suhteen, sillä sensuuri nuuski vaarallisiksi radikaaleiksi epäiltyjen henkilöiden yksityisiäkin kirjeitä. Toveritarta lähetettiin tovereille useilla paikkakunnilla paloteltuna tavallisissa kirjekuorissa.

Ei säilynyt Toveritarkaan oikeusdepartmentin huomiolta silloin kun Toverin liikettä alettiin tappamaan. — Eräänä iltapäivänä levisi salamannopeudella tieto yli koko Toverin rakennuksen, että Partania ja Reivoa lähdettiin viemään vankilaan. Kummallisia tunteita risteili mielessä, kun kapitalismin kynnet iskivät juuri noin läheisiin tovereihin. Tuntui surua ja pelkoa siitä, että jos toverit joutuvat raa'an ja mielivaltaisen kohtelun takia kärsimään ja tulihan siinä hätäpikaa mielessä mittailtua tovereittemme tukena mahdollisesti löytyvien järjestyneitten työväenjoukkojen voima ja kannatus. Kuin mitkäkin vaaralliset rikolliset saivat toverit olla vankikopissa niin kauan, kun heille saatiin hommattua takaus. — Mistä heitä sitten syytettiin? Vakoilulain rikkomisesta tietenkin. Toveri ja Toveritar olivat julaisseet kapitalistista yhteiskuntajärjestelmää vastustavia kirjotuksia. (Herrat luulivat Toverin vastaavan toimittajan ja liikkeenhoitajan vastaavan Toverittarenkin kirjotuksista). Seuraavana keväänä käydyssä oikeusjutussa peruutettiin sitten syytökset Toveritarta vastaan, mutta vielä tahtoi asiaansa kovasti innostunut yleinensyyttäjä osottaa, että Toveritar on yhteiskunnalle vaarallinen lehti, ja todistukseksi luki m. m. erään pikkupojan kirjeen, jossa poikanen valitti, että hänen vanhempiensa täytyy ostaa välttämättömillä tarverahoillaan bondeja, eikä hän niinollen voi saada kauan toivomaansa polkupyörää; m. m. sanoi poikanen toivovansa, että sosialismi pian toteutuisi, jolloin lapsetkin saisivat yltäkyllin kaikkea. Nimensä edelle oli poikanen kirjottanut sanan "tov.", jota suomentaja-urkkija ei ollut osannut kääntää. Yleisensyyttäjän kysyttyä sen merkitystä, selitettiin se hänelle. "Kirjottavatko lapsetkin sillä tavalla?" hän kysyi. "Aina", vastattiin hänelle. — Vastaus sai yleiseltä syyttäjältä uhkaavan, tuikean katseen. — Ja paljonhan tuohon lyhyeen "tov."-sanaan sisältyykin — sillä kun työväenluokan lapsukaisetkin jo alkavat odotella sosialismin toteutumista ja kutsuvat toisiaan tovereiksi, käsittäen sen sanan aatteellisen merkityksen, merkitsee se sitä, että yhteiskunnallisen vallankumouksen juuret ovat jo niin syvässä ja hedelmällisessä maaperässä, jotta niitä ei voi enää kitkeä vainolla eikä vankityrmilläkään.

Ja näiden käsitteiden kasvattajana lapsiin, äiteihin ja kaikkiin työläisnaisiin, on Toverittaremme mitä parhain väline. Se on tämän kymmenen vuoden ilmestymisajallaan puutteellisuuksistaankin huolimatta kyennyt levittämään paljon sosialistisen tietoisuuden siemeniä ja innostanut tulemaan joukkoomme monta, jotka eivät ole muilta sitä kehotusta kuulleet. Kieltämättä on Toverittarellakin pikkunen osa sen uuden ajan luomisessa, jonka merkeissä jo suuret työväen joukot täälläkin katsovat tulevaisuuteen.

MAIJU NURMI.

Karkausyritys

(VANKILAMUISTELMA)

Vapaanaollessaan oli hän ollut rikkurien värvääjä, mutta oli, ties mistä syystä, joutunut suojelijainsa epäsuosioon ja loppujen lopuksi löysi tiensä liittovaltain vankilaan, jossa meitä valtiollisia oli siihen aikaan lähemmä parikymmentä.

Tulematta lähempään tuttavuuteen hänen kanssaan, en koskaan saanut hänestä sen parempaa selvää, kuin että huumausaineiden salakauppa oli ollut se lopullinen teko, josta oli joutunut kiinni, saaden kahden vuoden tuomion. Ihmisten älystön tylsistyttäminen huumausaineilla on siis samanarvoinen rikos, kuin sen kirjallisuudella valistaminenkin.

Eukkonsa oli jäänyt muiden seuraan, ja ennenkuin mies oli palvellut Setää kuukauttakaan, ilmotettiin hänelle, että eukkonsa oli siirtynyt muiden seurassa Seattleen. Tieto oli liikaa rikkurikenraalille. Olisi pitänyt päästä samaan seuraan, mutta välillä oli kolmisen mailia vettä ja yhdeksän jalan korkuinen piikkilanka-aita, vartiotornineen, joissa kiväärit ja kiikarit olivat alituisesti valmiina taitavien käyttäjiensä käsissä, joista muuan kantoi nimeä "kaksikymmensenttinen", muistona, niin selitettiin, lausunnostaan jolla ilmaisi taksansa miehen taposta.

Eukon seuraan liittyminen ei siis käynyt päinsä noin vaan. Piti keksiä salateitä. Mutta kun rikkurivärväily ei ole erittäin henkisesti kehittävää tointa, josta syystä epäonnistuminen salakaupassakin lienee johtunut, niin salateitä vankilastakaan ei ilmennyt.

Mutta naisseura veti puoleensa. Mieli tuntui apealle, ajatellessaan eukon armastelua toisten seurassa. Mitäpä muuta kuin tuumasta toimeen ja yritys pystyyn.

Eräänä iltapäivänä, hiukan jälkeen puolisen, saimme kiireellisen kutsun kokoontua sisälle vietäväksi. Ensikertalaisena en käsittänyt mistä oli kysymys, mutta pian sekin selveni. Kuului kuiskeita: "Kuka onnistui pakenemaan?" "Parturi", sanottiin.

"Annetaan miehelle aikaa", kuului tukahutettuna kuiskeena, ja rivi järjestyi tavattoman hitaasti, vartijan kiroillessa ja kiirehtiessä. Olisi näet pitänyt saada pian miehet sisälle, jotta olisi päässyt ihmisjahtiin.

Mutta joillakin näytti olevan vallan voittamattomia esteitä riviin pääsemiseksi. Se oli taktiikkaa. Miltä oli jäänyt takki työpaikalle, ja takitta ei voinut mennä sisälle. Piti siis noutaa se ensin, toisten

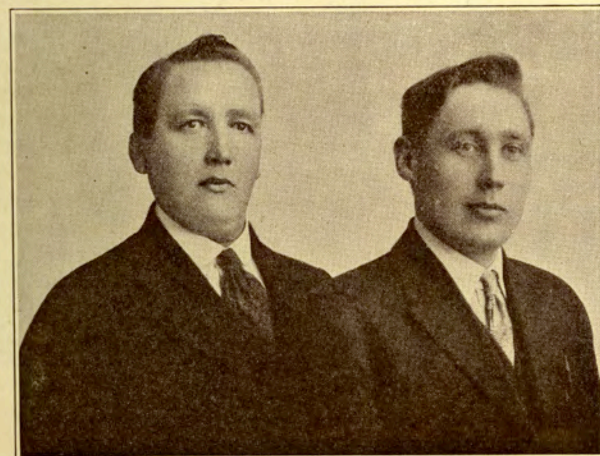
odottaessa. Joku taas oli viipynyt hiukan siksi, ettei ollut sopinut työtä jättää valmistamatta sitä.

Se taktiikka ei kaivannut valmistelutunteja, ensikertalainenkin heti älysi mistä oli kysymys. Eikä siihen selityksiä kuulunut jälestäpäinkään.

Mutta pitkälle ei sillä päästy. Viimeistään neljännestunnin kuluessa oltiin kopeissa ja salvat kiinni. Ihmisjahti oli alkanut.

Koppimme etuseinä, jossa olevat kaksi ovea olivat pelkkää ristikkoa, oli viistoon sivuikkunaa kohden, niin että siitä saattoi nähdä hiukan uloskin. Tuskin puolta tuntia oli kulunut, kun pari vartijaa talutti välissään miestä vankilan päärakennusta kohden. Jännitys oli lauennut, kuului kuiskeita ja tukahutettuja kirouksia. Pakoyritys oli epäonnistunut.

Vasta seuraavana päivänä sain työmaalla tietää, kuka oli kysymyksessä. Parturi oli eukkoaan ikävöidessään laatinut suunnitelman.

A. J. Partan Wm. N. Reivo

Ei nerokasta, se myönnettäköön, mutta rikkurivärvärin älyelämää vastaavan. Oli varannut pari pientä pulloa vettä taskuunsa, kirjottanut "testamentin" ja jäähyväiset pienelle paperiliuskalle ja pistäytynyt lautatapulin alle, jossa jalat jäivät ulos sivukulkijain nähtäväksi.

Vartija oli heti huomannut ja komentanut tulemaan ylös.

Suunnitelma oli ihan mieletön. Vaikkapa eivät olisi löytäneetkään päivällä hakiessaan, niin olisivat varmaan saaneet kiinni ennenkuin olisi päässyt pois edes vankilan varsinaiselta alueelta, puhumat-

takaan poistumisesta saarelta, joka ilman ulkopuolista apua on mahdoton.

Kolmisen vuorokautta kului, ennenkuin jälleen näimme parturin muiden mukana työssä. Takin rintapielessä oleva numero oli muuttunut yhdestä kolmeksi, joka merkitsi sitä, että ylimmän luokan mies oli muuttunut alimman luokan mieheksi. Samalla menivät kirjottamis-, tupakansaanti-, sähkökuvissakäynti- y. m. ensimäisen luokan vankien oikeudet. Ja parturiksikin muuttui toinen mies. Sanoivat entisen olevan kovasti hermostuneen.

Jutusta lakattiin pian puhumasta. Ei kuulunut edes kuiskeita siitä, miten pettyneeksi tunsivat itsensä ne, jotka olivat varustautuneet ihmisjahtiin, saadakseen sen kuusikymmentä dollaria, joka myönnetään jahdattavan takasinpalauttamisesta joko elävänä taikka kuolleena.

W. N. REIVO.

Hovin muorin kämppä.

Aino Husa

Hilda Niemi (Hovin muorin lahjataulun kanssa)

Selma Loukola

Virstantolpan juurella

Kymmenen vuotta! Onko siitä totisesti jo niin pitkä aika?

On siitä! — Kun saavuin tänne Suomesta oli minulle jo etukäteen tilattu Toveritarta viideksi vuodeksi. En tuntenut koko lehteä ja vielä vähemmän mitä se sisällänsä piti. Mutta "naisten lehti" oli juuri perustettu ja siitä oli aika nahinaa käynnissä muissa "oikeissa ihmisten" lehdissä. Mutta sen perustaminen oli historiaan kuuluva tapaus ja lehti alkoi ilmestyä.

Maissi Heikkinen

Me muistelemme tuota kuin äsken tapahtunutta asiaa ja ihmettelemme vain, että niin ne vuodet kuluvat. Äskettäinhän ne olivat tämän lehden perustamispuuhat vireillä ja torailun alaisina ja nyt jo tuli "Toverittaren kymmenvuotisjuhlat!" Ja kymmenvuotisjuhlansa kunniaksi on tämä lehtemme kohottanut tilaajamääränsä kymmeneentuhanteen!

Näin arkioloissa ja meikäläisten kesken ei juuri huomaa milloin sattuu jonkun kymmenluvun täyttämään — ei edes asianomainen itse, saatikka sitten muut. Aamulla noustaan, juodaan kuppi kuumaa ja sitten "silmät unisina" taipaleelle ja työhön. — Jonkun päivän päästä sitten tullaan huomanneeksi, että on satuttu joskus edellisellä viikolla täyttäneeksi kaksikymmentä, kolmekymmentä tai neljäkymmentä vuotta — joskus ei huomata lainkaan! Ja vaikkapa sen huomaisikin, niin ei siitä sen kummempaa seurausta ole. Ei tulla pysähtyneeksi miettimään mitä on kuluneena kymmenenä vuotena tapahtunut tai tapahtumatta jäänyt, eikä mitä kymmenvuotisjakso ihmiselle merkitsee. Meillä ei ole aikaa sellaiseen, eikä se ole tavallistakaan. Korkeintaan kohautetaan olkapäitä ja harmitellaan, että ikää karttuu, että samallaista rähjäämistä se elämä on ollut ja tulee edelleenkin olemaan — ja sillä hyvä.

Mutta kun lehti täyttää kymmenvuotensa, käydään juhlallisiksi. Meillä on sellainen tapa. — Katsellaan saavutuksia, punnitaan ja mitataan, mitä on tehty ja toimittu; ja tekemättä jääneitä asioita selitellään. Toivotaan merkkipaalun sivuuttaneelle onnea ja menestystä, kehuskellaan, että "onpa se sentään pystyssä pysynyt ja paisunut" ja ihmetellään, että tässä sitä nyt ollaan.

Minun monien heikkouksieni joukossa ei juhlallisena oleminen ole niitä kaikkein pahimpia. Siksi en nyt juhlahetkenäkään osaa ottaa asentoa ja puhua kauniisti ja runollisesti siitä, mitä on tapahtunut.

Sitäpaitsi kun muistelee mennyttä, tulevat mieleen aina ensiksi kaikki harmit ja vastukset kuluneella kymmenvuotistaipaleella, kaikki selkäsaunat ja tappelut ja yleensä kaikki sellaiset seikat, mitkä eivät suinkaan ole omansa juhlatunnelmaa kohottamaan. — Jotta mitäpä tuota yrittääkään!

Mutta vaikka tämän kymmenvuotisjuhlan nyt ottaisi kuinka proletaarisen yhtäkaikkisesti tahansa, vaikkapa ei kulunutta aikaa minään merkittävänä taipaleena lehtemme ijässä pitäisikään, ei silti voi kieltää, että olemme kymmenessä vuodessa kahlanneet toisinaan pahojenkin kuralätäköiden yli kuivalle maakamaralle, jolla nyt omilla jaloillamme kenenkään turvaa hakematta seisomme. Niin — seisomme — tilaajamäärän ollessa kymmenessä tuhannessa t ä l l ä k e r t a a ja valmistautuen marssimaan eteenpäin alituisesti vahvistuvin voimin. Haparoivasta, sinne tänne rääpälehtivästä lehtipahasesta, jonka pelkkä vaisto oli kokoon kyhännyt, on kymmenen vuoden kuluessa kasvanut huomioon otettava sosialistinen, kaunokirjallinen viikkolehti, jonka suunta on pidettävä selvillä ja sitäpaitsi on lehti itselleen koonnut kymmentuhantisen tilaajamäärän! — Tämän voimme me alusta alkain mukana olleet todeta ja olla tyytyväisiä asioihin sellaisina kuin ne nyt ovat.

Juhlallisiksi rupeamattakin voimme itsellemme sekä muille vakuuttaa, että lehtemme on tehnyt hyvänlaisen työmäärän sosialistisen valistustyön työvainiolla. Olemme saaneet temmatuksi sosialismin vaikutuspiiriin monta sellaistakin työläisnaista, jotka muuten olisivat syrjään jääneet. Olemme onnistuneet tuomaan matkaan huomattavan joukon verestä voimaa työväenliikkeen riveihin. Tätä tuskin kukaan enää kieltääkään — ja se on jo sinänsä tunnustus lehdellemme, jota alkuaikoina monet puoluetoverit, naisetkin, pitivät tarpeettomana ehkäpä vahingollisenakin.

Kuljettu taival on paikottain ollut karua ja kivikkoista ja kannettava taakka raskas, mutta se seikka, että järjestömme "suurkäräjilläkin" jo lehden kanta otetaan keskustelun ja harkinnan alaiseksi, osottaa, että olemme murtaneet monta ennakkoluuloa ja että alamme hiljalleen olla oikeassa sosialistisen lehden asemassa.

Missä tulemme olemaan seuraavan kymmenvuotisen taipaleen kuljettuamme, riippuu kokonaan omasta tietoisuudestamme. Kulkemamme matkan kokemuksista rohkaistuneina voimme joka tapauksessa lähteä sitä urheasti ja sisukkaasti astelemaan.

Ensimäinen vuosikymmen on ollut kevään aikaa, joukkojen heräämisen ja yhteistunnon lujittumisen aikaa, mutta seuraava viitan väli tulee ehkä olemaan suurten taisteluiden kautta niin lehtemme historiassa kuin myöskin vallankumouksellisen proletariaatin liikehtimisessä ratkaisevaa kamppailua varten. — Yksinomaan aikamitalla arvostellen emme kuitenkaan voi oikein arvioida eri ajanjaksojen, vuosikymmenien merkitystä historiassa, ihmiskunnan elämässä ja erilaisten yhteiskunnallisten, taloudellisten ja aatteellisten liikkeiden kehityksessä. Saman ajan sisällä suoritettu työ, sinä aikana tapahtunut kehitys suuntaan tai toiseen, voi toisena ajanjaksona olla laadultaan ja suuruudeltaan melkoisesti erilainen kuin samassa aikamitassa tapahtunut kehitys tai suoritettu työ jonakin toisena aikakautena. Eri vuosikymmenet saavat tällöin oman merkityksensä ja arvostelunsa. Meidän mielikuvituksemme luo niistä kuvia: milloin synkkiä, milloin iloisia, tänään masentavia, huomenna taasen riemullista innostusta herättäviä.

Tällä tavalla ajatellen katselemme toivorikkaina lehtemme tulevaisuuteen ja samalla Amerikan suomalaisten työläisnaisten valtavan heräämisen ja liikehtimisen aikakauteen sosialistista päämäärää kohti.

On nuoruusajalle ominaista uskoa unelmiensa, toiveidensa toteutuvan tuossa tuokiossa. Ja emmekö olisi uskoneet, että Amerikan suomalaiset työläisnaiset oman lehden saatuaan osaavat sille antaa oikean arvon ja sen mukaan siihen suhtautua ja että se varttuu tietoisten naistemme avustamana täyteen kukkaansa. Mutta yhtä suuressa määrässä kuin liiallisuus on toiveissa ominaista, yhtä tavallista on se, että tämä väriloistoisa toivorikkaus saa kokea pettymyksiä. Näitä pettymyksiä vaille ei jäänyt sekään joukko, joka kymmenen vuotta takaperin toivoi jalan polkaisulla, kuni Attila muinoin armeijansa, vuosituhansia sorretut työläisnaiset maasta nostattavansa.

Vain hiljalleen, vaivaloisesti, lakkaamatta jokaisesta askeleesta taistellen, on köyhälistönaisten äänenkannattaja voinut itselleen alaa vallata ja tunnustetuksi työtänsä saada. — Taloudellisessa suhteessa ei ole lehtemme kärsinyt niin paljon kuin henkisten voimien puutteesta ja sentähden ei se ole voinut päästä siihen tulokseen, joka olisi ollut suotavaa ja tarpeellista.

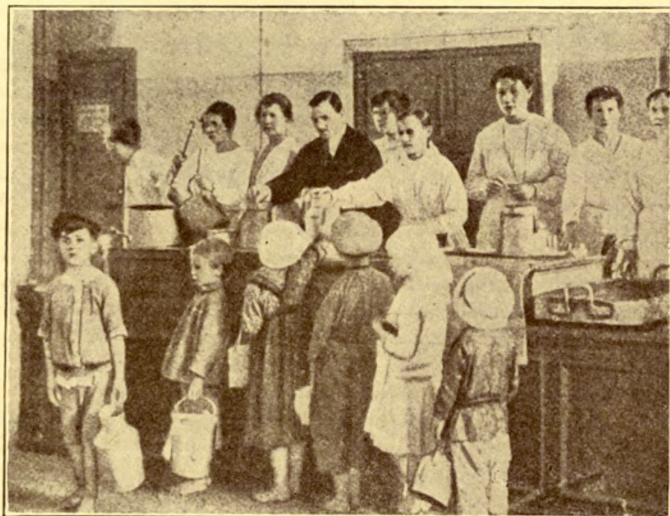
Mutta vaikeuksia vastaan taistellessa lisääntyvät voimat ja lehden suuri tilaajamäärä osottaa sen tarpeellisuutta. Sen tehtävän suorittamiseen, mikä "Toverittarelle" suomalaisen järjestön lehtenä tulee työläisnaisten valistamisessa ratkaisevaa taistelua varten, on välttämätöntä antaa sille selvä päämäärä, että se voi osottaa oikean tien ja taistelukeinot voiton saavuttamiseksi. — Sen tulee myöskin olla taisteluase, joka suuntaa iskunsa kaikkia esiintyviä vihollisia vastaan, ilmestyköötpä ne mistä hyvänsä, tietoisia tai tiedottomia vastustajia vastaan, sisältä tai ulkoa. Lehtemme tulee osottaa ja selvittää työläisnaisille elävän elämän pohjalla, että kapitalismin kukistuminen on ainoa keino köyhälistön vapauttamiseksi riistosta, että työväenvalta toteutettuna työtätekevien kautta yksin voi johtaa ihmiskunnan uuteen elämään, että työväen on varustauduttava viimeiseen taisteluun, että proletariaatin tietoisimpien ja uhrautuvaisimpien, sen parhaimmiston, on järjestyttävä kulkemaan edellä, enimmän kestämään ja enimmän uhraamaan työtätekevien yhteisen asian ja voiton eteen.

Näitä edellä mainittuja seikkoja silmälläpitäen astuu "Toveritar"

uuteen ajanjaksoon ollakseen Amerikan suomalaisille työläisnaisille yhdyssiteenä, aatteellisessa valmistelussa opastajana, uusien voimien herättäjänä proletariaatin vallankumouksellisessa rintamassa.

Jatkuvaa työtä, kestävää uurastamistsa jokaiselta työläisnaiselta tarvitsee lehtemme edistyminen. Sen kehoituksen antaa kulunut kymmenvuotiskausi meille evästykseksi alkavalle, uudelle vuosikymmenelle. Sen työn lopullisena tuloksena on kerran koko köyhälistön vapautuksen aamu.

MAISSI H.

Lasten ruokala Neuvosto-Venäjältä.

Hilda Oinonen

Alina Jämsä

Olga Laukki

Kymmenvuotis-taipaleelta

Sosialistisen naisten lehden tarpeellisuus on siksi ilmeinen, että Toverittaremme olisi joka tapauksessa syntynyt välttämättömyyden pakosta ennemmin tai myöhemmin. Kannustimena sen perustamiseen kuitenkin silloin kuin se syntyi lienee ollut se porvarillismielisten naisten lehti, joka yritti ilmestyä Hancockissa vuoden 1908 syyspuolella.

Työmiehen toimitus teki allekirjottaneelle sen kunnianosotuksen silloin, että lähetti ensi numeron mainittua lehteä arvosteltavakseni. Samana syksynä kehottivat Työmiehen toimittajat minua hakemaan avoimena olevaan Työmiehen aputoimittajan paikkaan, koska mahdollisesti tultaisi perustamaan sosialistinen naisten lehti vastapainoksi tuolle porvarillisten naisten lehdelle.

Onneksi aijotulle lehdellemme en voinut tuota kehoitusta silloin noudattaa. Sanoin, onneksi aijotulle lehdellemme, sillä en omannut siihen aikaan tietomäärää, joka olisi antanut minulle niin paljon itsekunnioitusta, että olisin osannut kunnioituksella kohdella vastustajiamme, sen voi jokainen huomata joka ottaa vaivakseen etsiä Työmiehen takanumeroista luettavakseen "arvosteluni" tuosta porvarillisten naisten lehdestä.

Jouduin taas persoonallisesti kosketukseen työväen naistenlehtipuuhan eli unelman kanssa ollessani Työväen-Opistolla, Smithvillessä, Minn. 1910—11. Duluthin s. s.-osaston naiskomiteaan kuului pari meitä opistolaisia, nim. Esther Laukki ja allekirjoittanut. Komitea painatti pari lentolehteä naisille Työmiehen painossa ja puhuimme paljon naisten lehdestä. Jotkut meistä uneksivat, että Duluthin naiset sen naisten lehden vielä perustavat, vaikka ei kellään muistaakseni ollut mitään käytännöllistä suunnitelmaa sen perustamiseksi. Työväen-Opiston pojat olivat eräänä iltana sen "ämmättären synnytyksen" piirustaneet mustalle taululle ja laittaneet siinä opistolaistytöt kätilöiksi.

Puhuttiin kai siitä naisten lehdestä puoluelehdissämmekin ja Raivaajan toimitus teki esityksen, että naiset ottaisivat Säkenet lehdeksensä. Holhouksen alaisuuteen tottuneissa naisissa ei kuitenkaan löytynyt ottajaa enemmän kuin uudesta perustajaakaan.

Kevättalvella 1911 teki Toverin Kustannusyhtiö sen yllätyksen, että ryhtyi perustamaan naisten lehteä. Aku Rissanen, silloinen Toverin vastaava, kirjoitti minulle kysyen jos voisin ottaa vastaan naisten lehden toimittajan paikan. Onneksi taaskin Toverittarellemme, olin jo ehtinyt hakea ja tulla valituksi Raivaajan aputoimittajaksi. Siellä työskenneltyäni lähes neljä vuotta, tutustuin niin paljon

sanomalehtityön tekniikkaan eli käytännölliseen puoleen, että en ollut "hukassa" silloin kun tuli "minun aikani" hoitaa — ei toimittaa — Toveritarta.

Monta hyvää lehteä on hyvällä toimittamisella tapettu ja niin oli käydä Toverittarellemmekin. Oli siis onneksi lehdellemme, että se joutui sellaisen henkilön huolenpitoon, joka ei ole syntynyt lehden toimittajaksi, vaan tohtoriksi.

Vuoden 1914 loppupäivinä laskin ensikerran sormeni Toverittaren valtimolle ja joka päivä siitä lähtien ja havaitsin sen valtasuonen tykytyksen käyvän heikommaksi joka viikko. Tammikuussa 1915 oli Toverittaren tilaajain luku — ei lukijain — 2,886, ja se aleni

Selma-täti Minnesotassa

viikko viikon perään, joten se ei maaliskuulla enää ollut kuin 2,490.

Tällä ajalla olin tarkkaan tutkinut sairaan tilan ja havainnut, että se potee synnynnäistä heikkoutta, ja siis aloin sovittamaan hoitoa sairaan tilan mukaan.

Lehti kärsi synnynnäisestä heikkoudesta sentähden, että sitä eivät naiset itse perustaneet, se ei ollut heidän oma luomansa ja se oli vieras, suhtautuminen siihen kävi kankeasti ja teennäisesti. Miehet ritarillisuudessaan (ja taisi siinä tekijöinä olla muutamat finanssisyytkin) lahjoittivat lehden naisille ja kuten miesten antamat lahjat naisille yleensä ovat, oli se vaan hely, joka alussa kyllä miellytti, vaan jokapäiväiseen elämään soveltumattomana, se pian joutui syrjään kuolleena esineenä.

Toveritar oli siis hoidettava naisten omaksi lehdeksi, tehtävä heille

läheiseksi, tutuksi, jokaviikkoiseksi tarpeeksi. Tein työtä kuin henkeni edestä. Harva se ilta etteivät kellon viisarit olleet pystyssä, kun kömmin "laboratoriostani" vuoteelleni uneksimaan potilaastani lopuksi yötä. Maaliskuu 1915 oli taudin käännekohta. Taistelussa elämästä ja kuolemasta olimme suoriutuneet voittajina, Toveritar alkoi toipua hitaasti, mutta varmasti. Saman vuoden joulukuun lopussa oli tilaajain luku 4,419 ja nyt oli myöskin sen lukijain luku jo tuntuvasti suurempi kuin tilaajain. Luonnollisesti siis, tilaajain luku lisääntyi viikko viikon perään. Toveritar sai myös avustajia omasta lukijakunnastaan ja siis siitä vihdoinkin tuli se miksi se oli aijottu, nimittäin: NAISTEN LEHTI.

Ja nyt jo naiset tietävät mitä he lehdeltänsä vaativat ja uskon ettei kulu enään pitkää aikaa ennenkuin lehti vastaa kaikki vaatimukset, että se tulee todella olemaan sosialistisen maailmankatsomuksen mukaan toimitettu naisten ammattilehti — käytännöllinen opas lasten hoidossa ja opetuksessa, lasten kouluutuksessa ja ihanneliittotyössä, käytännöllisessä toiminnassa sosialistiosastoissa ja kaikissa työväenliikkeen haaroissa ja samalla apuna sekä yksityisten että perheiden jokapäiväisessä elämässä. Sellaisena se myöskin voi täyttää agitatsionilehden tehtävän parhaiten.

* * *

Vuosi 1915 Toverissa oli taloudellisen ahdingon vuosi. Palkanmaksupäivinä — ankaran piinauksen jälkeen — taloudenhoitajalta herui joskus viisikymmentä senttiä, joskus enemmänkin kullekin työläiselle viikon pitimiksi. Ja sittenkin hän valitti tulevan "hoolia" palkkatiliin.

Kiitos siis siitä, että Toverittaren kannattajat ruokkivat minua rehellisillä, vilpittömillä kiitoksillaan, sillä me tohtoritkin olemme vaan kuolevaisia ihmisiä — samaa värkkiä kuin te toisetkin olette. Ne kiitokset tosin kuuluvat sille kannattajajoukolle itselleen, eikä minulle, joten nyt haluan maksaa täten velkani koron kanssa.

Mutta sen kunnianosotuksen, jonka virkaveljeni minulle tekivät — erittäinkin Lapatossun toimitus — pyydän omistaa ja ikuisesti kalliina muistona säilyttää. Tänä maailman uudestasyntymisen ja työväenliikkeen koettelemuksen aikana, kun katselen lehtiämme, lämmittää sydäntäni aina se muisto, että **minäkin**, yksi vaivainen nainen, olen tavallani saanut olla mukana ja tulla huomioon otetuksi tuossa toverillisessa rähinässä.

Sen tiedon kannustamana, että nykyisessä maailmassa työläisiä ruhjotaan ja silvotaan monella eri tavalla, pyrkimykseni on elää ja kehittyä edelleen elämäntyössäni — tohtorina — että voin suorittaa opin myöskin kirurgiassa, jossa nykyinenkin kouluni jo antaa alkeisopetusta.

Ja jos ylhäältäpäin satuttaisi joskus toimeenpanemaan suurempia työläisjahteja, niin että olisi pakko turvautua aseelliseen itsepuolustukseen, niin silloin, jos Kalle Aleksanteri—Joeli Seiväs, Simo, Feidias ynnä muita, kannettaisiin silvottuina rintamalta paikattavakseni, olisi meillä hauskaa muistellessa rauhan aikoja, jolloin me tappelimme keskenämme.

SELMA-TÄTI.

Lydia Hovi

Helmi Mattson

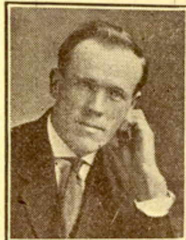

Hilma Lander

Hibbingin S. S. O. sunnuntaikoulun oppilaat ja opettajat 1919—1920

Ystävykset

Nyt se on tehty: ostettu kirja, jossa aion kertoa elämäni tarinan.

Monta, monta pitkää vuotta olen aikonut ostaa päiväkirjan, mutta aina se on jäänyt tekemättä. Olen lukenut kirjoista kuinka mailman kruunupäät, rikkaat nuorukaiset ja neitoset, filosofit, kirjailijat ja monet muut suuret sekä pienet ihmiset pitävät päiväkirjaa elämästään. Mielenkiinnolla olen lukenut otteita heidän silkkihienojen sielujensa luomista päiväkirjoista.

A. N. Koskela.

Mitähän jos minäkin piirtäisin paperille elämäni tarinan... alkaisin pitää päiväkirjaa...

En ole mikään suurmies, enkä rikas vallassaolija. Olen vain köyhä työnraataja ja sellaisena tulen tässä kirjassani kertomaan iloni ja suruni ...sydämeni syvimmät salaisuudet, joita en voi kenellekään ihmiselle kertoa... elämässäni saavuttamani voitot ja tappiot, toiveet ja pettymykset . Sanalla sanoen, kaiken mikä elämässäni on ollut ja tulee olemaan mainitsemisen arvoista.

Mahdollisesti tähän kirjaan tulee paljon sellaistakin, mikä jonkun toisen mielestä ei olisi ansainnut tulla mainituksi, mutta minulle ne ovat tärkeitä.

Uskon itsekin, että paljon lapsellistakin tähän voi tulla, sillä aion kirjaani merkitä muistiin hetken tunnelmiakin, jotka usein tuntuvat lapsellisilta, kun niitä muistelee silloin kuin ihminen on henkisesti sellaisessa tilassa, jota sanotaan hyväksi tasapainoksi... Elämässä me olemme kaikin, oppineimmatkin, suuria lapsia...

Paljoa en pyydä. Olkoon tämä kirja toverinani yksinäisinä hetkinäni, ja niitä, jotka mahdollisesti tämän joskus lukevat... silloin kuin minua ei ole enää olemassa... ohjatkoon nämä yksinäisinä hetkinä kirjoittamani rivit käsittämään elämää sellaisena kuin se on. Ja jos he kirjoittamieni rivien avulla osaisivat välttää sellaiset lankeemukset ja erehdykset, jollaisiin olen elämän mutkaisella polulla joutunut, niin olisinpa tällä kirjallani todellakin tehnyt suuren palveluksen kanssaihmisilleni.

* * *

Se oli orpo nuorukainen, joka nuo sanat kirjoitti päiväkirjansa ensimäiselle lehdelle.

Isänmaa oli hänet työntänyt luotaan seitsemäntoista ikäisenä. Kokemattomana ja elämän todellisuudesta mitään tietämättömänä hän läksi rauhallisesta maalaiselämästä, Pohjolan eräästä salokylästä,

suureen tuntemattomaan mailmaan. Matkusti Amerikaan, koska huomasi, ettei hänellä ollut tilaa synnyinmaassa. Ei se hänenlaistaan tarvinnut, isätöntä ja äiditöntä. Jouti mennä suureen Länteen onneaan koettamaan...

Ja hän läksi. Ei siksi, että olisi halunnut poistua tutuilta saloilta, joita hän oli oppinut rakastamaan, mutta välttämättömyyden ohjaamana ja katkeroituneena parempiosaisilta osakseen saamaansa kohteluun. Yli valtameren kulki hänen tiensä ja poikki suuren mantereen... pysähtyi sitten vasta kun toinen rannaton valtameri mahtavana aaltoili hänen edessään.

Jokohan olen nyt kyllin kaukana teistä, te kotikyläni mahtavat, hän kysyi itseltään. Ja Tyynenmeren mahtavat rantatyrskyt tuntuivat hänelle vastaavan:

— Tähän asti, poikaseni, mutta ei edemmäksi... Tähän ovat toisetkin pysähtyneet...

Ensimäiset kaksi vuotta kuluu nuorukaiselta, jonka nimi on Väinö, yksitoikkoisessa elämässä. Hänen vartensa on vielä heikko, mutta työtä täytyy tehdä elääkseen, vaikka se tuntuukin ylivoimaiselta. Ei hänellä ole paikkaa, mihin mennä kuluttamaan lomahetkiä, ja hänen aikansa käy pitkäksi.

Paikkakunta, jossa hän nämä ensimäiset vuodet työskentelee, on hiljainen ja yksinäinen. Vain muutamia kymmeniä työmiehiä siellä raataa päivän toisensa jälkeen ja illat kuluvat vitkalleen hiljaisessa majassa sanomalehtiä lukien tai korttia pelaten. Toveruus miesten välillä on pintapuolista ja kylmää, sen huomaa Väinö jokaisena lomahetkenä. Mutta hän ei anna mielensä masentua, eihän toki! Täällä vieraalla maalla täytyy terästää tahtonsa lujaksi, hän ajattelee, täällä ei saa antaa surulle valtaa...

Ja hän elää päivän kerrallaan, tehden kauniita tulevaisuuden suunnitelmia. Luonteensa mukaisesti hän antaa ajan ratoksi mielikuvituksensa leijailla vapaasti kauniissa unelmien maassa. Kevyttä ja kaunista siellä onkin... Hän kulkee pää pystyssä kuin muinaiskreikkalainen ja esteet murtuvat hänen tieltään kuin oljenkorret...

Niin kuluu kaksi vuotta tuolla hiljaisella seudulla.

Sitten hän sattumalta joutuu isommalle paikkakunnalle, missä on parisensataa suomalaista. Väinön sinne tullessa ollaan juuri perustamassa sosialistiosastoa. Hänestä tulee sen jäsen ja innokas toimihenkilö. Nuoruutensa kaikki alttiiksi antavalla innolla hän ryhtyy työhön uuden aatteen hyväksi ja tämän kautta hänen elämänsä saa suuremmoisen sisällön. Nyt hänen aikansa ei tunnu pitkältä, sillä hänellä on työtä, joka miellyttää, viehättää, innostaa ja kohottaa mieltä... Hänellä on hyviä tovereita ja he panevat yhdessä toimeen iltamia ja tansseja, joissa kaikissa Väinö on mukana... niiden sydämenä ja sieluna...

Mutta silloin tällöin tulee yksinäisiä hetkiä... sellaisia kummal-

lisia hetkiä, joina hän kaikesta huolimatta tuntee olevansa edelleenkin orpo ja yksinäinen. Hän huomaa, että nuo toverit, joiden kanssa hän toimii, eivät olekaan hänen tosi ystäviään, vaan pelkkiä, tavallisia seuratovereita, joiden kanssa voi kylläkin keskustella aatteesta ja toimia yhteisen suuren päämäärän saavuttamiseksi, mutta joille sisimpien tunteidensa ilmaiseminen ei voi tulla kysymykseenkään. Hänen sydämessään kuitenkin liikkuu niin äärettömän paljon sellaista, josta pitäisi saada puhua jollekin, mutta kenelle? Kuka häntä ymmärtäisi?

Tuollaiset yksinäiset hetket herättivät hänessä halun alkaa kirjottamaan päiväkirjaa elämästään. Muutenkin häntä kirjottaminen huvitti, minkätähden, sitä hän ei tietänyt, mutta jos meni pitempiä aikoja niin, ettei hänellä ollut tilaisuus kirjottaa, oli hän yksistään sen tähden onneton.

Myrskyisenä syysiltana hän sitten kirjotti ensimäiset rivit päiväkirjaansa huoneessaan ruokatalon yläkerrassa. Hänen rintaansa oli silloin taas hiipinyt syvä kaiho, sellainen ikuinen ikävä ja kaipasi ystävyyttä enemmän kuin milloinkaan ennen.

Alkulauseen kirjotettuaan hän alkoi syntymästään. Kirjotti sitten lapsuudestaan kaikki muistissaan säilyneet tärkeimmät tapahtumat. Valotonta oli se polku, jota hän oli taivaltanut, sen hän huomasi nyt kun menneitä aikoja muisteli. Kylmää ja kolkkoa oli hänen lapsuutensa ollut kuin vuorivaellus talvisessa erämaassa...

Mutta juuri sentähden minun tuleekin kirjottaa se muistiin, hän ajatteli, ja hän kirjotti herkeämättä sinä yönä niin kauan kunnes väsymys voitti. Sitten hän riisuutui, laskeutui vuotelleen lepäämään ja kääriytyneenä peittoihin nukahti pian sikeään uneen.

Mutta ulkona sysimustassa yössä syysmyrsky lauloi yhä mahtavaa lauluaan suuresta elämän taistelusta...

*

Kun Väinö seuraavana aamuna heräsi, niin tultuaan alakertaan hän huomasi nukkuneensa niin myöhään, että eine oli jo syöty ja ne miehet, jotka sillä kertaa kävivät työssä, olivat menneet jo matkoihinsa.

Hän käveli ruokailuhuoneen läpitse keittiöön aamukahville. Siellä hän tapasi talon emännän merkitsevästi hymyillen häärimässä uunin ääressä.

— Tiedätkö, Väinö, että meille tuli tänä aamuna komea tyttö Suomesta?

— Elä helkkarissa! huudahti Väinö.

— Aivan totta. Niitä kuuluu tulevan vielä lisääkin tälle paikkakunnalle läheisessä tulevaisuudessa.

— Sepä hyvä! Sitten tämäkin poika saa hellun. Mutta missä se vanhanmaan tyttö on?

Emäntä poistuu yksityishuoneeseensa nauraen. Kotvan aikaa

kuuluu sieltä iloista supatusta. Sitten hän palaa, mukanaan noin kahdenkymmenen vuotias keskikokoinen tyttö, jolla on suuret siniset silmät. Niissä kuvastuu lempeä ja puhdas sielu. Hänen hiuksensa ovat tumman ruskeat ja hyvin kasvaneet ja poskensa heleän punaiset, kasvojensa muu osa ollen vaaleahko. Kokonaisuudessaan hänen kasvonsa ovat hienopiirteiset ja sielukkaat, miltei äidillisen lempeät.

Emäntä esittelee:

— Aino Salo ja Väinö Kiviaho.

Esitetyt kättelevät, jolloin Aino katsoo edessään seisovaa solakkaa nuorukaista kainosti silmiin. Sinä hetkenä hänestä tuntuu sellaiselta kuin hän olisi nähnyt nuo hymyilevät siniset silmät ennenkin ja aivan oikein — hänen isällään oli aivan samanlaiset silmät.

He istuvat. Väinö alkaa kysellä Ainolta Suomen kuulumisia. Aino vastailee lyhyeen ja ujosti. He ovat syntyneet ja kasvaneet eri paikoilla Suomea, eikä heillä niin ollen ole yhteisiä tuttavia, joista voisi kysellä tai kertoa. Niinpä keskustelu ei ota oikein sujuakseen. Mutta aina silloin kuin se katkeaa pitemmäksi aikaa, kiiruhtaa emäntä sanomaan jotain.

Aino jäi taloon palvelukseen. Ja seuraavana lauantaina sopivat Väinö ja Aino, että he menevät sinä iltana yhdessä haaliin osaston iltamaan.

Iltamassa Väinö esitti uuden tuttavansa useille parhaimmille tovereilleen. Hän tanssi Ainon kanssa sinä iltana useamman kerran ja heillä oli paljon hauskaa. Mutta iltaman päätyttyä he tulivat yhdessä kotiin ujoina ja harvasanaisina. Toivottivat hyvää yötä heti portaille päästyään, kiittivät seurasta ja erosivat kumpainenkin huoneeseensa.

Miellyttävä tyttö, ajatteli Väinö vuoteellaan, mutta näytti ylpeältä. Kotiin tultuamme heti kiitti seurasta ja sanoi hyvää yötä. Hm! — mitäpä tuolla on väliä... Enpäs taida olla häntä heti seuraani tahtomassa. Ottakoon sellaisen, joka häntä enemmän miellyttää. Niin, ottakoon vaan... tuleepa tänne pian muitakin tyttöjä...

Mutta sittenkin... hänessä on jotain miellyttävää... lempeää ja sielukasta. Mutta olkoon... mitäpä minä siitä...

Väinö käänsi kylkeä ja nukkui.

*

Kului muutamia kuukausia. Sillä aikaa tuli Suomesta paikkakunnalle useita nuoria tyttöjä. Sosialistiosasto sai paljon innokkaita nuoria voimia riveihinsä. Osaston talo muodostui virkeäksi seuraelämän keskukseksi, mihin nuoriso kilvan riensi, houkutellen osaston toiminnan piiriin paljon vanhempiakin ihmisiä.

Aino on edelleenkin palveluksessa samassa talossa, eikä Väinökään ole muuttanut siitä pois.

Nyt seurustelee Aino erään toisessa talossa kortteeria olevan nuorenmiehen, Tauno Huhdan, kanssa ahkerasti. Väinö myös on löy-

tänyt mielitiettynsä. Kuin iloinen päiväpaiste ilmestyi hänen tielleen vasta Suomesta saapunut solakka, punaposkinen tyttö, Hilma nimeltään. He tutustuivat toisiinsa osaston talolla ja kuin jonkun suuren, tuntemattoman voiman pakoituksesta he vetääntyivät yhä lähemmäksi toisiaan, kunnes heidän seurustelunsa tuli säännölliseksi ja välttämättömäksi.

Mutta samalla kuin heidän rakkautensa päivä päivältä kiihtyy, kasvaa ystävyys Väinön ja Ainon välillä. Ainokin on kiihkeästi rakastunut Taunoonsa, mutta siitä huolimatta häntä viehättää ystävyys Väinön kanssa. Samoin on Väinön laita Ainoon nähden. Ainolle hän puhuu avonaisemmin kaikki asiansa kuin kenellekään muulle. Ja kuta enemmän he ilmaisevat toisilleen salaisuuksiaan, sitä lähemmäksi heidän sielunsa tulevat toisiaan. Pian he huomaavat, että heillä on yhteinen hupainen mailma, missä kummallakin on samanlaiset ihanteet, samanlaiset toiveet ja milloin he ovat suruissaan ja kärsivät, on sekin heillä yhteistä.

He eivät puhu asioistaan koskaan avonaisesti silloin kuin on muita kuulemassa. Muitten läsnäollessa he näyttävät vain tavallisilta hyviltä tutuilta. He kisaavat usein ruokatalon keittiössä, pitäen vireillä monipuolista leikkiä kun siellä sattuu olemaan useampia ihmisiä. Joskus menee Väinö vallattomuudessaan niinkin pitkälle, että Ainon hienon kunniantuntonsa tähden täytyy näyttää suuttuneen ja loukatun osaa ja varmaan hän suuttuisikin, jos joku muu ihmisten kuullen häntä sillä tavalla härnäilisi kuin Väinö väliin härnäilee. Mutta kannattaakos Väinölle suuttua? Mitä joutavia! Riittää kunhan näyttää suuttuneelta.

Enempää eivät ihmiset tiedäkään heistä kuin sen, että Väinö juttelee Ainolle kuin olisi hän hänen sisarensa, ja että tyttö kärsii Väinön vallattomuuksia enemmän kuin muiden poikain. Eihän siinä ole mitään kummallista, sellaistahan saa nähdä hyvin usein.

Ihmiset eivät tiedä, että kun Aino ja Väinö ovat keittiössä kahden kesken, ovat he kuin kokonaan toisia ihmisiä. He puhelevat toisilleen avoimesti kuin olisivat olleet lapsuudesta saakka yhdessä ja tuntisivat toistensa jokaisen askeleen syntymästä saakka. Kun heillä kummallakin on rakastettunsa, ei heillä ole mitään syytä teeskennellä toisilleen. Mitäpä hyötyä mokomasta olisi, he ajattelevat. Ja he puhuvat lapsuuden muistoistaan sekä myöhemmistä kokemuksistaan. He laulavat yhdessä mielilaulujaan ja heidän sydämensä värähtelevät kauniissa sopusoinnussa kuin hyvin viritetyn kanteleen kielet... Siinä soinnussa on kesäillan vienonmurheellista hellyyttä... siinä on kirkkaasti tuikkivien tähtien öistä tunnelmaa... siinä on lapsen liverrystä, hellää äidillistä lempeyttä ja isällistä uhrautuvaisuutta, kaikki syvää ja pyhää...

Kun he ovat rakastettujensa kanssa, täyttää heidän rintansa silloinkin suuren onnen tunne, jota he eivät vaihtaisi mihinkään, mutta siinä ei ole ystävyydellä tilaa... Aina siinä tuntuu olevan jotain särkynyttä ja surunvoittoista...

Väinö ja Aino istuvat kahden ruokatalon keittiössä. He ovat juuri laulaneet yhdessä erään mielilaulunsa ja istuvat hetken äänettöminä, katsoen ikkunasta ulos. Sitten Väinö havahtuu sanomaan:

— Olen monasti ihmetellyt, mikä saattoi meidät näin läheisiksi ystäviksi.

— Sitä olen ihmetellyt minäkin. Sinä olet ainoa mies, jonka kanssa milloinkaan olen ollut ystävyyssuhteissa.

— Minkäs tähden emme sitten rakastuneet toisiimme, vaikka ajattelemme melkein kaikista asioista aivan samalla tavalla, huomautti Väinö hymyillen.

— Siksi kun sinä et välittänyt minusta, vastasi Aino hieman punastuen.

— Minäkö en olisi huolinut sinusta! Älä pilkkaa minua, Aino. Kun olin kanssasi iltamassa melkein heti sen jälkeen, kun olit tullut tänne, niin sinä kohtelit minua niin ylpeillen, että loukkaannuin siitä ja ajattelin, että kun et pidä minusta, niin en liioin tuki seuraasi.

— Nyt sinä, Väinö, vuorostasi pilkkaat minua. Enhän osannut uneksiakaan, että minä koskaan sinulle kelpaisin.

— Niinkö, todellako? kysyi Väinö kiihkeästi.

— Juuri niin.

Ainon kasvot muuttuivat vakaviksi, miltei surullisiksi. Väinökin, ikäänkuin häveten sitä, että oli alkanut puhua tuollaisesta, loi katseensa alas ja sytytti paperossin. Oltuaan kauan ääneti heidän katseensa tapasivat toisensa ja he pyrskähtivät nauramaan kuin yhteisestä suostumuksesta.

*

Kymmenen vuotta on kulunut.

Tykkien jyrinä ja kiväärien pauke täyttää Pohjolan talvisen ilman. Työväki ja petomainen porvari taistelevat vallasta. Ankaraa on kamppailu... Miehiä kaatuu kummallakin puolella... Kuolema niittää aikaista viljaa...

Tuimimman taistelun melskeessä punaisten puolella riehuu Väinö — Amerikasta palannut siirtolainen. Suurien tapahtumain aattona hän oli tullut Suomeen pienen tyttönsä kanssa, ja kun taistelu vallasta alkoi, jätti hän lapsensa vanhan äitinsä huostaan ja kiiruhti rintamalle. Jäykkänä ja pelkäämättömänä hän on seisonut paikallaan ne muutamat viikot, minkä ajan taistelu on riehunut ja monta voittoa on punakaarti sillä aikaa saavuttanut julmista lahtareista.

Nytkin nähdään Väinö pelkäämättömänä paikallaan lähettämässä kivääristään hyvin osuvia kuulia valkoisten puolelle. Mutta sitten äkkiä hänen ilmeensä tulee tuijottavaksi... hän horjahtaa ja kaatuu maahan. Yrittää sitten nousta ylös jälleen, mutta ei jaksa... Hän vaipuu tainnoksiin, eikä tiedä, että hänen joukkonsa nopeasti etenee,

seuraten pakenevia valkoisia ja hän jää kuolleiden toveriensa viereen makaamaan...

Kun hän tulee tajuihinsa jälleen, näkee hän nuoren naisen ylitseen kumartuneena...

— Herra jumala... sinäkö se olet, Väinö! huudahtaa nainen.

— Aino, sinä täällä! Miten ihmeen tavalla olet joutunut tänne?

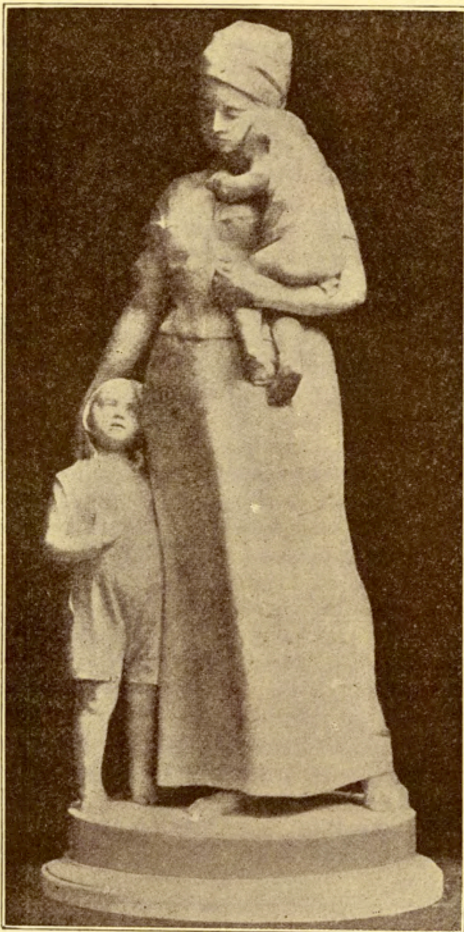
— Olen tullut antamaan sinulle apua. Olen punaisten sairaanhoitajana.

— Minun päiväni, ystävä, taitavat olla nyt lopussa... et voi minua enää pelastaa... Mutta ota huoli minun pienestä tytöstäni... hänen äitinsä on kuollut... eikä hänellä ole muuta turvaa kuin vanha isoäitinsä...

Aino sitoo kiireesti Väinön haavan... Äänettömänä hän touhuaa, asettaen kääreitä, vaikka huomaakin, että kaikista ponnistuksista huolimatta veri yhä pulppuaa tuosta jalosta rinnasta lumiselle tantereelle.

Haavottunut puhuu katkonaisin sanoin:

— Jos säästyt elävänä ... läpi näiden taistelujen ja... joskus pääset äitini mökille..... niin sieltä löydät kirjan, johon olen yksinäisinä hetkinäni merkinnyt muistiinpanoja elämästäni... Ota se haltuusi... siinä olen kertonut kappaleen sinunkin elämääsi... sillä onhan ystävyytesi valaissut elämääni siitä saakka kuin tulin sinut tuntemaan...

Aatoksissa.

— Teen niin kuin tahdot, Väinö. Minullakin on lapsi... pieni poika. Hänen isänsä oli valkoisten murhaajain ensimäisiä uhreja...

Ystävät pitävät toisiaan kädestä ja katsovat hetken äänettöminä toisiaan kasvoista kasvoihin, suuren tuskan raadellessa heidän sydämiään. Etäältä kuuluu yhä taistelun melske. Sinä hetkenä heistä tuntuu sellaiselta kuin he olisivat kahden laahustamassa eteenpäin yksinäisellä ja vaivaloisella vuoripolulla, koko mailman murheet taakkana hartioillaan... Heidän voimansa loppuvat ja he eivät pääse eteenpäin... Kotiin on pitkä matka... täytyy levähtää... Mutta... kas, kummaa... he ovatkin jo kotona... erämaan mökillä, jossa heidän kauniit pienokaisensa kauan odotettuaan heitä, ojentavat valkeat kätensä heitä kohden...

Väinö puhuu taas katkonaisesti:

— Tulkoon lapsistamme... yhtä hyviä ystäviä... kuin olemme mekin olleet... Käykööt käsikädessä... läpi elämän kaikkien myrskyjen, mitkä heitä mahdollisesti kohtaavat...

— Niin, olkoot he ystäviä. Jos hengissä säilyn näiden tapahtumain yli ,niin yhdessä olen kasvattava lastasi omani kanssa. Sinun kirjasi olkoon heidän ensimäinen oppaansa jatkaessaan sitä suurta työtä, joka meiltä jää keskeneräiseksi... Sinun suuri ystävyytesi on kannustamassa minua tekemään parhaani lapsesi hyväksi... Hän on oleva minun kuin olisi hän oma lapseni. Ole huoletta, Väinö, kaikki on muuttuva vielä kerran hyväksi... uusi mailma on kohoava näiden tuskien alta...

Väinö ei enään kuule Ainon viimeisiä sanoja. Mutta hän katsoo rauhallisesti ylitseen kumartunutta ystäväänsä hellällä ilmeellä, niin kuin olisi hän viettämässä vilpoisaa kesäistä lepohetkeä humajavan koivumetsän siimeksessä... Sitten hänen silmänsä painuvat kiinni hiljaa ja rauhallisesti, kuin suloiseen uneen nukahtaessa...

Aino vaipuu poikittain Väinön rinnan yli ja hänen hartiansa nytkähtelevät tuskaisesta itkusta... Mutta ystävä ei kuule hänen huokauksiaan enään milloinkaan.

A. N. KOSKELA.

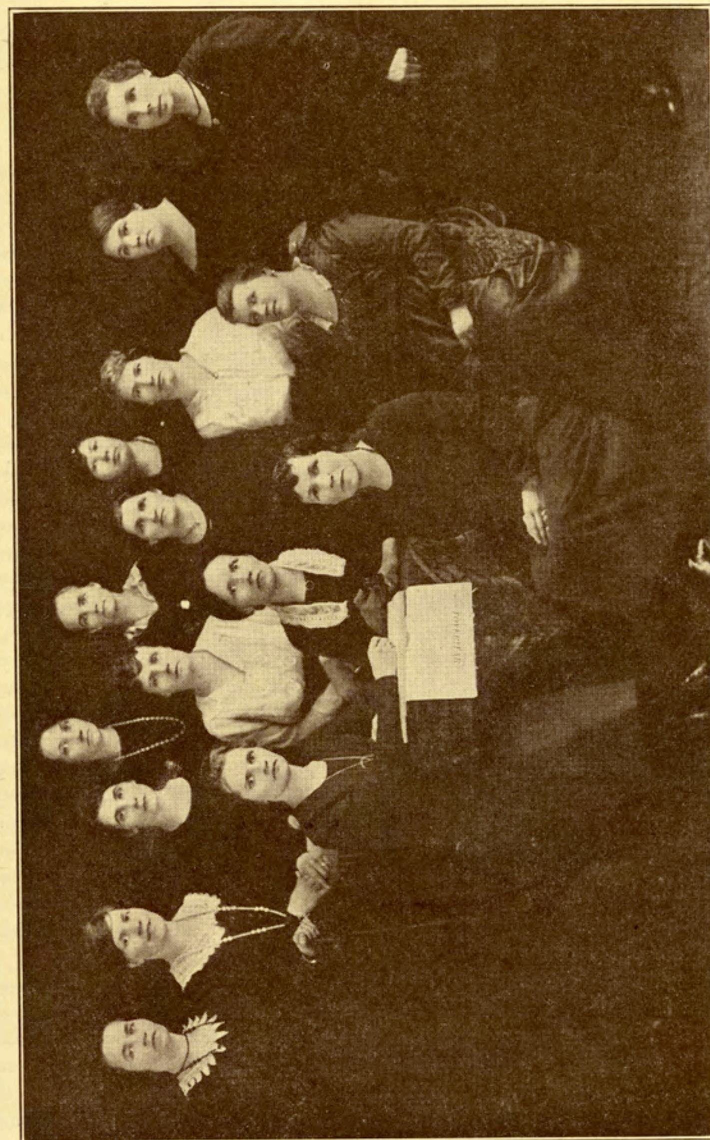
Tervehdys Waukeganista

Haluan tässä muutamin sanoin selostaa ompeluseuramme toimintaa. Mainittu seura on perustettu vuonna 1907, ja on se siitä lähtien ollut osastomme vankkana aineellisena tukena. Kaikkina näinä jälkivuosina on ompeluseura ollut säännöllisesti toiminnassa, milloin hiljaisemmin, milloin taas vilkkaammin, riippuen siitä kuinka runsaslukuisesti naiset viitsivät käydä kokouksissa. — Kokouksia on pidetty säännöllisesti kaksi kertaa kuukaudessa. Iltamia toimitaan kerran kuussa, ennen takavuosina useamminkin. Käsitöitä on myös valmisteltu ahkerasti ja myyjäiset, joita on toimittu kahdesti vuodessa, ovat tuottaneet hyvän aineellisen tuloksen. Ensimäiset käsityöseuran myyjäiset pidettiin v. 1918 ja tuottivat ne $100. Tästä summasta luovutettiin $75 kirjaston perustamista varten osastolle. Vaikka sillä ei vielä kovin paljoa kirjallisuutta voitu ostaa, oli kuitenkin tehty kaunis alku, joka silloisiin osaston varoihin nähden oli suurenlainen.

ALMA MELLIN.

Waukegan, Ill., Ihanneliiton kuvaelmasta "Onnen tie".

Waukegan, Ill., ompeluseura 1920.

Kuinkas voit

Katsoen siihen, että nykyinen, tuottajain riistännälle perustuva, yhteiskunta ei meille työläisille juuri mitään annakaan, niin voimme hyvällä syyllä sanoa, että sillä ei ole oikeutta meiltä mitään vaatiakaan. Mutta meillä valveutuneilla työläisillä on tämän yhteiskunnan sisällä oma, pieni — eikä enää niin aivan pienikään — yhteiskuntamme: sosialistinen liike ja sillä on kieltämätön oikeus "esittää" meille vaatimuksia, koska se kerran tulee meidät vapauttamaan riistäjistä ja antamaan meille tilaisuuden käyttää omaksi hyväksemme kaikki työmme tulokset. Ja kaiken muun ohella sillä on oikeus vaatia meitä myöskin hoitamaan terveyttämme.

Sangen useilla meistä on vielä sikäli individualistinen mailmankatsomus, että kun tulee kysymys jostakin toimenpiteestä, esimerkiksi terveydenhoidosta, joka ei nyt aivan ilmeisesti ja suoranaisesti näytä koskevan muita kuin meidän kalleinta minäämme, niin me olemme kärkkäät sanomaan: "sehän on minun asiani", ikäänkuin me olisimme tyyten ja kaikissa suhteissa muista riippumattomia. Mutta jos lähemmin pysähdymme asiaa ajattelemaan, niin pian huomaamme, että tuollainen kanta on kokonaan väärä.

On selvä asia, että henkilö, joka ei hoida terveyttään, helpommin joutuu tautien uhriksi, olletikin kulkutautien aikana, kuin terveydenhoitoa harrastava henkilö. Ja kun nyt meikäläinen työläinen, jolla useimmassa tapauksessa ei ole entisiä kassoja, sattuu sairastumaan, niin eivätkö ne ole juuri meidän liikkeemme erinäiset orgaanit, jotka jokaisessa tapauksessa joutuvat hänelle ainakin ensi avun antamaan? Ja kun me hyvin tiedämme, että meidän liikkeellämme ei ole milloinkaan kylliksi varoja käytettävänä edes niihinkään tarkotuksiin, joita varten se on vain oikeastaan olemassa, niin eikö totisesti meidän velvollisuutemme ole tehdä parhaamme sen eteen, että sen edistämiseksi kerättyjä varoja ei tarvitseisi kuluttaa tauteihin sairastuneiden yksilöiden avustamiseen?

Milloin joku tovereistamme sairastuu, niin siitä koituu tälle meidän yhteiskunnallemme kaksinkertainen vahinko: Tuo toveri, joka terveenä ollessaan toimi liikkeemme hyväksi ja antoi apuaan kerättäessä varoja sen eteenpäin viemiseksi, ei nyt sairastuttuaan voi millään tavalla toimia sen edistämiseksi; rintamallamme näinollen on yhtä taistelijaa vähemmän. Tämän lisäksi on liikkeemme orgaaniensa kautta annettava vielä avustusta tuolle sairastuneelle toverille.

Ahtaissakin oloissa voidaan sentään jotakin tehdä terveydenhoidon hyväksi. Voidaan pitää ikkunoita auki, jotta ilma huoneessa

pysyy raittiina ja puhtaana; voidaan kieltäytyä syömästä ja juomasta niitä moninaisia ravintoaineita ja juomia, jotka meissä itsemyrkkyjä synnyttäen turmelevat terveytemme ja hankkia niiden sijalle terveellisiä ravintoaineita ja juomia; voidaan voimistella, ottaa kylpyjä j. n. e., taikka tehdä edes jotakin näistä mitä tässä on lueteltu.

Ja entä sitten tämän kysymyksen toinen puoli: Juuri nykyaikana enemmän kuin milloinkaan ennen meidän liikkeemme laajalla työvainiolla tarvitaan terveitä, voimakkaita ja reippaita työskentelijöitä, mutta sellaisia voivat olla vain terveydenhoitoa harrastavat. Tältäkin kannalta asiaa katsoen meillä on siis syytä tehdä parhaamme pitääksemme itsemme aina fyysillisesti niin hyvässä kunnossa kuin se on meille suinkin mahdollista.

Meillä työläisillä eivät tietystikään ole työsuhteemme läheskään aina kontrolloitavissamme, meitä väliin köyhyys ja väliin raa'at työnjohtajat pakottavat tekemään liian pitkiä päiviä ja liian raskasta työtä; mutta on tapauksia, joissa työläiset ajattelemattomuudessaan ilman erikoista pakkoa uurastavat itsensä lopen uuvuksiin joka päivä, sitten vielä millään tavalla hoitamatta terveyttään, jota tosin tuollainen henkilö ei voisi tehdäkään — ja sellaista elämän kalliin kynttilän molemmista päistä polttamista on kavahdettava. Mikä vielä kummempi, tuollaisia terveydestään mitään välittämättömiä uurastajia on henkisen työn tekijöissäkin, ja kun he tulevat 40 ikäisiksi, niin he näyttävät melkeinpä 60-vuotiailta vanhuksilta ja 60 tai 70 ikäiseksi tultuaan he tuskin pystyvät liikkumaan, puhumattakaan siitä, että he mitään enää tekisivät. Kokonaan toisin on laita terveydenhoitoa harrastavien; vielä 70-vuotiainakin he ovat miltei yhtä ketteriä kuin olivat 30 korvilla ollessaan ja pystyvät tekemään kaikkia töitä. Meidän on, mikäli mahdollista, käytettävä säästellen kallista elämänkynttiläämme ja kavahdettava polttamasta sitä toisestakaan päästä liian nopeasti, sillä luonto ei jätä sitä meille kostamatta. Ja kun luonto saa tilaisuuden kostaa, niin se ei kohdistu vain sitä vastaan rikkoneeseen yksilöön, vaan siitä joutuu välillisesti kärsimään koko meidän yhteiskuntamme.

Koska me siis myöskin terveyttämme hoitamalla voimme jouduttaa ihmisten vapaudelle, tasa-arvoisuudelle ja veljeydelle perustuvan sosialistisen yhteiskunnan tuloa, niin älkäämme tehkö sellaista moraalista rikosta itseämme ja liikettämme kohtaan, että laiminlyömme tuon tärkeän tehtävän.

A. SEVO.

Voittaja

Junan pilli puhalsi lähtömerkin. — Rummut pärisivät, jäähyväisiä saneltiin. Vanha äiti vielä kerran kurotti ryppyistä kättään pojalleen, joka seisoi lähtevän junan astinlaudalla. Poika koetti sanoa jotain, vaan sanat takertuivat kurkkuun. Juna läksi jo liikkeelle ja äidin käsi irtautui pojan kädestä...

Hilja Salo

Liput liehuivat, nenäliinoja heiluteltiin, kukkia heitettiin junan akkunoihin. Monen silmissä kiilsi kyynel? — Hän oli minun kaikkeni, sanoi vanha äiti hiljaa ja lähti vaivaloisesti kävelemään kotiinsa.

Viekää Villelle helvetistä terveisiä, kirkui muuan pöhöttynyt kapakoitsija ja pyyhki hikeä otsaltaan. — Tuokaa sen päänahka tullessanne, kirkui muuan pitkä nainen, jonka mies parhaillaan haki rauhantuomariksi. — Minä olen ylpeä noista pojista, sanoi kaupungin majuri virallisesti ja löi rintoihinsa lihavalla kädellään.

Nuori tyttö pyyhki silmiään ja sanoi kumppanilleen: Vaikka maailman loppuun saakka tulen minä odottamaan Jäkkiäni ja pysymään hänelle uskollisena.

Vanha äiti oli jo ehtinyt majansa ovelle. Vapisevin käsin hän avasi oven ja astui huoneeseen. Kuinka tyhjältä ja kolkolta nyt kaikki tuntui. Hänen katseensa kohdistui pöydällä olevaan ruokalautaseen — siinä oli voileipä puoleksi syötynä. — Niin, tuosta on hän palan haukannut, puheli hän itsekseen ja hellävaroin otti leipäpalasen, kääri sen puhtaaseen paperiin, asettaen sen pieneen rasiaan astiakaapin ylähyllylle. Siellä olkoon, kunnes hän tulee takaisin.

Äiti katsahti pojan makuuhuoneen ovelta. Siinä tuolin selkänojalla oli Franssin takki, joka kiireessä oli jäänyt häneltä ripustamatta naulaan. Hän silitteli takin hihaa, painaen sitä poskeaan vasten, kirkkaiden kyynelten vieriessä karkealle villakankaalle. Hän istahti tuoliin ja painoi takkia lujasti rintaansa vasten. Se ikäänkuin huojensi sitä kalvavaa kaihon tunnetta, joka niin kipeästi viilsi hänen rintaansa. — Hän on poissa, päivänpaisteeni, hän on poissa... "Suokoon jumala, että silmäni hänet vielä näkevät". — Ja siinä hän istui katsellen kauas etäisyyteen, iltaruskon punottaessa taivaan rantaa. — Ja yhä hän istui vielä, vaikka aurinko oli jo vaipunut kunnaiden taa, ja harmaat varjot hiipivät maiaan, vaan sitä ei mummo huomannut, hän ajatteli vaan poikaansa, joka oli häneltä viety taistelemaan isänmaan ja kansanvallan — ihmisyyden puolesta...

Oli jo kotvan aikaa vierähtänyt. Postinkulettaja pudotti kirjeen mummon postilaatikkoon. Mummo riensi kiireesti sitä ottamaan. — Se oli tullut merten takaa. Se oli Franssilta! — Kirje uhkui tulista innostusta: "Olkaa ylpeä, äiti, että teillä on poika taistelemassa niin jalon asian eteen. Pian on Villen mahti kukistettu ja palaamme täältä voittajina, sankareina!" — Luettuaan kirjeen moneen kertaan, kätki hän sen poveensa, huokasi syvään ja otti taas esille kutimensa. Pojalleen lämmintä paitaa hän kutoi. — Monta kertaa oli hän kieltänyt itseltään kahvitilkan, saadakseen kokoon rahat, joilla osti villalankoja. — Jouluksi piti paita Fransille lähetettämän. Vihdoin viimein oli huolella laitettu paketti valmiina lähetettäväksi tuonne kauas, jossa kanuunain jyske lauloi jouluhymniä ja räiskyvät kranaatit loivat mahtavia ilotulituksia pimeässä yössä. — —

*

On vuosia jo kolme kulunut. — Yhä näemme mummon vaivaloisesti liikkuvan kotinsa lähettyvillä. Hänen vartalonsa on käynyt kumaraan ja ainoastaan sauvaan nojaten voi tehdä pitempiä matkoja. Vaan kaikista kärsimyksistä huolimatta on tänään mummon surun uurtamilla kasvoilla hilpeä eloisuus. Hän huolellisesti järjestelee pientä majaansa. — "Kaikki on nyt valmiina. Huomenna, huomenna jo tulee minun Franssini kotiin", sopersi hän itsekseen. — "Kyllä kaiketi hän varmaan tulee, koska hänen nimeään ei ole ollut kuolleiden listalla". — Mummo parka ei tiennyt, että hänen ystävälliset naapurinsa olivat kätkeneet häneltä sen sanomalehden, jossa Franssin nimi oli ollut vaikeasti loukkaantuneiden nimiluettelossa.

"Frans ei ole kirjoittanut kotiin moneen kuukauteen. Hän varmaankin on niin jännityksellä odottanut kotia tuloa, että ei ole malttanut edes kirjoittaa", päätteli mummo, lempeä hymy suupielissä.

*

Juhlallinen hetki oli käsissä. Soiton ja laulun raikuessa saapui tuo odotettu laiva rantaan. Ennenkuin se oli ehtinyt kiinnittää köytensä pollareihin, oli laivan kannet täynnä kukkavihkoja. Hermostunut väkijoukko päästi korvia vihlovan hurraahuudon. Toiset itkivät, toiset nauroivat. Sankarit, sotaurhot, olivat saapuneet! Ja kuumeisella kiihkolla jokainen kurotti kättään, ollakseen ensimäinen tervehtimässä noita ahavoittuneita urhoja.

Suoraa päätä heidät ohjattiin odottaviin rautatievaunuihin, kansajoukon meluten seuratessa kintereillä.

Pitkä rivi sairasvaunuja odotti myös laivarannassa tulijoita. Ja kun suurin tungos oli hälvennyt, nähtiin kuinka paarit toisensa jälkeen kannettiin laivasta ja niillä olijat sijoitettiin odottaviin sairas-

vaunuihin, jotka sitä mukaa kuin ehtivät, suuntasivat myös kulkunsa rautatieasemalle.

*

Kalpeana, sanomattoman tuskan leima kasvoillaan, makaa sairaalan patjalla nuorukainen. Vuoteensa vieressä istuu sairaanhoitajatar, kirjoittaen kirjettä, sitä mukaa kuin nuorukainen heikolla äänellä saa saneltua. — "Rakkahin äitini, kun tämän kirjeen saat, on Franssisi päässyt lepäämään. Olenkin väsynyt. Elä sure äitini. — Hyvästi äitini. Hyvästi sinä kallein maailmassa. Frans." — Mutta hyvänen aika, lausui hoitajatar teennäisellä tyyneydellä. — Tehän olette paranemaan päin, vaara on jo ohi. Kukaties kolmen kuukauden kuluttua pääsette jo kotiinne.

"Ei, ei, ei!" Ja laiha käsi kohosi peittojen alta. — "Hyvä jumala, minäkö antaisin äitini tietää, että minä olen tällainen. Olenko minä ihminen? Minähän olen vaan muodoton lihamöhkäle, jossa elämän virvatuli vielä kytee kuin kalvava mato. Eihän minulla ole jalkoja, ei toista kättä! Te kirjoitatte kuten sanelen, muutoin surmaatte vanhan äitini. Kuuletteko, kuuletteko, te olette julma, jos sen teette. — Kuuletteko!"

Sairaanhoitajatar vaikeni. Huoneessa kuului vaan heikko ääni kuiskivan jotain, sairaanhoitajatar ollen kumartuneena kirjoituspaperin yli.

*

Parin päivän perästä mummo sai kirjeen. Sen sisällä oli pieni metallilevy, kunniamerkki urhoollisuudesta. — Hän luki kirjeen uudelleen ja yhä uudelleen. — "Minun lapseni, minun Franssini, hän ei tullutkaan, ei tullutkaan", kuiskasi hän ja lysähti vanhaan nojatuoliin istumaan. — "Poikani", kuiskasi hän vielä kerran, huulensa värähtivät. — Kirkas auringonsäde heijasti sisään pienestä ikkunan ruudusta, leppoisasti hyväillen hänen kuoleman kangistamia kasvojaan, valellen kultaa hänen hopeanharmaille kutreilleen.

*

Sairaalan vuoteella makaa Frans, levottomasti heitellen päätään valkoisella tyynyllä. Korviinsa kuului yhtämittaa voihke toisilta vuoteilta. Hänen silmänsä harhailivat kauas etäisyyteen. — Korvansa alkoivat humista, laiha käsi kohosi ja puristui nyrkkiin. — Silmissään loisti hurja palo. — Voittaja, minäkö? kysyi hän itseltään. — Mitä olen minä voittanut? — Ja huulillensa kohosi kirous, syysyötäkin synkempi — rautaakin raskaampi.

HILJA SALO.

Karnevaali

Olemme rauhallisen pikkukaupungin asukkaita.

Sivistyksessä olemme nousseet äärettömän korkealle. Nautimme musiikista, jota tarjoaa nelihenkinen soittokunta ahtaassa, savustuneessa oopperahuoneessa. Maalaustaidetta katselemme kaupunkimme pääkadun varrella seisovasta lankkuaidasta, johon vanha paperoitsija liimaa tärkeän näköisenä tukkukauppiaan saippuailmoituksina jonkun kuuluisan laulajan tai muun taiteilijan rintakuvia.

Eemeli Rautiainen

Niin... sivistynyttä pikkukaupungin väestöä olemme...

Eräänä aamuna jännitymme tavattomasti, tapahtuu jotain harvinaista ja siitä olemme tietoisia. Tätä ihmettä on odotettu pitkän aikaa. Viimeinkin se on saapunut! Hieno, taiteellinen seurue... Karnevaali!

Hermostuneina pukeudumme kuluneisiin vaatteisiin ja riennämme kadulle, taskuissa pikku säästöt, joita olemme visusti säilyttäneet karnevaalia varten.

Pääkadun lankkuaita on kirjava. Suuret, ihmeelliset kuvat peittävät meidän entiset maalaustaiteemme.

Kuuluu lähenevän soittokunnan sekaisia säveleitä — karnevaalin juhlakulkue saapuu kadulle. Epärytmilliset sävelmät innostavat meitä...

Pitkänä rivinä seisomme kadun vierustalla, innostuneina ojennamme kaulojamme edessämme seisovien päiden yli nähdäksemme kulkevan paraadin...

Vanha elefantti kantaa selässään räikeästi maalattuja naisia... Näemme pari kolme vaunulastia nälkäisiä, kiljuvia eläimiä...

Kulkue päättyy ihmeisiin — kiljuviin apinoihin, jotka katsovat ilkeästi.

Seuraamme paraatia.

Kaupungin laidassa olevalla kentällä on elämää. Monet eriväriset sähkölamput luovat valoa, karnevaalimusiikki päästää ilmoille räikeitä säveliä, joita eläinten kiljunta säestää...

Meillä on äärettömän hauskaa. Sivistyneillä ihmisillä on aina tavattoman hauskaa huvittavassa seurassa.

Eräästä teltasta kuuluu pitkäveteinen, yksitoikkoinen, valittava huilun ääni, jota säestää rikkinäisen basso-rummun lyönnit.

Teltan edessä olevassa ilmoituksessa kuvataan haaremin salaperäistä elämää — Kleopatran tanssia...

Täytämme teltan edustan... rakastamme itämaisia tansseja... kaikki sivistyneet tekevät niin.

Teltan aukosta ilmestyy kaljupäinen mieshenkilö, joka alkaa käheällä äänellä esittää teltassa nähtäviä ihmeitä... ainoastaan sivistyneille miehille! Näyttely halvalla sisäänpääsymaksulla...

Ostamme lipun. Nostamme ylpeänä sivistyneen päämme... ja pian olemme haaremin salaperäisessä elämässä.

Ahtaaseen telttaan sulloutuneina odotamme likaisen esiripun aukeamista. Meillä on tavattoman hauskaa... niin äärettömän hauskaa! Me kaipaamme tällaisia hetkiä... tunnelmaa... Tämä on sivistynyttä elämää!

Joku meistä lausuu hienon sutkauksen. Ilo yltyy, sutkaukselle nauretaan. Semmoisia on niin hauska kuunnella...

Esirippuna oleva rikkinäinen verho aukeaa vihdoin. Rappeutuneen ihmissuvun jälkeläinen ilmestyy näyttämölle ja ilmoittaa ensimäisen ohjelmanumeron — Venuksen! Loukkaavasti kumartaen poistuu hän tulevan Venuksen tieltä. En muista missään kirjassa nähneeni niin langenneen näköistä Venusta. Mutta minä olenkin nähnyt vain vanhoja kirjoja ja kuvia — eikä niistä voi löytää nykyaikaista Venusta.

Yksitoikkoinen huilun ääni alkaa kuulua... Venus tekee liikkeitä... ärsyttäviä liikkeitä. Hän iskee silmää lavan edessä tuijottavalle koulupojalle, heiluttaa hetkisen ruumistaan ja vihdoin poistuu verhon taa. — Emme aplodeeraa.

Toinen numero alkaa.

Kleopatra astuu lavalle. Päässä on lasista tehty helisevä koriste. Hän ojentaa pitkiä laihoja käsiään pitkäveteisen soiton tahtiin. Tekee kankeita liikkeitä — ja yhtäkkiä päästää hän oudon kirkunan, lysähtää polvilleen, painaa lasikoristeisen päänsä likaiseen lavaan...

Ulvomme ihastuksesta. Tiedämme, että sivistyneessä yhteiskunnassa tarvitsemme sivistyneen Kleopatran.

Hän ymmärtää sen. Hänen täytyy elää ja siksi hän huvittaa meitä... sivistyneen yhteiskunnan jäseniä.

Hänelle annamme aploodeja.

Kleopatra ymmärtää meidän sivistyneen makumme.

Ilmoitetaan viimeisen numeron alkaneen.

Haaremin elämää!

Likainen esirippu jälleen nousee. Edessämme on neljä puolialastonta, huomattavasti maalattua naista.

On haaremin aamu. Lava on heikosti valaistu, mutta silti eroitamme naisten puolialastomien ruumiiden asennot. He ovat asettuneet liian sivistyneisiin muotoihin. Yksi naisista kääntää maalatut kasvonsa meihin, nyökäyttää viehkeästi päätään. Alkaa sitten laulaa

särkyneellä äänellä yksitoikkoista säveltä... toisten heiluttaessa ruumistaan sävelien tahtiin. Joukossa seisova, erittäin lyhyt mies, kurottaa päätään jonkun sivistyneeltä näyttävän miehen eteen. Mies lausuu sivistyneen sutkauksen kurottajalle, mutta lyhyellä miehellä on oikeus työntää kasvonsa etualalle, sillä hän on maksanut sisäänpääsyn ja niinollen hän haluaa nähdä taidetta. Hän on maksanut siitä, joten hänellä on oikeus olla ujostelematon.

Naiset nousevat istuma-asennostaan ja alkavat tanssia. Hyppivät, nostelevat puolialastomia jalkojaan, tuontuostakin päästäen ilkeän kirkunan...

Katselijat ulvovat mukana. He ymmärtävät, että taiteilijain menestys riippuu yleisöstä. He huvittavat meitä sivistyneellä hävyttömyydellään ja siitä maksamme heidän isännilleen. Isännät maksavat näille taiteilijoille niin äärettömän vähän!

Esirippu vedetään kiinni. Näytelmän ilmoitetaan olevan lopussa, ja meillä on tilaisuus jälleen astua ahtaasta teltasta sivistyneeseen maailmaan.

Niin — meillä oli nähtävänä sivistyneen yhteiskunnan taidetta.

E. RAUTIAINEN.

Olga, Hilja ja Sandra Long.

Koti

Miten paljon ovatkaan runoilijat ja taiteilijat tehneet työtä ylistäessään ja kiittäessään työläisten kotia; kaikilla mahdollisilla ja mahdottomilla keinoilla on koetettu saada puutteet ja kurjuus näyttämään meille paljaalta romantillisuudelta, jotta olisi voitu peittää se tosiasia, että kärsimykset ovat yhtä katkeria koetettakoonpa niitä kuinka mestarillisesti hyvänsä tunteellisuuden verhoon kietoa.

Syventykäämme hetkiseksi näihin työläisluokan niin sanottuihin koteihin. Ensiksikin täytyy kysyä: missä on kodin vapaus, turvallisuus ja kodikkuus? Voimmeko me levätä ja nauttia kodin ihanuutta, voimmeko onnellisina katsella iloisten ja terveitten lapsiemme leikkimistä, voimmeko kehittää itseämme henkisesti ja ruumiillisesti? Näihin kaikkiin meidän täytyy vastata kieltävästi — ei!

Voimmeko silloin sanoa työläisluokallakin olevan koteja, koska he eivät voi nauttia pienimmässäkään määrässä asuntojensa kodikkuudesta? Työläisten kodeissa ovat aina kurjuus ja puute vieraina, kuinka voisivat ne silloin olla viihdykkäitä. Olisi oikeampaan osuttu, jos nimittäisimme näitä työläisten koteja vankikopeiksi.* Vain pintapuolisemminkin vertaillessa työtätekevän luokan koteja loiseläjien koteihin, täytyy sanoa, että ne ovat kiristyskammioita, joihin meidät on suljettu.

Riistäjäluokan kodit ovat todella koteja; niissä on täydellinen vapaus ja turvallisuus ja lyhyesti sanoen, mitä ikinä ihmisjärjellä voidaan vaatia, heidän kodeissaan on saatavana.

Miten kauniilta ja miellyttävältä tuntuukaan sellainen koti, jossa ei tarvitse pelätä puutetta ja kurjuutta; sitähän vasta voimme nimittää kodiksi. Onko siis ihme, jos näissä kodeissa elostelevat, joiden ei tarvitse huolehtia muusta kuin siitä, kuinka osaisivat kyllin paljon nauttia ja tuhlata, ovatkin valmiita aina huutamaan: sosialismi hävittää kodit. Ja tosiaankin — sitä se juuri tekeekin, se hävittää nämä ylellisyyspalatsit; työläisillä ei kyllä ole mitään koteja hävitettävänäkään. Sosialismin vallitessa me saamme käytettäväksemme mitä olemme tuottaneetkin, silloin ei ole enää näitä parasiitteja niittämässä mitä me kylvämme.

Palvelijat, jotka olette noiden yläluokkalaisten käskyläisinä, nöyrinä kumarrellen ja palvellen heitä, aivan kuin olisitte heidän armoillaan, oletteko koskaan ajatelleet kumarrellessanne noita loisia, miten mitättömiä he todella ovat ja mikä saastaisuus ja julmuus heissä piilee? Kuinka monet miljoonat työläiset ovat saaneet hikensä ja verensä uhrata, tuottaessaan noille parasiiteille kaikkia elämän

mukavuuksia ja tehdäkseen noiden irstailevien hylkiöiden elämän mahdollisimman nautinnolliseksi.

Ilman teitä, palvelijat, nuo loiseläjät kuolisivat puutteeseen, sillä he eivät voisi laittaa ruokaa syödäkseen, ei pukea vaatteita päälleen, puhumattakaan muista välttämättömyyksistä. Ja miten halveksien ja ylimielisesti he kuitenkin kohtelevat teitä.

Miksi ja miten kauan me sallimme itseämme sorrettavan ja riistettävän? Eikö meillä jo olisi aika herätä ja kiireesti tehdä herätystyötä kaikkien työläisten keskuudessa, sillä orjuutta olemme kärsineet jo liian, liian kauan.

Seuratessamme tapahtumia huomaamme, miten tuo riistäjäluokka valmistautuu asemaansa tukemaan joka puolella. Heidän voimansa ja valtansa eivät ole helposti murrettavana ja siksi työläisten keskuudessa täytyykin tehdä voimakasta agitatsionia, saadaksemme rivimme lujiksi ja rintamamme murtumattomaksi.

Kun saamme nuo laiskurit pois tuhlaamasta ja hävittämästä työmme tuloksia, niin vasta silloin on meillä tilaisuus saada itsellemme todelliset kodit, joissa voimme levätä ja virkistää itseämme; silloin vasta saamme nauttia työmme tuloksista.

SANNI SEVO.

Airut

Saapuu Airut puna-orhillaan,
se saapuu kaupunkeihin, saapuu kyliin.
Se siellä ilmoittaapi uutistaan
miss' joukot nääntyy epätoivon syliin.

Se syttää sammunehen sanoillaan,
nostaa sydämihin uuden hengen, uskon.
Se rauhan airueena maailmaan
nyt saapuu luota uuden päivän ruskon.

Se luopi rohkeutta rintahan
miss' ennen arkuus raastoi orjan mieltä.
Miss' joukot sortui sotaan, vihahan,
se siellä soittaa sopusoinnun kieltä.

Oi, sanoja sen kaikki kuunnelkaa!
Pois poistukohon meistä vilppi henki.
Ja vapahaksi kansa sekä maa
me tehdään, niinkuin kolkka Itäinenkin!

EEMELI RAUTIAINEN.

Kymmenen vuotta sitten

Keväällä 1901 keskusteltiin San Franciscon s. s.-osaston ohjelmakokouksessa eräänä sunnuntai-iltana erikoisen naisten äänenkannattajan perustamisesta. Keskustelu oli tavallaan laimeata ja vähemmän mieltäkiinnittävää, kunnes tämän kirjoittaja otti ja käytti ensimäisen puheenvuoron mainitussa osastossa. Puheenvuorossani vastustin erikoisen naisten äänenkannattajan perustamista työväenliikkeeseen, jonka perusteena oli yhteisen paremman yhteiskunnan hankkiminen niin naisille kuin miehille. Sanomalehdet, joita puolueellamme jo oli, kykenivät aivan tyydyttävästi antamaan kaikille, niin naisille kuin miehillekin, tarpeelliset tiedot ja kasvattamaan lukijoitaan ilman eroitusta sosialistipuolueen tarkoitusperiä varten. Vastustin kyseessä olevaa perustettavaa lehteä erittäinkin sillä perusteella, että kansanvaltainen työväenliike ei saisi jakaa jäseniänsä erikoisiin ryhmiin silloin kun ohjelmassamme oli eittämättömästi samat oikeudet kaikille. Jos välttämättömästi tarvitaan naisten lehteä, niin varattakoon lehtiemme "nurkkaan" kerran viikossa erikoinen naisten osasto, jossa naiset voivat esittää naisia koskevia yleisiä asioita.

"Veikko"

Tämänlainen suoranainen vastustaminen antoi "tulta tappuroihin", kuten sanotaan. Kyllä siinä sain kunniani kuulla, vaikka oli niitä paljon, jotka hyväksyivät mielipiteeni ja asettuivat kannattamaan kantaani. Lopulta tuli päätökseksi, ettei suoranaisesti vastusteta naisten lehden perustamista ellei sitä kannatetakaan ja niin loppui kokous.

Niin, se oli ensimäinen puheenvuoroni San Franciscon s. s.-osastossa, ja vieläkin olen usein ollut samalla kannalla, silmällä pitäen puolueen yhteistä eheyttä ja elpymistä. Olen tavannut luokkatietoisia suomalaisia naisia, jotka ovat olleet mukana kaikissa pyrinnöissä, mutta siitä huolimatta eivät ole tilanneet Toveritarta periaatteellisista syistä. Nämä naiset ovat olleet, ja ovat, täydellisen samanarvoisuuden kannalla miesten kanssa. Tietysti on jonkunverran itsepäisyyttäkin perustana sellaisella mielipiteellä, erittäinkin kun enemmistö naisia on todistanut Toverittaren olemassaolon tarpeellisuuden. Joukkoliikkeessä täytyy yksilön mielipide ja kanta antaa perään silloin, kun suurempi enemmistö on vastassa ja niinollen kaikkien niiden, jotka ovat olleet "jarruina" Toverittaren suhteen, tulee kauniisti mukautua ja antaa perään myöntämällä, että erikoinen naisten äänenkannattaja

on tarpeellinen kansanvaltaisessa työväenliikkeessä. Tietysti me voimme sanoa (erittäinkin miehet) että nainen on nyt kerta kaikkiaan hiukan erikoisessa asemassa ja siksi annamme perään.

Se valistustyö, jonka Toveritar on tehnyt kymmenen vuoden ajalla, ei ole vähäiseksi laskettava. Siitä emme voi yksikään väitellä vastaan, vaan on se tunnustettava suoraan ja avoimesti. Toveritar on kyennyt vetämään naiset työväenliikkeen mukaan monella eri tavalla, se on nyt minun vakaumukseni. Olkoon tämä "tunnustus" ikäänkuin minun osaltani suoranainen peräytyminen kymmenen vuotta sitten lausumistani ajatuksistani ja mielipiteistäni Toverittaren tarpeellisuudesta yhtenä tekijänä kansanvaltaisten ajatusten perille viemisessä työväenliikkeessä tässä maassa.

"VEIKKO".

Kymmenvuotiselle

En syntymääsi juuri tunne,
Länsituulen puolelta löysin sun.
Siit' on jo vuosia seitsemänkin,
Kun maantien laidassa hymysit mull'.
Kun orjana saavuin vieraaseen kolkkaan,
Sinut tuntematon vaalinut oli iloksein.

On tuulet tuimat ja sateiset myrskyt
Ravistellut, katkonut, koitellut sua,
Vaan huoltajain vaaliessa varttunut yhä.
Sua rakastaa moni, sä riemua luot.
Sun kasvuasi mä tarkkaan seuraan,
Ja onnea tunnen, kun hedelmän suot.

Mä riemua tunsin, kun puhkesi nuppus',
Mä surua tunsin, kun halla ne vei.
Runkoosi hentoon, kun julmurit iski,
Mä vapisin, kuolleeksi luulin sun.
Vaan tarkastaissan hetken takaa,
Juurillasi versoi oksa uus'.

Nyt nautin kasvustasi, kaunis puuni;
Niin tuhannet tekee, jotka näkee sun.
Sä kohoat vihdoin vankaks' ja suureks',
Jost' yli maailman mainitaan.
Tuot tuhansille innostusta,
Olet oppaana helteessä vaeltajain.

R. GRANHOLM.

Syntymäpäivälahja naiselle

Rakas Katri. — Tänään on syntymäpäiväsi. Merkkipäivä elämäsi tällä vuodella. Se on suurimerkityksellinen päivä minullekin ja se on suurempi sitäkin vielä tulevalle sukupolvelle, sekä koko yhteiskunnalle. Meillä on aina ollut tapana joillakin pikkulahjoilla muistaa päivän sankaritarta, mutta minä olen liian köyhä, enkä niin ollen voi rahalla mitään hankkia sinulle; ja koska mieleni kuitenkin teki hyvittää sinun mieltäsi, niin päätin kirjoittaa sinulle tämän kirjeen ja se olkoon lahja minulta. Minä tiedän jo edeltäpäin, että tämä lahja tulee olemaan sinunkin mielestäsi kyllin arvokas. Enhän sitä muuten olisikaan ruvennut laatimaan. Tämä lahja on siksi arvokas, ettei se sovi kaikille. Ei! Se sopii vain sinunlaisillesi naisille. Kuule siis!

Rakkahin... Minä rakastan sinua. Rakastan, ei niinkuin rakastetaan kaunotarta, joka hurmaa kauneudellaan, mutta niinkuin rakastetaan sellaista, joka on vaarassa kadottaa rakkautensa, sillä kauneus niin pian lakastuu. Vain joku elämän kovakourainen puristus ja kaunis on muuttunut rumaksi. Minun rakkauteni on suurempi, jalompi ja puhtaampi: Minä rakastan sinua silloin enemmän, kun katselen kasvoillasi ennenaikaisia ryppyjä, elämän surujen uurtamia jälkiä... Silloin juuri sinä olet minulle niin läheinen, niin rakas... sillä tiedän, että sinä olet kokenut elämässäsi kaiken sen kurjuuden ja koettelemuksien sarjan, jotka minustakin ovat tehneet vanhan ennen aikojaan. Sinun sisäänpainunut rintasi muistuttaa minulle lapsuuden kurjia päiviä, jolloin äiti oli pakoitettu lähtemään ansiotöihin ja jättämään pikkusiskoni minun huostaani... Minä rakastin tuota kultakutrista kääröä, minä hellin häntä... Mutta nälkä ahdisti ja niin usein minun täytyi käyttää oman nälkäni tyydyttämiseen tuon pikkuraukan ravintoa. Sisko kulta kasvoi hennoksi, surkeaksi olennoksi ja nyt kun katselen sinua, tulen ajatelleeksi, että sinun elämäsi on ollut yhä kurjaa silloin jo, kun makasit viattomana käärönä kehdossa. Tai olet ehkä kokenut sen saman minkä minäkin ... istuit päiväkaudet ummehtuneessa ilmassa kodissasi hoidellen pienempiä ja aina ollen vailla lapsuuden iloa ja elämän huolettomuutta. Ehkä olet kärsinyt enemmänkin... Olet ehkä kerjännyt leipäpalasi muilta ja kärsinyt tämän tähden pilkkaa ja ylenkatsetta. Orvon kohtalo katkeraa katkerampi...

Minä rakastan sinua silloin sanomattomasti kun näen, että sinun työstä kovettunut kätesi piirtää paperille elämän räikeävärisiä kuvia. Mitä nuo kuvat ovat? Oi! Ne ovat maailman jaloimman sielun kyhäämiä lauluja... lauluja, joita ei pystyisi laulamaan hienokätinen yläluokan nainen. Se ei vähennä tekeleesi arvoa, vaikka näenkin siinä

kirjoitusvirheitä. Minä tiedän, ettei sinulla ole ollut mahdollisuutta oppia tähän tehtävään. Mutta siksipä juuri, koska kuitenkin kirjoitat, ovat kirjoituksesi sielusi syvimpiä, väräjävimpiä, innostuttavimpia ääniä. Niissä minä näen ja kuulen minun Katrini... minun rakkaimman naiseni... Näen naisen, joka ei vaikene siksi, koska kaikkina aikoina on naiselta vaiteliaisuutta vaadittu. Sinä annoit ymmärtää, ettei kukaan voi sinun tuskiasi, sinun huoliasi, sinun alhaista asemaasi kuvailla, kuin juuri sinä itse... Sinä olet rohkea, sinä olet uskalias.

Siitä huolimatta, vaikka tunnetkin elämän niin vaikeaksi raatajan polkuja käyden... olet sinä sentään sallinut minun nauttia niistä vähäisistä elämän iloista, joita työläisen osalle putoilla voi.

Siitä huolimatta, vaikka nainen onkin ollut miehen orja, kykenit sinä kuitenkin lahjoittamaan minulle rakkautesi... Niin hellän, uskollisen... Hurmahetkinä unhoitan minä elämämme kiroukset ja saan uutta voimaa taistellakseni huomispäivän toimeentulon vuoksi.

Lempeys... naisellisuus ei ole sinulle vierasta, vaikka syvennytkin niin vakaviin elämän kysymyksiin, että voit olla minun rinnallani joka paikassa. Oi Katri, enemmänhän sinä suoritat elämässäsi kuin minä... Kaikessa olet mukana, kaikkeen pystyt ja tämän lisäksi olet halunnut vielä olla äiti tulevalle sukupolvelle. Minä olen tulevan sukupolven elämän aiheuttaja ja tämä tehtävä luo elämän iloa, mutta sinä olet tulevan sukupolven synnyttäjä ja se on vaikeata... se kysyy kestävyyttä, tarmoa ja rajatonta rakkautta.

Olet pannut henkesi alttiiksi tässä luonnon vaatimuksien toimituksessa, ja kuinka saatoin minä olla sinulle niinä vaikeina kuukausina niin tyly... niin vieras? Kuinka saatoin jättää sinun sielusi haparoimaan siihen yksinäisyyden julmaan hämärään, jossa et saanut vastausta kysymyksillesi, miksi näin pitää olla?

Sinä urhoollisena suoritit tehtäväsi, minä kärsin, mutta ei sadasosa sinun kärsimyksistäsi ole minulle tuttua.

Minä luulin, että näin se piti ollakin... näinhän asiat ovat aina olleet. Sen lisäksi, että elit kahden ihmisen elämää yhtäaikaa ja siis kulutit tuohon kaksinkertaiset voimat, piti sinun tehdä kaikki ne työt, jotka voimattomaksi uuvuttavat miehenkin tai sen naisen, joka ei ole äitiyden tilassa. Minä en koskaan tullut ajatelleeksi, että tässä olisi mitään niin suurta, mutta sitten kun sinä ilmaisit tuskasi, kun kerroit mitä saat osaksesi ja mitä sinun pitäisi saada, huomasin minä, että hellää osanottoa kuitenkin voin sinulle antaa. Et sinä muuta minulta vaatinutkaan... vaatimaan kun rupesit, niin vaadit kaikki muut oikeutesi riistäjäluokalta. Ja tiedätkös, miten rakas, miten kallis sinä silloin olit minulle, sillä sinä tulit avuksi juuri silloin kun kapitalistisen järjestelmän orjuuden kahleita oli minun mahdoton kauemmin kantaa. Minä olin vallasluokan käsissä, kuin meren mahtavilla laineilla ajelehtiva lastu. Minun oli mentävä kaikenlaisiin

murhalaitoksiin henkeni uhalla leipäpalaa ansaitsemaan ja sittenkin kodissa oli ainainen puute ja kurjuus. Minun määrättiin loppujen lopuksi ihmismurhaan riistojärjestelmän säilyttämiseksi... mutta silloin sinä olit jo rinnallani. Sinä näit kaikki ne kauhut, sen helvetin melskeen hirmuiset leikit, ne ovat meille molemmille tutut. Sinä paransit niiden haavoja, jotka aiheutuivat minun käteni kautta... Se tapahtui tahtomattasi. Sinä rakastit noita onnettomia, viattomasti toinen toistaan teurastavia sotilaita ja se se lopullisesti sinusta

Kuule ihminen

(NAISKUOROLLE)

Sanat HELMI MATTSON. Säveltänyt K. RAUTIO.

Ih - mi - nen, oi ih mi - nen! Mi - kä
teh - tä - vä sul - la, se täy - tä! Ä - lä
hei - tä vaan va - raan velt - tou - den. Jos
teh - dä voit, se näy - tä! Ih - mi - nen, oi
ih - mi - nen, mi - tä tie - tää sä voit, ä - lä
sa - laa. Jos hyö - dyk - si se on

teki ihmisen! Sen jälkeen en koskaan sinua ajattele heikkona astiana, en! Sinä olit valittamatta nähnyt ja kestänyt enemmän kuin minä, sillä sinua, kuten naista aina, ahdistivat ne miehet, joille teit hyvää, vaan jotka siinä helvetillisessä melskeessä olivat pedoiksi muuttuneet. Minusta tuli raajarikko, mutta tämäkin antoi sinulle uutta aihetta tuskien kertoilemiseen. Sinä rakastit minua sittenkin, vaikka rakkauteesi sekaantuikin sääliä, ei se ollut pelkkää sääliä joka sinua luonani pidätti... Se oli mitä syvintä elämän ymmärrystä, luokkakäsitettä... Sitten me molemmat kun kerroimme kaiken näkemämme sodan tuottamista hirmuista... orvoista, leskistä... liasta ja saastasta ihmiselämässä... nälästä... taudeista... ja mistä tämä kaikki johtui ja kuka on suurin syyllinen... unhoitin minä itseni. Elin onnenhetkiä siitä ilosta, kun minun Katriani niin mielellään kuun-

kai - kil - le mik - si ' et sä va - lok - si
jo - kai - sen voi kynt - ti - lää - si va - laa.
Ih - mi - nen, oi ih - mi - nen, mi - kä
teh - tä - vä sul - la se täy - tä, ä - lä
hei - tä vaan va - raan velt - tou - den, jos
teh - dä sä voit, se näy tä.

telivat suunnattomat joukot ja että he käsittivät häntä parhaiten niissä kysymyksissä, joita en minä miehenä voinut kuulijoille niin selvään tulkita ja jotka olivat kiinteässä yhteydessä naiselämän kanssa. Se oli siis osa sinunkin elämääsi...

Ja vihdoin minun rakkauteni, ihailuni ja kunnioitukseni sinuun nousi korkeimmilleen silloin, kun luokka nousi luokkaa vastaan ja minä näin tyttäremme ja poikamme rientävän varmoina, horjumattomina oman luokkamme puolelle, henkensä alttiiksi pannakseen suuren, jalon asiamme puolesta. He halusivat ja päättivät kuolla taistelussa maailman proletariaatin kunniaksi punaisen lipun juurella. Tästä kunnia enemmän sinulle, kuin minulle, sillä **äiti** on aina lähempänä lastaan ja voi parhaiten lapsiin vaikuttaa. Siksi kaikki me näimme velvollisuudeksemme uhrautua ihmisoikeuksia saavuttaaksemme. Eikö ole syytä iloita, että Katrini on maailmaan syntynyt kerran? Eikö hänen olemassaolonsa ole hyödyksi yhteiskunnalle?. Sinä olet vankilassa nyt, mutta et syytä siitä ketään, sillä näin piti olla, näin kalliisti on maksettava se erehdys, että asioita ei ole ennemmin parannettu. Sinä tiedät hyvin, että jos ei sinun äitisi istunut vankilassa ihmisoikeuksiaan puoltaen, on istuttava sinun. Jos et sinä vankilarangaistuksen uhalla raivaa tietä toisille luokkataisteluun, on sinun lapsesi joutuva tuolle tilalle; ja jos ei lapsesikaan sitä tee, on se tapahtuva lapsesi lapsen kautta. Mutta kunnia sille, joka silmänsä on avannut ja joka tahtoo uhrautua tuliseen taisteluun ymmärtäen, mitä pikemmin sitä parempi!

Niin Katri! Tällainen on minun lahjani sinulle. Pidä se, tiedä että olet suuresta merkityksestä työväen luokkataistelussa, ja siis arvoa ansaitseva nainen. Olkoon elämäsi esimerkiksi muille, ja saakoon esimerkkisi sen kunnian minkä se ansaitsee.

Minä rakastan sinua, vaikka oletkin kaukana minusta, kytketty vankilan komeroon... Olet kaukana, mutta samalla niin lähellä... Koko elämäsi kuvasarja on minulle tuttua, sillä sinä olit se, joka kykenit minulle näyttämään "mitä on nainen". Ja tämä on kallishintainen läksy. Sen hinnan olet sinä maksanut, voidaksesi näyttää että nainen on **ihminen**. Arvoa ja kunnioitusta sekä ihmiselämän kaikkia oikeuksia ansaitseva ihminen. Olet miehen tasalla kaikessa ... olet suureksi hyödyksi, iloksi elämässä. Olet tärkeä tekijä elämän pyörän pyöriessä eteenpäin. Ilman sinua se ei pyörisikään, se seisahtuisi ja seisoisi aina.

Siis iloitse siitä, että minä ymmärrän nyt kokonaisuudessaan sinun elämäsi arvon, rakkahin Katri! Kestävyyttä ja tarmoa toivotan tämän lisäksi. — Vasemmalla kaksisormisella kädellä syntyy kirjoitus näin huonosti. — Tositoveriltasi — —n —f.

Venäj.-kiel. suom. Klaudie Siivak.

Katsaus Beldenin, N. D., s. s. osaston toimintaan

Beldenin, N. D., S. S. Osasto perustettiin v. 1911. Sen toiminta oli vilkkainta vuosina 1912—13. Jäsenmäärä oli suurin mainittuina vuosina. Toiminta oli vilkasta, työkokoukset pidettiin säännöllisesti ja iltamia oli usein. Naisten ompeluseura myös toimi. Ompeluseuran toimesta karttuneet varat käytettiin haalin rakennusrahaston karttuttamiseksi.

Siitä ahkerasta toiminnasta on ollut tuloksena, että meillä on nyt usean tuhannen dollarin maksava haali, joka on jo täysin maksettu.

Nyt on osaston toiminta pientä, jäsenmäärä vähäinen. Paikkakunnalta on muuttanut suuri joukko toimivia jäseniä pois, joka on tehnyt paikkakunnan sosialistiselle toiminnalle suurta haittaa.

Mutta silti on Beldenin S. S. Osasto olemassa. Ainoat osastot N. Dakotassa ovat Beldenin ja Van Hookin osasto.

Toivottava olisi, että osastomme toiminta vielä virkistyisi, sillä kasvavaa nuorisoa on kylässämme paljon. Jos saamme heidät ymmärtämään sosialismia, niin he jatkavat työtämme uuden yhteiskunnan rakentamiseksi.

AINA H.

Beldenin S. S. O. kenttäjuhlasta.

Kiertokulku

Tuotanto on työläisten elinehtojen määrääjänä, se ei tarvinne muuta esittelyä.

Keväisin uusiintuvalle Alaskan kalastusmatkalle rientää miehiä sadottain — kalastajia ja muita eri työalojen työmiehiä, kuten lämmittäjiä, koneenkäyttäjiä, seppiä, nikkareita y. m. työläisiä.

Matkaan lähdetään tavallisesti maalis- ja huhtikuulla. Pohjoiseen Behringin meren puolelle kuljetaan purjealuksilla, mutta etelään pääsee höyrylaivoilla. Molempiin suuntiin menijöillä on ankkuripaikkoina Seattle, Wash., San Francisco, Calif., y. m. Lännen satamat. Pohjoiseen matkustaminen on vaivaloista ja aikaa ottavaa, joten se kestää

"Träppäri" Alaskasta.

tavallisesti 30—38 vuorokautta. Se riippuu siitä, miten voidaan ajojäitä sivuuttaa. Jäät usein seisottavat laivan moniksi viikoiksi.

Kuten sanottu, matkustetaan etelään höyrylaivoilla, jotka kulkevat 10—13 solmuvälin nopeudella tunnissa, joten matkaan kuluu noin 4—9 vuorokautta, ennenkuin päästään kalastuspaikoille. Siellä pyydetään meren antimia komppaniain kalastusvälineillä ja kaikki "ylöspito" tulee komppanialta. Intiaaneja yhtiöt käyttävät palveluksessaan, kun heillä itsellään on kalastukseen sopivia aluksia. Alaskassa tavallisesti kalastetaan "träpeillä" merestä ja myöskin käytetään n. s. pussinuottia. On silti pienempiäkin pyydyksiä käytännössä, nimittäin verkkoja ja muita sellaisia apuneuvoja.

Muuten Alaska kokonaisuudessaan muistuttaa entisajan kullanetsijäin seikkailukenttiä. Siellä on nykyisien pyydysmiesten metsästysmaita ja suursaalistajilla aavat kalavedet. — Suurtuottajat siellä nyt kokoavat satumaisia rikkauksia kesien ajalla.

Kalaa tuodaan äärettömät määrät Alaskasta Lännen satamakaupunkeihin ja sieltä ne lähetetään ympäri maailman markkinoille.

M. K.

Eräs Rosa Luxemburgin vankilasta kirjottama, julkasematon kirje

Ilman päiväystä.
(Vankilasensuurin tarkastama 7. 2. 18.)

Rakas Mathildani!

Minulla on kovia omantunnontuskia: Martha oli tänään täällä ja minä olin kerrassaan ilkeässä mielentilassa. Seuraavalla kerralla tahdon malttaa mieleni.

— — —

Tänään sain tuomion virkamiehen vastustamisesta: kymmenen päivää vankeutta. Käykää välttämättä tohtori Weinbergin toimistossa. Tuomion langetti Keski-Berlinin lautamiesoikeuden 136 osasto, tammik. 25 p:nä, ja on se varustettu numerolla 136 D. 565, 11 16. Perustelussa ei ole mitään muuta kuin tosiasian todistamista, jonka olen tunnustanut.

Kipeän sormeni tähden olette kai jo huolissanne? Ei sen kanssa ole mitään hätää; suljin vain liian voimakkaasti piirongin laatikon unohtaen sormeni väliin, jolloin se ruhjoutui, mikä oli aivan oikein minulle.

Oi Mathildani, milloin saanen istua Teidän ja Mimmin kanssa jälleen ja lukea Teille Goetheä? Kuitenkin tahdon Teille esittää erään runon ulkomuististani, viime yönä — jumala ties minkätähden — muistui se jälleen mieleeni. Se on eräs Conrad Ferdinand Meyerin, tuon rakkaan sveitsiläisen, kirjoittama, saman, joka on kirjoittanut myös Jurg Jenatsch'in. Istuutukaa nyt, ottakaa Mimmi syliinne, ja olkaa hyvin hartaan näköisiä, kuten on tapanne olla, kun minä Teille jotain luen. Siis hiljaisuutta:

HUTTENIN*) SYNNINTUNNUSTUS.

Täällä hautain yllä nyt ma kuljen —.
Etkö synnintunnustusta tehdä tahdo, Hutten?
Se kristillinen tapa on! — Lyön rintaani.
Mik' on ihminen, ken syntejään ei tunnustaisi?
Mua kaduttaa, ett' liian myöhään huomattu on virkani.
Mua kaduttaa, ett' liian heikosti mun syömein lyö!
Mua kaduttaa, ett' sotahani läksin
Ilman voimakkaita iskuja ja tekoja uljaita noita!
Mua kaduttaa ne hetket, jotk' ei haarniskata kantaneet!
Mua kaduttaa se päivä, jok' ei yhtään haavaa lyönyt!
Mua kaduttaa — siks' tuhkaa päähäni nyt ripotan —
Etten voittohoni lujemmin ma uskonut!
Mua kaduttaa, ett' maanpakohon ma tuomittu nyt oon!
Mua kaduttaa, ett' tuntenut oon ihmispelkoa!
Mua kaduttaa — sen miellä murretulla tunnustan,
Ett' Hutten aina ole ollut en!

Tämän tulette te panemaan hautakiveeni... Oletteko ottaneet sen todesta, Mathilde? Oo, Te nauratte sillä! Minun hautakivessäni, kuten elämässänikään, ei saa olla pitkiä korulauseita. Hautakiveeni on kirjoitettava vain kaksi tavua: "Zwi-zwi". Se on nimittäin talitiaisen huuto, jota minä niin hyvin jäljittelen, että ne heti lentävät luokseni. Ja tässä "zwi-zwi" on ohut ja kirkas sointu, kuten teräsneulassa. Ja tiedättekö Te, neiti Jacob, mitä se merkitsee? Se on tulevan kevään ensimäinen, vieno tuulahdus. Huolimatta lumesta, pakkasesta ja yksinäisyydestä luotamme me, talitiainen ja minä, tulevaan keväimeen. Ja jos minä en sitä maltittomuuteni tähden saisikaan nähdä, niin älkää unohtako sitä, että minun hautakiveeni ei saa panna muuta lausetta kuin "Zwi-zwi!"

Syleilen Teitä ja Mimmiä syvästi ikävöiden.

Teidän,
ROSA.

*) Hutten Ulrich von (1488—1522) oli humanisti ja vapaustaistelija.

Muistoja ja toivomuksia

Koska Toverittaren ensimäinen 10-vuotismuisto johdattaa monelle mieleen niitä aikoja, jolloin maailmankatsomuksensa on joutunut suurimpien mullistusten alaiseksi, niin käsiteltäköön niitä lyhyesti yhdessä sekä katsottakoon samalla missä suhteessa niissä olisi toivomisen varaa.

Emma Mattila

Suurin osa meistä Amerikan suomalaisista naisista, samoin kuin miehistä, jotka olemme tulleet tähän maahan viimeisen 10 vuoden ajalla eli hiukan ennen, on lähtenyt sellaisista maalaiskylistä, joissa ei ole tiedetty sosialistisesta työväenliikkeestä muuta kuin mitä papit ja muut taantumuksen palvelijat siitä ovat sanoneet. Jokainen kai käsittää sanomattakin, minkälaisilla eväillä siinä suhteessa on matkaan lähdetty.

Kun käytiin hakemassa papinkirja, niin sieluparkakin sai viimeisen voitelun. Ei siinä tietenkään tehty selvää niistä lukemattomista vaaroista ja ansoista, joita kapitalistinen järjestelmä suuressa maailmassa eteemme asettaa, vaan sen sijaan käskettiin kavahtamaan vääriä profeettoja ja antikristuksen henkeä, s. o. sosialismia, joka on merkki viimeisten aikojen lähestymisestä j. n. e.

Niin sitä lähdettiin matkalle, tietämätönnä, melkein lapsena, hyvin vahvoilla ennakkoluuloilla varustettuna, mutta toivorikkaana, mielessä mitä valoisammat tulevaisuuden suunnitelmat. Aika myös määrättiin, tietysti, mikä 5 vuodeksi, mikä enemmäksi tai vähemmäksi tai missä ajassa kukin luuli rikastuvansa niin paljon, että voi palata takaisin ja elää kellitellä synnyinmaassaan huolettomampaa elämää. — Niin, tulkoon mitä tahansa, mutta sosialistiksi en vaan rupea. — Huh! Sitä rohkeutta ja päättäväisyyttä! Oikein puistattaa ajatellessa sitä. Mutta samalla ei voi olla hymyilemättä muistellessa noiden päätösten pitäväisyyttä.

Niin sitä vaan saavuttiin perille ja työpaikan saatua tehtiin työtä kuin karhu ja — säästettiin. Mutta jo ennen tulleet, jotka olivat jo Suomessa olleet työväenliikkeessä mukana ja ne, jotka olivat jo ehtineet ennakkoluuloista vapautua, olivat perustaneet täällä sosialistiosastoja, sekä sosialistisia sanomalehtiä, noita työväenliikkeelle kaikkein välttämättömimpiä taisteluvälineitä. Kultaläjä ei kuitenkaan oikein tahtonut kasvaa tehtyjen suunnitelmien mukaan, ja kun nuori luonto kaipasi huvitusta ja seuraelämää, niin mentiin jo ennemmin

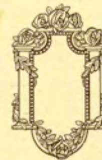
tulleiden mukana sosialistiosastojen iltamatilaisuuksiin ja siten jouduttiin kuulemaan sosialistisia puhujiakin. Ensimäinen puhuja, sivumennen sanoen, jonka itse kuulin, oli John Kiviniemi. Eikähän se Jussi niin hirveitä puhunutkaan. Tuntuipa juttelevan aivan oikein, ja jopa syntyi ajatus, että eihän nuo sosialistit sentään taida niin syntisiä ollakaan kuin siellä kotona uskotettiin. Niin hiljalleen alkoivat ennakkoluulot häipyä.

Mutta nuorena, toiminnanhaluisena, ei pysähdytty vaan sivusta katsojaksi, vaan yhdyttiin jäseniksi osastoihin. Ensin vaan tietysti tarkoituksella tyydyttää seuraelämän kaipuuta, mutta siinä sivussa ikäänkuin huomaamatta tutustuttiin sosialismin aakkosiin. Sellaisella, joka on joskus jonkunkaan verran vaivannut päätään uskonnolla, on tietysti ensin tehtävä tili sen kanssa, sillä ovathan papit aina leimanneet sosialistit jumalankieltäjiksi ja jos miksi, ja mitä lapsena on oikein päähän päntätty, ei se lähde päivässä eikä kahdessa, tuskin vuosissakaan. Mutta sepä onkin samalla voimakas kiihotin etsimään selvyyttä asioihin. Vihdoin saamme varmuuden siitä, että sosialismilla ei ole mitään tekemistä uskonnon kanssa. Siinä sivussapa selvenee myöskin se suunnaton petos, jonka uhriksi alkuperäinen Kristuksen oppi on joutunut, muuttuessaan puhtaasti proletaarisesta opista palvelemaan kokonaan kapitalistiluokan etuja. Sen seikan selville saaminen onkin yksi tärkeä edesottaminen, ennenkuin voidaan alkaa rakentamaan uutta maailmankatsomusta.

Tässä selvittelyssä meitä Amerikan suomalaisia naisia on auttanut — eikä suinkaan vähimmän — lehtemme Toveritar, jonka ensimäistä kunniakasta kymmenvuotista taivallusta olemme nyt tilaisuudessa tarkastella, sekä siitä oppia ottaen koettaa viitoittaa sille tietä seuraavalle kymmenvuotistaipaleelle. Epäilemättä monen Amerikan suomalaisen työläisnaisen ensi askeleet sosialistisen luokkataisteluopin tiellä, liittyvät hyvin läheisesti Toverittaren historiaan. Se on helppotajuisilla artikkeleillaan ja miellyttävillä, luokkahenkeä uhkuvilla kertomuksillaan, kyennyt innostamaan ja valamaan raskaan työn lamaannuttamaan mieleen uuden, paremman elämän kaipuuta ja siten johdattanut siihen joukkoon, jonka tehtävänä on vapauttaa koko maailman työn orjat. Mutta älkäämme pysähtykö entisten saavutusten ihailuun, eikä unelmoimaan kauniista tulevaisuudesta. Nyt on toiminnan aika ja täytyy ottaa nykyhetket vastaan sellaisena kuin ne ovat, sekä parhaansa mukaan koettaa ymmärtää niitä. Sepä ei olekkaan aivan yksinkertainen asia, ainakaan sellaiselle, joka ei ole "etsikkoaikaansa" oikein käyttänyt. Meillä ihmisillä on itsekullakin heikkoutemme ja yksi niitä kaikkein pahimpia on se, kun me esim. opittuamme jonkun verran sosialismin aakkosia ja tietäessämme suunnilleen sen päätarkoituksen, luulemme olevamme jo aivan valmiita. Sillä asteella ollessamme olemme kaiken kehitysmahdollisuuden ulkopuolella. Siihen sisältyy suuri annos itserakkautta ja tyhmää itsekkyyttä, joka niin usein muodostuu kompastuskiveksi joukkotoiminnassamme. Se ilmenee siten, että jos kaikki ei mene meidän mieliksemme tai jos joku henkilö ei meitä miellytä, niin me helposti nokkaannumme ja sanomme: minä en mene siihen tai tähän toimeen niinkauan kuin se tai tuo henkilö on siinä ja vieläpä eroamme koko joukosta, luullen sillä tekevämme suurenkin kiusan liikkeellemme. Mutta joskus sattuu sitten joku tapaus, joka meissä nolaa tuota oman minän paremmuuden tunnetta ja se onkin perin terveellistä, sillä silloin joudumme asettamaan tietoisuutemme vaakaan ja havaitsemme sen hyvin köykäiseksi. Silloin huomaamme kuinka vähän me sentään tiedämme ja kuinka paljon enemmän meidän tulisi tietää, ja sen tietäminen onkin edelleen kehittymisen ensi ehto.

Meille puhutaan sangen usein oman arvon tunnosta, mutta kuinka usein sitä väärin ymmärretään. Meillä täytyy olla omanarvon tuntoa, mutta se ei saa muuttua itserakkaudeksi, eikä se saa ilmetä yksilöllisyytenä, vaan joukkotunteena. Samoin on laita itsetietoisuuden. Me emme saa koskaan tulla niin itsetietoisiksi, ettemme olisi valmiit luopumaan jostakin vanhasta menettelytavasta — jos se osottautuu kelvottomaksi — vaan sen tähden, että itsetietoisuutemme muka joutuu siten kyseenalaiseksi. Sillä työväenliike on kehityksenalainen, kuten kaikki muukin. Meitä on kehoitettu kehoittamasta päästyäkin kehittämään itseämme, hankkimaan tietoja, niin että se on tullut melkein kuluneeksi fraasiksi, jolle ei lainata paljon huomiota, ja kuitenkin tietoisuuden tarve tänäpäivänä on huutavampi kuin koskaan ennen, voidaksemme kunnollisesti täyttää paikkamme luokkataistelurintamalla. Siinä tehtävässä meitä auttavat parhaiten kirjallisuus ja sanomalehdet. Jos Toveritar on ensimäisenä kymmenenä vuotenaan kyennyt hajoittamaan vanhan, väärän maailmankatsomuksen ja ne vahvat ennakkoluulot, sekä laskemaan perustuksen uusille katsomuksille, niille kymmenelle tuhannelle joita se jo tervehtää, niin tulkoon sen seuraava kymmenes vuosi siksi opettajaksi, joka meidät kasvattaa vaikkapa venäläisten toveriemme ja toverittariemme kanssa yhdenarvoisiksi.

E. M.

Luonnonlapsista

Kun n. s. sivistysihminen, etenkin työläinen, pääsee kesäsydännä luonnon syliin vapaasti hengittämään, voi hetkeksi heittää kulttuurin kahleet, niin silloin tuntee suurta nautintoa. Mielikuvitus lentää niinä vapaina hetkinä, syntyy kuvitelma toisensa jälkeen. Menee ajatelmissa niinkin pitkälle, että toivoisi olevansa luonnonkannalla oleva vapaa metsäihminen, joka ei ole sidottu muotihulluuden kiinteään pakkopaitaan.

Tuonsuuntaisia kuvitelmia syntyi minullekin joku vuosi sitten, kun kauniina kesäpäivänä pikku joukolla samosimme marjaretkellä Canadan korvessa. Soutelimme kuin vapaat metsäeläjät pitkin kauniin Rainy-järven siintävää selkää ja painuimme syvälle korpeen.

Samoihin aikoihin sain tilaisuuden tarkastaa vapaiden luonnonlasten, half-breed indianien, elämää.

Niin ihanalta kuin heidän vapautensa yht'äkkiä katsoen näyttääkin, ei se kuitenkaan ole kadehtimisen arvoista. Köyhää ja puutteellista on elämä, kuten arvata sopii. Metsästys ja kalastus ja kesäisin marjojen poiminta ovat tulolähteinä. Ja kuten kaikki indianiheimot, ovat nämäkin ahkeria käsityöihmisiä.

Tällä heimolla on laaja asuma-alue Rainy-järven rannoilla, Ontariossa. Pieniä puumökkejä heillä on lähellä kaupunkia, mutta kauempana erämaassa asuvat he entisen tapansa mukaan "wigwameissa".

Lähellä rajaa, tämän sivistetyn indianikylän keskellä, heillä on kaunis koulu ja sen rinnalla pieni kirkko. Kesäisin, heinäkuun neljännen päivän juhlien aikana, näkee näitä indianeja suuret joukot Yhdysvaltain puolella olevassa pikkukaupungissa. Amerikalaisten suureksi huviksi he tulevat tanssimaan kansallistanssejaan.

Nämä ihmiset todella ovat luonnonlapsia, ei heitä tapaorjuus rasita. Kuumina kesäpäivinä he yksinkertaisesti istuvat katukäytävälle kauppojen ja muiden liikehuoneiden edustoille, laskevat kantamuksensa maahan ja ilman ujoutta lepäävät ikäänkuin olisivat suurimman korven keskellä.

Meidän käsityksemme mukaista kohteliaisuutta naiselle eivät indianimiehet katso velvollisuudekseen osoittaa. Vakiintunut ilmiö on, että indianinainen kantaa lapsensa selässään ja käsivarrelleen asettaa kaiken muun kannettavansa. Mies kulkee vapaana ja rientää edellä. Eikä mies välitä vähääkään, vaikka nainen uupuisi kantamuksensa painosta. Sivistystä half-breedeillekin tyrkytetään niin paljon kuin mahdollista. Nuoremmat heimon jäsenet ovat päässeet kehityksessä

kokolailla pitkälle. Useilla naisilla näkee jo muodinmukaisia pukuja ja kaikellaisia rimpsuja sivistyksen tunnusmerkkeinä, vanhemmat indianit eivät taivu sivistyksen piiriin. He aina esiintyvät juhlissa tanssiessaan heimonsa koristetussa puvussa.

Joku vuosi sitten kuoli tämän heimon vanha päällikkö ja hänet haudattiin lähelle indianikoulua, muutama maili Yhdysvaltain rajalta. Ukko oli kuollessaan yli sadan vuoden vanha.

Muutamat paikkakuntalaiset, jotka tuntevat lähemmin tämän heimon jäseniä, kertoivat, että he ovat erittäin totuutta rakastavia ihmisiä, hyvin rehellistä väkeä. Tämä piirre sanotaan olevan yleinen muillakin luonnontilassa olevilla kansoilla. Luonnonlasten käsitykset velvollisuuksiensa täyttämisestä ovat paljon ankarampia, kuin meidän, "sivistyneiden". Kerrotaan eräässä teoksessa m. m., että indiani-

A Group of Eskimo Women and Children, Alaska.

heimon jäsen tekee mieluummin itsemurhan, kuin joutuu epäiltäväksi valheesta. Tämän saman luonteen sanotaan sopivan Rainy-järven ympärillä oleviin indianeihin. Nämä ihmiset yleensä ovat vieraanvaraisia ja keskinäinen auttavaisuus heillä on suuri. Sairaansa he myös hoitavat hellästi.

Vaikka noin äkkiä katsoen luulisi, että nainen tämän heimon keskuudessa on alennustilassa, eivät he ole omassa keskuudessaan sen paremmin orjan asemassa, kuin mekään työläisnaiset useimmassa tapauksessa olemme.

Eräs kirjailija lausuu luonnonkansojen naisen asemasta seuraavaa: "Luullaan yleisesti, että indianinainen on orja ja työjuhta, mutta mikäli minä olen huomioita tehnyt, on tämä käsitys väärä. Totta on, että naiset tekevät raskaat työt, mutta silti he eivät ole palve-

lijoita, vaan he ovat kunnioitetussa asemassa. Joskus he yleisissä kokouksissa antavat neuvoja ja ohjeita."

Joukko sivistettyjä indianityttöjä palvelee rajalla olevissa kaupungeissa. Kun indianinuoriso käy vuosittain koulua, joutuvat he sivistyksen piiriin ja silloin heistä katoaa se ihailtu luonnollisuus. Tapaorjuus ja "sivistyneiden" paheet astuvat tilalle. Kapitalismi alkaa jauhaa heitä myllyissään, eikä meillä ole syytä kadehtia vapaata luonnonihmistä Rainy-järven korvessa kulkiessa. Kapitalismi yhä enemmän työntää pitkät sormensa sinnekin ja yhä syvemmin turmelee luonnonkansan alkuperäisen elämän.

*

Kun tuli kerrottua muutamia piirteitä Rainy-järven rannoilla asuvista luonnonlapsista, niin lienee sopivaa jatkaa juttua yleisemmässä mittakaavassa.

E. Westermark sanoo luennoissaan luonnonkansoista:

"Alati kuullaan toistettavan väitettä, että kansan sivistyksen mittapuuna on se asema, missä nainen on kansan keskuudessa. Mutta ainakaan kulttuurin ala-asteilla ei asianlaita ole niin. Ceylonin Vedda-heimo ja Andaman saarten alkuasukkaat kunnioittavat naista paljon enemmän kuin monet korkealla kehitysasteella olevat kansat."

Bushmaneilla on vaimo miehen elinkautinen seuralainen, kaffereilla hän on orja ja työjuhta. Useimmilla luonnonkansoilla on tapana ostaa vaimo hevosilla, härillä tai muilla heidän mielestään arvokkailla tavaroilla.

Toisin on amerikalaisten perijättärien laita. He kuuluvat ostavan miehen ja komean europalaisen aatelisnimen "pappansa" antamilla perintörahoilla. Tällaista tapaa luonnonkansat kummastuneina kuuntelevat, jos heille niistä kerrotaan. Heillä näet on se käsitys, että vaimo ei silloin ole mistään arvosta, kun siitä ei kerran mitään ole tarvinnut maksaa. Nainen on melkein kaikissa yhteiskuntamuodoissa, niin ala- kuin myös yläasteella ollessa, silloin suuremmasta arvosta kun hän voi hyödyttää miestä.

Amerikan indianeissakin on tehty se huomio, että niissä heimoissa, missä nainen voi työllään hyödyttää heimoa, kohdellaan naista paremmin kuin sellaisten heimojen keskuudessa, joissa mies yksinään hankkii elatuksen. Niinpä on laita sivistyneissäkin oloissa. Jos nainen voi tuottaa jotakin, on hänellä perheessä suurempi arvo ja sananvalta.

Naisen asema luonnonkansojen keskuudessa sanotaan olevan parempi kuin sivistyneissä itämaissa, hinduilla, kiinalaisilla y. m., joilla on takana vuosituhantinen sivistys. Näiden kansojen naisten alennustilaan on ollut syynä taloudelliset suhteet, jotka ovat pitäneet naisen kahlehditummassa asemassa. Miehet ovat edustaneet sivistystä, he ovat aina suuresti olleet tiedoissa ja taidoissa naisesta edellä. Se on laajentanut henkistä juopaa eri sukupuolten välillä. Nainen on

joutunut huonompaan asemaan, ja hänen asemaansa ei suinkaan ole parantanut uskonnon kehitys. Aasian kulttuuriuskonnot eivät puolustaneet naista, samoin juutalaiset pitivät Eevan sukupuolta synnin ja kuoleman alkujuurena. Tämä käsitys siirrettiin juutalaisten uskonnosta kristinoppiin, joten ei ole kumma, jos näihin asti sivistyneissä "kristittyjen" aivoissa on kummitellut naisen saastainen olemus.

Eräillä luonnonkansoilla tavataan jonkinlainen kammo naista kohtaan. Marokkolaiset pitävät häntä vaarallisena olentona, joka voi miehen pakottaa mihin tahansa. He niinollen pelkäävät vastustaa naisen tahtoa ja kohtelevat sentähden häntä ystävällisesti ja suurella alamaisuudella. Mitä vanhemmaksi Marokon nainen tulee, sitä peljätymmäksi hän käy miehelle.

Marokkolainen sanoo: "Kun poika syntyy, niin syntyy samalla sata pirua ja kun tyttö syntyy, niin syntyy sata enkeliä, mutta joka

Indiaanikylä Alaskasta.

vuosi siirtyy sittemmin yksi enkeli tytöltä pojalle ja yksi piru pojalta tytölle, joten satavuotiasta miestä ympäröi sata enkeliä, mutta kun nainen tulee sadan vuoden vanhaksi, ympäröi häntä sata pirua."

Luonnonihmisissä herättävät kärsimykset ja vastoinkäymiset ajatuksen jumalista. Kulttuurin ala-asteilla olevilla kansoilla on pelko vankimpana tekijänä uskonnossa. Uhreilla yritetään lepyttää vihaisia jumalia. Ihmisuhrien perusajatus lienee ollut se, että ihmisen uhrauksella toivottiin useamman ihmisen pelastuvan onnettomasta kohtalosta. Uhri ei kuitenkaan aina tarvinnut olla lahja peljätyille jumalille, se voi myös olla manausväline, jolla voi pakoittaa jumalien taipumaan tahtoonsa.

Kun arabialainen tai berberi toivoo hyvää vaimoa ja kuuliaisia

lapsia, niin toimittaa hän uhrin. Tämä ei ole lahja, vaan pakkokeino, jolla hän vaatii jumalia täyttämään pyyntönsä.

Luonnonkansoilla on taikausko erittäin voimakas, eikä ihmekään, sillä he eivät tunne luonnonilmiöiden alkusyitä.

Sivistyneillä kansoilla ovat omat historialliset muistomerkkinsä, samoin tapaamme luonnonkansoilla hyvin omituisia muistomerkkiä, jotka kuvaavat heidän tapojaan.

Pohjois-Amerikassa, ja varsinkin Yhdysvaltojen länsiosissa, on paljon n. s. totemeja. Ne ovat suuria paaluja karkeine leikkauksineen ja maalauksineen. Useimmista totemeista on maalaus tyyten kulunut pois, joten arvellaan, että nämä indianien muistomerkit ovat verrattain vanhoja.

Totemipaaluja on monenlaisia, nimittäin neljää lajia: heimototemi, perhetotemi, sukupuolitotemi ja henkilötotemi. Paitsi näitä, on vielä kaksi sukupuolitotemia, joita miehet ja naiset erikseen käyttävät. Naimasäännöt heillä ovat tarkat, saman suvun jäsenet eivät saa keskenään mennä naimisiin. Tämän säännön rikkominen joissakin heimoissa rangaistaan kuolemalla.

Sana totem on Ojibway indianien kieltä. Nykyään tämä sana on yleisesti käytännössä tieteellisessä kielessä.

Parhaimmat ja paremmin säilyneet ovat ulkona olevat totemit ja niitä enimmän tavataan nykyään Alaskan rannikoilla ja British Columbian pohjoisosissa. Nämä totemit tavallaan ovat indianien n. s. sukupuita ja niillä on indianien elämässä ollut suuri merkitys. Totemien käyttäminen on heillä enempi kuin tapa, se on uskontunnustus ja siveellinen velvollisuus, jonka kautta heimon avioliitot ovat järjestetyt.

Luonnonkansojen elämässä näemme monia mielenkiintoisia piirteitä, mutta näin supistetussa tilassa ei niihin voi tämän seikkaperäisemmin kosketella.

H. M.

Vuoristolaisnainen lapsineen

Sos. toiminnasta Calumetissa ja ympäristöllä

En tarkalleen tiedä vuosilukua, milloin ensimäiset sosialistit ovat esiintyneet julkisuudessa tämän pyhän Kuparisaaren pinnalla ja eritoten Calumetissa ympäristöineen, eikä se ole tarpeellistakaan tietää tämän kirjotuksen yhteydessä, sillä tätä ei ole aijottu miksikään historiaksi. Aikomukseni olisi piirtää jotain siltä ajalta, kun minä olen ottanut osaa sosialistiseen liikkeeseen. Olen saapunut Calumetiin vuonna 1905, ja siitä saakka olen seurannut sosialististen aatteiden kehitystä ja kulkua tällä ympäristöllä. On se ollut karua maaperää muokata ja tulokset suinkaan eivät näytä erittäin loistavilta vieläkään, mutta toimittu sitä on melkein yhtämittaa. Calumetin s. s.-osasto "Voima" oli nuoruuden innolla työssä yllämainittuna aikana, kun minäkin saavuin tälle paikkakunnalle ja ryhdyin muiden mukana rynnistämään eteenpäin aatteemme ohdakkeisella viljavainiolla.

Annie Mäkinen

Kokouksemme olivat toverillisia ja innostavia; jäseniä yhtyi joka kokouksessa, mutta kun yleensä väestö oli luokkatiedotonta, niin jäsenyydestä jäi pois säännöllisesti melkein saman verran kuin yhtyikin, joten me varsinaiset jukuripäät, jotka aatteen vuoksi siihen kuuluimme, tapasimme sanoa, että "kautta ne käy, vaan kauan eivät viihdy".

Tällaiseen toimintaan vaikutti monet syyt, jotka kuitenkin kaikki perustuivat yhteen pohjasyyhyn, tietämättömyyteen. Jäsenistöä saattoi peloittaa minkälaisilla pöpöillä tahansa, kun se kerran ei ollut matkassa tietoisesti, ainoastaan vaistomaisesti. Yleisön kannatus sentään oli eittämättömästi sosialisteilla. Iltamissa oli kokoushuoneet täynnä yleisöä ja näytelmille vuokrattiin sellaisiakin mahtipaikkoja kuin Calumetin oopperahuone. Myöhemmällä aikaa, kun mustakäsi sokaroitsi jo, ettei voitu vuokrata oopperaa, vaan oli turvauduttava aivan outoon kokoushuoneeseen Italian-haaliin, ja vielä kun "professori" Mustosen kängi laittoi näytelmän oopperaan, luulimme, että jokohan nyt "postattiin", vaan ei sinnepäinkään. Ennen kello 8 oli kaikki istuimet otettu ja joku tuli oopperalta ja kertoi, että sinne ei tullut kuin alun toistakymmentä henkilöä ja niillekin maksettiin ovirahat takaisin, kun ei voitu niin vähälle väelle esittää mitään. Italian-haali tulikin sittemmin valistuneemman väestön kokouspaikaksi aina Calumetin kauhujouluun saakka. Sen jälestä taas eivät sitä ole suomalaiset käyttäneet kokoushuoneenaan laisinkaan.

Se oli innostavaa! Koetimme myös pitää sen varan, ettei yleisöä narrattu tyhjillä lupauksilla, vaan että mieluummin parannettiin ja lisättiin ohjelmaa kuin että kovasti puustattiin eikä paljon mitään annettu, kuten usein Mustosella oli tapana tehdä. Olipa se jo koko innostavaa nähdä se joukkotoiminta.

Mutta vallassaolijat näkivätkin vaaran rauhallisessa kehityksessä. Osastolta kiellettiin kaikkien julkisimpien kokoushuoneiden saanti, samaten puistoja ei voitu vuokrata kenttäjuhlia varten, ei mistään. Tätä epäkohtaa korjatakseen osti silloinen osasto eräältä farmarilta yhden eekkerin maata, jossa piti kesällä kenttäjuhlia. Vaan sekin maa sijaitsi niin kaukana ja niin hankalain teiden takana, että se ei koskaan voinut täyttää kunnollisen puiston tehtävää ja tarvetta.

Sitten vuonna 1913 tuli kuuluisa Kuparisaaren lakko. Sen onneton päättyminen murskasi sitten kaikki edistyspyrinnöt hajalle ja maan alle. Uniot hävitettiin, sosialistinen toiminta tehtiin kerrassaan mahdottomaksi. Vaikka saatiinkin vuokrata kokoushuoneeksi sama haali, jossa unio oli pitänyt lakon ajan kokouksiaan ja joka muuten oli ainoa kokoushuone, jota työläisille vuokrattiin siihen aikaan, niin toiminta kävi kerrassaan mahdottomaksi tavattoman laajan ja häikäilemättömän urkinnan vuoksi. Komppaniain urkkijoita vilisi kaikkialla ja yleinen sääntö oli, että jos kävi pyhän aikana sosialistien kokoushuoneella, sai maanantaina laputtaa pois työstä. Työnsaanti oli äärettömän vaikeaa ja nöyryyttävää, ja yksi komppania omasi ylivallan melkein kaikkiin kaivoksiin ja muita työpaikkoja ei paikkakunnalla olekaan kuin nimeksi. Asiain sillä kannalla ollessa olisi ollut suorastaan rikollista lisätä tällä tavalla kiviä kuorman päälle jo ennestään ylivoimaiseen taakkaan. Niin hajosi osaston virallinen toiminta ja vielä oli pakotettu lopettamaan toimintansa silloinen Calumetin Co-operativinen poikatalo. Sekin oli niin Calumet & Heclan silmätikkuna, että kaikki miehet erotettiin pois työstä, jotka vain poortasivat poikatalolla, ja tulos tietysti oli se, että oli pakotettu lopettamaan liikkeensä samasta syystä kuin silloinen s. s.-osastokin.

Nyt näytti ilma todella sumuiselta ja raskaalta hengittää ja monelle se oli liiankin usvaista. Calumetin kauhujoulun mainingit olivat liian tuoreessa muistossa kaikkialla minne vain menikin. Mutta aikaa ei ole uinailuun. Miehet eivät uskaltaneet olla työväenlehtien agentteina, eivätpä edes uskaltaneet omalla nimellään tilatakaan työväenlehtiä. Minäkin poloinen, joka siihen saakka olin ollut ainoastaan Toverittaren asiamies, rupesin nyt myös muiden lehtien, etupäässä Työmiehen, asiamieheksi; ja monta vuotta me Mrs. H. P. Mattsonin kanssa olemme olleet ainoat työväestön sanomalehtien edustajat tällä ympäristöllä. Minkä verran toimintamme on tuottanut tuloksia, on vaikea arvata, mutta väsymätöntä työtä sitä on tehty. Ei ole helppoa lähteä lasten kanssa asiamiestoimia täyttämään ja samalla agiteeraamaan, sillä ei työväenlehtiä noin vaan tilata juuri milloinkaan, ilman ettei siinä ole senkin seitsemän estettä ja mutkaa edessä. Asia ei oikene sillä, että sanoo: oletko sinä todella niin tyhmä tai hullu, ettet tilaa sitä tai tätä lehteä! Ei kukaan olisi itse mielestään tyhmä, eikä silti tarvitse välttämättä sitä ollakaan, mutta olen monta kertaa nähnyt senkin kumman, että vaikka ensin jyrkästi kielletään, niin pienen maltillisen keskustelun jälkeen kuitenkin tilataan joku lehti, jos ei nyt juuri sitä, jota ensin ehdottamaan ehti, niin joku toinen kuitenkin. Eipä sillä, ettei sitä monta kertaa joudu tekemään tyhjää "trippiä" joskus silloinkin kun varmimmin luulee onnistuvansa. — Monta katkeraa pettymystä saa kokea, monta kummallista luonnetta kutkutella. Mutta aina silloin tällöin ikäänkuin tähtenä yössä löytää toveria ja toverittaria, jotka osaavat ja tahtovat antaa arvon omille sanomalehdilleen ja julkaisuilleen.

Niin — pahin aika meni hiljalleen ohi. Sota vilkastutti työpaikkoja ympäri Yhdysvaltojen. Niinpä täältäkin läksi paljon kovia kokeneita työläisiä mikä minnekin. Toisia taas tuli sijaan, vaikkakin vähemmässä määrässä. Mutta kuinkas ollakaan, pari vuotta sitten perustettiin taas s. s.-osasto Lauriumiin. Sen toiminnasta ei olisi tullut mitään muuten vaan kun ostettiin talo itselle, niin siinä on taas voitu toimia sikäli kuin on ollut voimia. Osaston jäseniä on nytkin kätyröity pois työstä, vaan niin yleiseksi se ei ole tullut, kuin se oli lakon jälestä. Yleensä on poistunut pois paikkakunnalta etupäässä tietoisin aines, mutta onpa vanha, luja Kuparisaaren tietämätön massajoukkokin pakannut lonkoilemaan liitoksistaan ja lähteneet Fordin Heikin laitumille. Ja kuten hiljattain luotettavalta taholta kuulin, suurin osa on nyt joukkotoiminnassa mukana siellä, vaikka täällä eivät kehdanneet oman menneisyytensä tähden sitä tehdä, että olla työläisten kanssa samassa rintamassa. — Parempi myöhään kuin ei milloinkaan, sanoin sille toverille, joka sitä minulle kertoi.

Viisitoista vuotta on pitkä aika, monta tapahtumaa siinä jo ehtii nähdä, jotka olisivat kertomisen arvoisia, vaan näin suppeassa katsauksessa ei voi mainita edes osaakaan kunnollisesti, saati sitte hahmotella mitään kokonaisuutta. Niin — ja tulevaisuus, mitä se mukanaan tuopi?

ANNIE MÄKINEN.

Vuosien kuluessa

Ylläolevan otsakkeen alla olisi tarkoitukseni luoda pieni silmäys menneisyyteen niiden muutamien vuosien ajalta, mitä olen ollut tilaisuudessa seuraamaan suomalaisten työläisten liikehtimistä ja pyrkimyksiä Amerikassa.

Fred Koski

Lasten leikkikenttä. Tällä nimellä voi rehellisesti ja hyvällä syyllä kutsua Toverittaren lasten osastoa. Siellä luokkatietoisten työläisten lapset ensimäiseksi näkevät kynänsä tuotteet julkisuudessa. Siellä he lasten tavoin vaihtavat lapsellisia ajatuksiaan toisten lasten kanssa asioista, jotka heidän mieliänsä enimmän kiinnittävät. Sieltä he saavat ensimäiset aakkoset siitä opetuksesta, joka on tarpeellista kaikille työtätekevän luokan jäsenten lapsille. Täten tarjoaa lasten osasto lapsille tilaisuuden ei ainoastaan vilkkaaseen julkiseen ajatusten vaihtoon, vaan myöskin tärkeän oppilaitoksen, jota jatkamalla saavutetaan hyödyllisiä tuloksia. Lasten innostus myöskin kirjoittamiseen lasten osastoon ei suinkaan ole vähäpätöinen. Siitä varmuuteen pääsee kuka tahansa seuraamalla lasten osastoa säännöllisesti.

Niin, edellämainitulla leikkikentällä minä myöskin näin innostukseni tuotteet julkisuudessa. Ajatellessani sitä aikaa tuntuu, että se olisi tapahtunut eilen kun luin lasten osastosta ensimäisen kirjoituksen — vaikka tosin ei siitä paljon pitempää aikaa olekaan, sillä alkutaipaleella sitä vielä ollaan. Silloin vielä oli tämä "leikkikenttä" uusi. Lapset ottivat siihen aikaan laimeanlaisesti osaa kirjoittamiseen. Usein näytti siltä, että kirjeiden puutteessa on pakko jättää lasten osasto kokonaan pois, mutta tällainen ajatuskin aina sai vastustusta kaukonäköisimmiltä ihmisiltä, joten tulokseksi jäi, että lasten osasto on edelleen lasten leikkikenttänä Toverittaressa. Edelleenkin, nyt sillä on sellainen kannatus, että ei ole epäilystäkään siitä, että eikö se toistaiseksi tulisi olemaan ensimäisenä valon heittäjänä lasten valmistautuessa siihen taisteluun, jonka tuoksinaan me jo olemme päässeet.

Myöhempinä aikoina. Aikojen kulkiessa eteenpäin, muuttuu myöskin ihmisen luonne ja toiminta. Niinpä nuorukaiselle iän karttuessa ei enää riitä ainoastaan lasten osasto. Hänen tiedonhalunsa kehittyy siinä määrin, että sillä ei voi sitä tyydyttää. Silloin myöskin tarjoaa Toverittaressa olevat vakavammat kirjoitukset ja luokkahen-

gessä kirjoitetut kaunokirjalliset kertomukset tilaisuuden edelleen kehittää sellaisiksi nuorukaisiksi ja neitosiksi, jotka voivat aina köyhälistön suurelle asialle sanoa: "anna kutsumuksesi, olen valmis". On luonnollinen asia, että nuorella henkilöllä on aina enemmän taipumusta lukemaan sellaisia kirjoituksia, jotka ovat mieltäkiinnittäviä ja puoleensa vetäviä. Sellaisia ovat aina olleet Toverittaressa julaistut kaunokirjalliset kirjoitukset. Ne selvätajuisesti luovat eteen koko riistojärjestelmään perustuvan yhteiskunnan heikkouksineen ja vahvistavat sitä uskoa ja tietoa, jonka lasten osasto on onnistunut alkamaan.

Tilan puutteen takia on mahdoton seikkaperäisesti tehdä selkoa siitä osasta, jota Toveritar suorittaa köyhälistön vallankumoustyössä. Riittää kun pyydän kaikkien ottamaan huomioonsa sen tosiseikan, että Toverittarella on pian enimmän tilaajia kuin millään muulla suomalaisella lehdellä Amerikassa. Toista kuukautta sitten tilaajamäärä kohosi **kymmeneen tuhanteen** — ja ei ole epäilystäkään siitä, että eikö se taas tämän vuoden ajalla kohoaisi yhdellä tuhannella ja niin aina eteenpäin siksi kunnes se on jokaisen suomalaisen työläisnaisen kodissa, tarjoamassa hänelle virkistystä päivän raskaan raadannan jälkeen, antamassa hänelle tietoja raatajatoverittarien pyrkimyksistä muilla paikkakunnilla, ohjaamassa häntä oikeaan suuntaan luokkataistelun melskeessä.

Toverittaret kaikkialla, teistä riippuu, saako Toveritar olla teille virkistäjänä, tukena ja neuvonantajana elämän suuressa taistelussa. Te olette sen jo saattaneet kymmenen tuhannen naisraatajan luettavaksi. Saattakaa se yhä uusille tuhansille.

FRED KOSKI.

Jenny Trast

Sanna Kannasto

Toverittaren nuoruusvuosilta

Toveritar oli myös alussa lapsi. Muistan hyvin, kun sen näytenumero tulla tupsahti Työmies lehden sisällä. Se ei tosin tullut odottamatta, sitä oli odotettu ja kauan toivottu. Kun sain tuon pienoisen, iloitsin sen saapumisesta. Luin sen suurella hartaudella. Siinä kehoitettiin lehteä tilaamaan ja kirjoittamaan siihen. Heti aloin hankkia Toverittarelle tilauksia. Tilasin lehden itselleni ja kohta riensin tuttavaini luo tarjoamaan heille Toveritarta. He epäilivät, että siitä ei tule mitään koko naistenlehtipuuhasta. Sanoin, että tuleepa tietenkin, kun on jo kädessäni näytenumero. — Sen jälkeen menin eräitä tyttöjä tapaamaan ja kehoitin tilaamaan lehden, mutta heitä vaivasi sama epäilys. Kysyivät, jos minut on osasto valinnut asiamieheksi lehdelle, kun noin olin innostunut.

Mari Haapala

— Ei ole valittu, mutta muuten omasta puolestani haluan tehdä, minkä voin naisten lehden hyväksi, kun sitä olen niin kauan odottanut ilmestyväksi, sanoin.

Vaikka näin innostuneena kauppasin lehteä, jäin kuitenkin pitkäksi aikaa ainoaksi tilaajaksi tuossa suuressa kaupungissa. Osastossakin oli 30 naisjäsentä ja osastosta ulkona tavattoman paljon sellaisia naisia, joille olisi Toveritar pitänyt olla tervetullut, mutta sitä se ei kuitenkaan ollut.

Pitkän aikaa seurasin Toverittaren paikkakuntakirjeitä, kun vasta lähetin ensimäisen kirjeeni. Olin suuressa jännityksessä kirjoitukseni takia, jos se julaistaan tai ei, sillä en ollut koskaan muualle julkisuuteen kirjoittanut, paitsi osaston "nyrkkilehteen."

Suureksi ilokseni näin, että kirjeeni julaistiin ilman muutoksia.

Pian senjälkeen alkoi sellainen kansainvaellus luokseni, että jo aioin periä maksun siitä kirjoituksestani.

Kysyin: kenelle tulee Toveritar?

— Ei kenellekään, sanottiin.

No, miten sitten tiesitte minun kirjoituksestani?

— Tieto siitä on tullut Canadasta asti. — Asia on siten, että siihen aikaan kun tulit tänne Idästä, meni täältä yksi osastoon kuuluva pari Canadaan farmille. He eivät tulleet sinua tuntemaan. Nyt kun olivat nähneet kirjoituksesi Toverittaressa, niin heti kirjoit-

tivat tänne ja kysyivät: kuka on se Maiju, joka sieltä Toverittareen kirjoittaa?

Kehoitin taas tuttaviani tilaamaan Toverittaren, että ei ole tarvis Canadan kautta sen sisältöä saada selville.

Uuden vuoden aattona, 1911, menin osaston kokoukseen, jossa minut virallisesti valittiin asiamieheksi ja kirjeenvaihtajaksi Toverittarelle. Otin nämä toimet ilolla vastaan.

Asiamiehenä saa kokea yhtä ja toista. Monta muistelmaa olisi kerrottava asiamiehenä oloajalta, mutta ne vievät liikaa tilaa, joten ne sivuutettakoon.

Tämä on vain pieni yksityinen muistelma Toverittaren lapsuusvuosilta. Tiedämme, miksi Toveritar perustettiin ja tiedämme senkin, miten se on tehtävässään onnistunut tämän ensimäisen kymmenen vuoden aikana. Se on jo todistettu, että lehdellä on suuri merkitys naisten valistustyössä.

MARI HAAPALA.

Rauha Granholm

Svea Holm

Ida Niemelä

Idän punatähti

Yhä kuulaammin, ihanammin, Idän tähti, sä meille väikyt.
Yli maailmain hävitettyin valoaaltona armaana läikyt.
Yli kolkkojen kurjuuden luolain, kuss' ääntyvät oihkehet ankeet,
elontoivon ja auvon ja uskon kevätlämpönä lääkiten lankeet.

Ja kauhujen kaaoksessaan väki loukkojen untunut havaa
ja silmänsä huikaistuneet sun suurelle säihkylles avaa,
päin tultasi tuijottaapi ja oudosta onnesta juopuu
ja öisestä tylsyydestään kuin uudestisyntynyt luopuu.

Ja päättää nousta ja nousee. Mikä kuohunta käy joka puolla.
Mikä luomisenintо nyt sillä, min määr' oli itse jo kuolla.
Mitä voimaa jo uhkuvat raihnaat työnraatajat kaikkien maiden.
Uus noussut on suur sukukunta tulevaisuuden valtiaiden.

Oi, niin: punatähtönen meidän, olet täynnä sä ihmettä, taikaa.
Sun kauttasi kansa köyhä luo uljaana uutta aikaa.
Sun valkeudessasi joukot loismaailmaa moukaroivat,
noust' että sen raunioille teon temppelin pylvähät voivat.

HENKIPATTO.

Huutolainen

Isontalon isäntä palasi käräjätuvalta ja ajaa täräytti pihamaalle. Hän oli tyly ja mahtava ja hänen ulkomuotonsa kuvasti hänen sisäistä olemustaan, silmien ilme oli käskevä ja terävä.

— Mitä nyt pitäjälle kuuluu? Oliko nyt punaisilla kokouksia? Talon Antti-renki näitä tiedusteli, kun riensi hevosta riisumaan.

— Ka, ruotivaivaisten ja kerjäläispentujen huutokauppaa tuolla käräjätalolla pidettiin. Tuolla reen perässä on yksi penikka, jonka otin mukaani.

— Vai toi isäntä taas työväkeä taloon, sanoi Antti siihen surullisesti. Hän hyvin tiesi, mikä kohtalo poikaa odotti. . .

— Niin, minä ajattelin, että saan kuuliaisempia palvelijoita, kun kasvatan ne heti lapsesta talon tavoille, ilkkui isäntä. Nämä nykyajan palvelijat eivät enää nöyrry isäntiään kuuntelemaan.

— Eivät enää nöyrry isäntiään kuulemaan, toisti Antti-renki ja nauroi ivallisesti.

— No, millä tavalla isäntä aikoo kasvattaa niitä kuuliaisia palvelijoita? kysyi Antti luoden katseen huutolaiseen, joka istui kuin pelästynyt pikku lintu reen perässä odottamassa, mihin hänet vihdoinkin vietäisi.

— Emäntä lyö ja isäntä potkasee, niin kai te osaatte kasvattaa, kiusasi Antti ja nauraa hihitti entiseen tapaansa.

Pojan nauru ärsytti isäntää, joten hän julmistui.

— Sinä punainen ilkimys, sinäkö minua opetat, sinä mailman kiertäjä!

Antti hymyillen vastasi:

— Miksi ei isäntä antanut taloa pojalleen, että ei olisi tarvinnut mailmaa kierrellä. . .

— Suusi kiinni! huusi isäntä vimmoissaan.

Antti oli koskettanut kipeään kohtaan, oli kajonnut salaisuuteen, joka oli heidän välillään. He olivat isä ja poika ja ainoastaan he molemmat sen tiesivät.

Antin äiti oli vanhan isännän aikana palvellut talossa, silloin oli nykyinen isäntä nuorukainen. Näiden nuorten kesken syntyi lämmin suhde, joka aiheutti Antin syntymisen tähän mailmaan.

Antin äiti ei ilmoittanut mailmalle poikansa isää, vasta kuollessaan tunnusti asian pojalleen. Äidin kuoltua lähti poika etsimään turvaa siitä talosta jossa tiesi isännän olevan hänen oma isänsä. Hän sai luvan olla talossa työssä sillä ehdolla, että ei ilmoita sukulaisuuttaan isännän kanssa, vaan pitää asian omana tietonaan. Tämä

salaisuus antoi Antille huvin kiusotella mahtavaa isäntää heidän kahdenkesken ollessaan. Juovuspäissä ollessa oli isännällä joskus helliä tunteita Anttia kohtaan, lupailipa testamentata suuria perintöjäkin pojalleen.

Antti siihen aina huomautti, että heitä on tuhansia poikia, jotka kerran tulevat vaatimaan perintöosuutensa.

Tällä kertaa oli Antti entistä ärsyttävämmällä tuulella. Kun hän meni pientä huutolaista reestä ylös auttamaan, kysyi hän isännältä:

— Onko tämäkin ryysykäärö isännän poikia?

— Vaiti irvistelijä! Olisin sinut aikoja sitten ajanut pois talostani, ellet olisi...

— Jos en olisi..... nauroi Antti.

Huutolainen katseli pelokkaana isäntää ja äkkiä alkoi itkemään.

— Mitä siinä tillität, huutolaispenikka! huusi ärsytetty isäntä.

— Ota heti jalat allesi ja kiitä, kun pääset leipäpalaan käsiksi.

— Minä vien pojan renkitupaan lämmittelemään, ja valmistan hänet vastaanottamaan armaan emäntämme ensi tervehdykset, mutisi Antti viedessään poikaa pois isännän lähettyviltä.

Äänetönnä lyyhistyi lapsi lieden ääreen, katsellen arasti ympärilleen. Hän oli ensikerran joutunut vieraiden ihmisten pariin, joten hän oli peloissaan ja oudostui kaikkea.

Huutolaispojan äiti oli jäänyt leskeksi ja isän kuoleman jälkeen oli hän yksin hoivannut kolmea pienokaistaan, levähtämättä oli ahertanut, ylivoimaisesti raatanut. Hän tiesi, mikä kohtalo pienokaisia odotti, mutta ei voinut auttaa, hän ei enää jaksanut heitä huoltaa ja hoivata...

Lapset huutolaisiksi... se ajatus häntä kalvoi, se kiusasi ja pakoitti kestämään niin kauan kuin vähänkin voi. Hän oli itse kaikki kokenut, oli kasvanut huutolaisena, kuljetettu talosta taloon. Oli lyöty ja revitty, kiusattu nälällä ja ylivoimaisella työllä, avojaloin oli saanut juosta... Usein hän ihmetteli, että henki oli pysynyt. Mutta jumala kai pitää köyhässä hengen väkisinkin, ajatteli hän.

Nyt elettiin uudessa ajassa, työläiset tahtoivat nousta orjuudesta. Joukkoja järjestettiin. Hän oli selvillä asioista ja kaikessa kurjuudessaan iloitsi hän ja toivoi parempaa aikaa.

Äidin voimat murtuivat, hän joutui vuoteen omaksi ja lapset riistettiin häneltä pois... Vihdoin kuolema vapautti orja-äidin ja antoi hänelle levon.

Lapset joutuivat huudolle, mikään ei heitä voinut siitä pelastaa.

Pikku Petteri, joka oli kymmenvuotias, joutui Isontalon tylyn isännän ja röyhkeän emännän kiusattavaksi, kuten tiedämme.

Palvelijat olivat ystävällisiä pikku Petterille ja päivätöiden päätyttyä kaikin tavoin viihdyttivät Petteri-rukkaa. Antti-renki kiikutteli

poikaa polvellaan ja opetti häntä. Puhui pojalle ja toisille palvelijoille siitä voimasta, joka raatajaluokalla on, jos he ovat yksimielisiä.

— Oikeus on meidän ja oikeus se kerran voittaa! sanoivat siihen toiset palvelijat.

Pikku Petteri kuunteli silmät kirkkaina ja hänkin tunsi ikäänkuin ylpeyttä siitä, että kuului siihen joukkoon, joka kerran mailmaa hallitsee — kuului työnsankarien riveihin, niinkuin Antti tapasi sanoa. Unissaan kierti pikku mies kätensä Antin kaulaan, ikäänkuin ystävyyden osoitukseksi Ja vielä nukkuessakin soi hänen korvissaan Antin usein lausumat sanat:

— Työläiset, liittykää yhteen, silloin voitto meidän on!

FANNY VIRTANEN.

Rauha Grönberg

Hilma Nylund

Venäjän uusi nainen

Venäjän köyhälistön vallankumous avasi selkiseljälleen ovet naisen vapautumiselle. Kaikilla, mitä moninaisimmilla aloilla tapaa naisen työskentelemässä uuden Venäjän luomistyössä. Eikä ainoastaan nuoret naiset, vaan ijäkkäämmätkin vapautuksensa viestin kuultuaan ovat lähteneet liikkeelle innostuneina ja uhrautuvaisina. Toveritar **Ludmila Stahl,** joka on Venäjän työläisten naisliikkeen yksi huomatuimpia jäseniä, kertoo eräässä venäläisessä lehdessä muutamista tällaisista uusista naisista, jotka köyhälistön vallankumous on luonut.

* * *

I.

Efrosinia Jegorovna Marakuulina.

Efrosinia Jegorovna on talonpoikaisnainen Vjatkan kuvernementistä. Pikkuinen, laiha, suurine sinisine silmineen, jotka miettiväisinä katselevat etäisyyteen.

Hänen osansa on ollut raskas: taukoamaton talonpoikaisahertelu ja miehen lyönnit. Marakuulinan mies vihasi tsaarijärjestystä, taistellen sitä vastaan. Useamman kuin yhden kerran sai hän rohkeista puheistaan istua vankilassa ja olla karkoitettuna synnyinmaastaan. Raskas työ, valoton elämä ja vankila opettivat hänet juopottelemaan. Päihtyneenä ollessaan hän purki vihaansa heikolle, turvattomalle toverilleen.

Hentoinen Efrosinia parka rukoili yöt läpeensä Jumalaa valistamaan miestään, että tämä lakkaisi juopottelemasta. Hän kantoi papille viimeisen roposensa, myi ainoan hameensa ostaakseen sillä paksumman kynttilän (jumalan kuvan eteen). Mutta mikään ei auttanut.

Saapui sitten ihmiskunnan uuden elämän kevät. Mahtava ukkonen jyrähti. Venäjän kansa, joka oli uinunut raskaassa unessa, katkaisi kahleensa. Talonpojat ottivat tilanomistajilta maat, työläiset kapitalisteilta tehtaat ja itse työläiset kävivät johtamaan koko Venäjän valtakuntaa. Tuli suuri juhla ja Efrosinian mies lakkasi juopottelemasta. Hän oli nyt rakentajain ja taistelijain eturiveissä. Ja yhtenä ensimäisistä hän vapaaehtoisesti lähti rintamalle puolustamaan vallankumousta kaikilta tahoilta hyökkääviä vihollisia — venäläisiä ja ulkomaalaisia valkokaartilaisia — vastaan.

Tapahtui kaksinkertainen ihme: Venäjän kansa vapautui sortajistaan ja Ivan Marakuulina vapautui paheestaan. Pikkuinen Efro-

sinia alkoi ajattelemaan. Eivät olleet auttaneet hänen rukouksensa, eivät kynttilät, vaan vallankumous auttoi. Mies muuttui ystävälliseksi toveriksi ja ystäväksi. Vähitellen, monien tuskaisten mietiskelyjen ja raskaiden unettomien öiden jälkeen hän, joka oli ollut harras uskovainen, alkoi epäilemään. Eivätköhän papit olekin keksineet jumalan pimittääksensä köyhiä ihmisiä, pakoittaakseen heitä kärsivällisesti kantamaan katkeraa kohtaloaan?

Ja yhtä hartaasti kuin hän oli uskonut jumalaan, uskoi hän nyt vallankumoukseen. Hän alkoi tarkkailemaan miten vallankumoukselliset työläiset työskentelevät ja hänessä heräsi halu mennä mukaan.

Muistan ensimäisen kohtaamisemme. Toimitukseen astui arasteleva nainen lausuen hiljaisella äänellä: "Minä olen kuullut teistä, toveritar Stahl, ja tulin kysymään teiltä neuvoa". Hän ei rohjennut esittää, että itse pääsisi opiskelemaan, mutta teki pyyntönsä kolmentoista vuotisen tyttärensä puolesta. Mutta kun esitin, että hän itsekin alkaisi opiskelemaan, välähtivät hänen silmänsä ilosta.

Kahden viikon kuluttua pikku Efrosinia, jätettyään maalle kaksi lastaan, istui koulun penkillä. Kuinka tarkkaavaisesti hän kuunteli, peläten, ettei päästäisi ohitsensa sanaakaan. Usein kysäsin: "Onko vaikeata, toveritar Marakuulina?" — "Kovin on vaikeata, pelkään, etten jaksa ymmärtää kaikkea". Lohduttelin häntä sillä, että kun hän koulun loputtua palaa kotiin ja käy yhteiskunnalliseen työhön käsiksi, niin selviää hänelle paljon sellaista, mikä nyt näyttää epäselvälle.

Oli kulunut muutama kuukausi. Toveritar Marakuulina lopetti koulunsa, kirjoittautui työläisten puolueeseen ja lähti matkalle naisosaston ohjaajana omaan piirikuntaansa. Innostuksella hän antautui uuteen työhönsä valistumattomien, syrjäänsysättyjen sisartensa valistamiseen. Hän kulki kylästä kylään, piirikunnasta piirikuntaan, järjesti talonpoikaisnaisten kokouksia, puhui heille Neuvostovallasta, puhui siitä, että tämä valta kutsuu kaikkia työtätekeviä naisia oikasemaan koukistuneet selkänsä ja yhdessä taistelevien kanssa oppimaan rakentamaan uutta elämää. Hän ei kutsunut järjestöön yksistään talonpoikia. Huomattuaan kuinka hänen rohkeat, innostuneet puheensa, kuinka hänen uskonsa vallankumoukseen sytyttävät sydämiä, hän alkoi kutsua taistelijain riveihin niitä, jotka vuosikausia olivat kansan varoilla opiskelleet, mutta kansan tultua isännäksi, kääntäneet sille selkänsä. Kuukauden kuluessa oli Efrosinia valistustyöllään vaikuttanut niin, että viisi opettajatarta kirjoittautui jäseneksi puolueeseen, alkaen esimerkkiä seuraten sisartensa suuren vapauttamistyönsä.

Jälleen näen Efrosinian edessäni. Mutta hän on kokonaan toinen nainen. Hän on kasvanut, käynyt suuremmaksi, hänen äänensä on

voimakkaampi ja varmempi. Hän tajusi nyt selvästi maaseudun sekä kaupunkielämän puutteellisuudet, tietäen samalla, miten ne olivat poistettavissa. Entisestä epävarmuudesta ei ollut jälkeäkään. Uskovaisesta kristillismielisestä oli tullut sitkeä vallankumouksellinen, joka oli valmis antamaan kaikki voimansa vapautuvan ihmiskunnan palvelukseen. Nyt seisoo hän paikallaan jatkaen pientä, mutta itse asiassa suurta tehtäväänsä, sillä peruskivet, jotka nuo hentoiset kädet ovat laskeneet, tulevat pysymään lujempina kuin monet muut.

* * *

II.

Kasakkanainen Praskovja Andrejevna Saikina.

Hän on jonkun verran vanhempi. Noin neljänkymmenen ikäinen. Hänkin on uskonnollinen. Lapsuudesta saakka pitänyt lukemisesta. Raskas oli hänenkin kohtalonsa ollut. Varhain leskeksi jäänyt isänsä oli antanut lapsen maailmalle, jossa sai kärsiä nälkää, puutetta ja lyöntejä. Viisitoistavuotiaana isänsä naitti hänet edullisesti kolmenkymmenvuotiselle juopolle miehelle. Syntyi lapsia. Elämä oli painostavaa. Suuria huolia, paljon työtä ja hyväilyjen sijasta lyöntejä mieheltään. Ainoana valopilkkuna hänen sielussaan oli rajaton usko siihen, että valoton elämä joskus muuttuu. Evankeliumi oli hänen mielikirjansa ja siinä se kohta, jossa puhutaan ajan saapumisesta, jolloin kaikkinainen paha, saasta ja ilkeys hävitetään ja uskaliaat ihmiset alkavat rakentamaan uutta maailmaa. Tämä usko valaisi hänen pimeätä elämän tietään ja lämmitti hänen sieluansa ympäröivän elämän kolkkoudessa.

Tapahtui lokakuun vallankumous. Terin alue ja eritoten Mozdokin kihlakunta (jossa asui varakasta kasakkaväestöä), oli hukkua vallankumouksen ja vastavallankumouksen vyöryihin. Punaisten jälkeen saapuivat valkoiset, valkoisten jälkeen uudelleen punaiset. Ja kun parjattiin Neuvostovaltaa siitä, että heidän tahollaan pilkataan uskontoa, silloin Praskovja Andrejevna muisti pyhästä kirjasta lukemansa suuren ennustuksen. Ja vaikka oli paljon sellaista, jota hän ei täysin käsittänyt, hän aavisteli kuitenkin totuuden olevan heidän puolellaan. Hän vakuutteli valistumattomille kasakoille, ettei heidän olisi uskottava valkokaartilaisten juttuihin. Hän osoitti evankeliumia ja sanoi: "Se, mitä on ennustettu, tapahtuu juuri. Ensin täytyy hävittää kaikki ja sitten rakentaa parempaa tilalle".

Ajat olivat Neuvosto-Venäjällä varsin uhkaavat. Denikinin joukkiot lähestyivät Orelia, Denikin valmistautui ratsastamaan Moskovaan valkoisella ratsulla. Hän antoi papeille määräyksen kirkoissa kiroamaan vallankumouksellisia ja valmistautumaan suureen juhlaan. Keinottelijat ja viranomaiset iloitsivat siitä, että kohta loppuu noiden kirottujen aika ja että he jälleen pääsevät elämään vapaasti. Paljon kärsi Praskovja näinä päivinä ja hänen sydämessään kaikui: "Ei, se ei ole mahdollista! Evankeliumin mukaan täytyy työväen vallan voittaa!". . .

Praskovjan aavistus toteutui. Denikinin joukkiot murskattiin. Koko Venäjä ja Pohjois-Kaukaasia tulivat neuvostovalloiksi. Näihin aikoihin kuoli Praskovjan mies, jolloin hän, tuo urhoollinen nainen, pääsi vapaaksi.

Mozdokin kihlakunnan ulkokyläänkin tuli viesti. Kasakkanaisia ja talonpoikaisnaisia kehoitettiin valitsemaan edustajia alueen naisten edustajakokoukseen. Kasakkanainen Saikinakin pääsi Vladikaukasukseen. Paljon naisia siellä kokoontui isoon saliin — jossa Praskovja niin hiljaisena, yksinkertaisena, niin huomaamattomana valkoisessa huivissaan istui muiden edustajain keskellä puhemiehistön punaisen pöydän takana. Tarkkaavaisesti hän kuunteli puhujain puheita. Pyysi itsekin puheenvuoron. "Toverit" — sanoi hän — "kun kasakkain kylässä parjattiin bolshevikejä, puolustin minä heitä kuten osasin, vaikka en käsittänytkään silloin kaikkea. Nyt minä ymmärrän ja tahdon yhdessä kaikkien työläisten kanssa puolustaa vallankumouksellisten työläisten suurta asiaa. Toverit! Minulla on kolme poikaa punaisessa armeijassa. Mutta jos tarvitaan synnyinmaan puolustamiseksi vielä, niin annan toiset kolme poikaani. Ja jos he kaatuvat suuren rakkauden asian edestä, en minä tule vuodattamaan kyyneltäkään. Tulen olemaan ylpeä siitä, että minun lapseni kaatuivat tässä suuressa taistelussa". Kokouksesta kotiin palattuaan Praskovja heti kirjottautui jäseneksi kommunistiseen ryhmään, ryhtyi johtamaan lauantaitalkoita, järjestämään kokouksia j. n. e. Parin kuukauden kuluttua saapui Mozdokin kaupungista kirje, jossa kehoitettiin Praskovjaa tulemaan kouluun opiskelemaan sosialismia.

Praskovja ei hetkeäkään epäröinyt. Hän sanoi lapsilleen: "Rakkaat lapset! Olen tehnyt työtä, kasvattanut teidät. Te ette enää tarvitse minua. Eläkää ilman minua, minä lähden palvelemaan toisia lapsia, rupean työskentelemään meidän sosialistisen isänmaamme hyväksi!"

Pelottomana hän lähti eteenpäin tuntemattomalle taipaleelle. Hän lähti sosialistisen perheen kiinteään yhteyteen, jossa häntä, ijäkästä, uupunutta odottaa väsymätön mutta riemuisa työ. Tuohon suureen sankarityöhön kutsuu häntä suuri sielunsa. Uskon tuli ylläpitää häntä tällä ohdakkeisella tiellä.

* * *

III.

Sonja Gratsheva.

Sonja Gratsheva on kaupunkilainen työläisnainen. Hän työskenteli nahkatehtaassa Vjatkassa. Hiljalleen kului hänen elämänsä, yhtä hiljaista se oli koko kaupungissakin. Tehtiin työtä, syötiin, juotiin, nukuttiin, synnyttiin ja kuoltiin ajatuksitta ja epäilyksittä.

Mutta tulivat helmikuun ja sittemmin lokakuun vallankumoukset. Heräsivät Vjatkan tehtaiden työläisnaisetkin, ryhtyivät valitsemaan tehtaissa edustajia edustajakokouksiin. Sonja Gratshevinkin valitsivat. Hän alkoi käymään kokouksissa, tuntematta erikoista innostusta niihin. Uskovainen ja sairaloinen miehensä, joka halusi, että vaimonsa olisi ollut hänen luonaan ja joka pelkäsi vallankumouksellista tartuntaa, toimeenpani jokaisen kokouksen jälkeen perhekohtauksia. Naisten keskuudessa työtä johtava komitea sai tämän tietoonsa ja sanomalehden naisten osastossa julaistiin kirjoitus, jonka kautta kuljetustyöläinen Gratshev joutui mustalle listalle siitä, ettei laske vaimoaan kokouksiin. Tämäkin päättyi perhekohtaukseen. Sonja oli itsekin siihen määrin itsetiedoton, että tuli toimitukseen pyytäen peruuttamaan tuo syytös miestään vastaan. Peruutusta emme tietenkään painattaneet. Sonja kulki edelleen kokouksissa, kuunteli puheita, opetteli, mutta ei jaksanut innostua. Saapui kevät. Hänen miehensä sairastui ankarasti ja hänen oli lähdettävä sairaan kanssa maalle. Siellä hän muisti puheet, joita oli kuullut kokouksissa, käsittäen nyt koko niiden syvän totuuden. Hän havaitsi maaseudulla paljon vääryyttä, havaitsi kuinka keinottelijat sortivat maalaisköyhälistöä, kuinka ne pakoittivat köyhemmän väestön suorittamaan ylivoimaisen verotuksen itse keinotellen viljavarastoillaan. Hän havaitsi miten hyvä näiden keinottelijain oli elää. Vertaili siihen, miten työläiset kaupungeissa elävät. Havaitsi myös kuinka vaikea on talonpoikaisnaisen elämä. Heillä raukoilla ei ollut aavistustakaan siitä, miten paljon valtaa Neuvostolait heille olivat antaneet; elivät vain vanhaan tapaansa alistuvaisina miehilleen ja kumarrellen papeille.

Silloinpa syttyi Sonjassa toimintahalu. Hänestä tuli agitaattori. Hän keräili ympärilleen maalaiseukkoja ja tyttöjä, kertoili heille kaiken, minkä oli kuullut kokouksissa kaupungissa. Yhä suurilukuisimmiksi kasvoivat nämä kokoukset. Kylänpohatat säikähtivät. Heitä ei miellyttänyt lainkaan tuon työläisnaisen hommat. Saivat papin ylipuhutuksi niin, että hän kirkossa julisti pannaan Sonjan. Mutta Sonja ei tuosta peljästynyt. Mitä enemmän kylän kulakit häntä vainosivat, mitä enemmän ne häntä parjasivat, sitä uhemmin hän halusi opettaa valistumattomia sisariaan.

Syksyllä palasi Sonja kaupunkiin kuolemaisillaan olevan miehensä

kanssa. Samaan aikaan kun mies vähissä hengissä kulki jumalankuvien jälessä, kirjoittautui Sonja jäseneksi puolueeseen lausuen tulisesti: "Minä haluan tehdä työtä, työtä! Mieheni ja minä olemme tulleet erilaisiksi, me emme ymmärrä toisiamme. Nyt minulle avautuu uusi elämä. Minä tahdon oppia, tahdon antaa kaikki voimani suurelle taistelulle sosialistisen yhteiskunnan perustamiseksi". Tätä puhuessaan säteilivät hänen tummat silmänsä. Hän ei sääli menneisyyttä, hänellä ei ole anteeksi antamusta, on vain suuri taistelun halu.

Tällaisia naisia on meidän vallankumouksemme luonut. Heitä on paljon, noita tuntemattomia rakentajia, jotka ovat käyneet läpi elämän ohdakkeisen koulun ja jotka tietoisina kulkevat uuteen tulevaisuuteen. Heissä on vallankumouksen voima. He ovat meidän voittomme takeina vanhan maailman loasta, irstaisuudesta ja riistosta.

SUOM. A. L.

Mary North

Annie Ruissalo

Suru

Se heijasti kellastuneesta lehtimetsästä, jossa kesäiset äänet jo olivat vaijenneet. Se hiipi hiljaa sisään syyskosteiden ikkunain läpi, asettuen huoneen haalistuneille seinäpapereille, savun himmentämille maalauksille ja taidejäljennöskuville.

Se sijoittautui vanhalle sohvalle, jonka repeytynyt päällystys näytti kyynillisesti irvistävän ympäristönsä sopusointuisuudelle.

Se heitti varjonsa kirjoituspöydällä olevan armaan kuvan lapsenpuhtaalle otsalle, hänen, jonka äskeisestä hyvästijättökäynnistä vielä väreili huoneessa sulkeutuneen oven valittava narahdus. Rasahdus kirjeluukussa, jonka kautta tuli tieto toverin kuolemasta, sulautui surujen harmoniaan.

— — —

Painauduin hämärästä huoneesta alas, pyrkiäkseni suurille kaduille, joiden elämän sykähtely muistuttaa valtasuonien tykintää.

Tie valtakaduille johtaa ahtaita sivukatuja pitkin, joilla kesäisin näkee repaleisia lapsia leikkimässä vapaussodan aikuisia punakaartilaisten teloituksia, mutta syksyisin ovat ne mykkinä, verhottuna lokaan ja pimeään. Näillä kaduilla ei loista kirkkaat sähkövalot eikä kajasta suurten katujen ilot. Vain himmeä lyhty tuikkaa kadun kulmassa ja syystuuli ulvoo valittavasti sen rikkoutuneissa laseissa.

— — —

Näen varjon lynkyttävän vastaani. Se on vapaussodan sankari, joka menetti "isänmaan" alttarille oikean jalkansa ja silmänsä. Hän sai palkkioksi valtakunnan "vapauden ristin", sai myöskin kaupungin valtuustolta "isänmaallisten ansioittensa vuoksi", tupakan myyntipaikan loistokatujen kulmauksessa, mutta jäi kuitenkin vaille riittävää toimeentuloa. Näen hänen laskevan rahansa kivijalkakerrosessa olevan kuppilan ovella. Sen jälkeen hän taas linkuttaa eteenpäin ja jokaisella linkauksella heilahtaa "vapauden" risti hänen kuluneen takkinsa rintapielessä.

Kuulen keveitä askeleita taaempana, ja hetken kuluttua lehahtaa nenääni voimakas hajuveden tuoksu. Ohitseni kiiruhtaa keski-ikäinen nainen, kasvoillaan seitsemäntoistavuotiaan puna.

Tunnen hänet. Hän on laupeudensisar vapaussodan ajoilta. Sai myöskin vapaudenristin, ja tuli armeijan riemumarssissa kaupunkiin.

Tuo toinen, joka tuli ontuen vastaani, oli päättänyt päivän työnsä, tämä ohitseni kiiruhtava menee alottamaan. Kadunkulmassa näen hänen kääntyvän erästä tunnettua puistoa kohden, jossa päivällä paljastettiin "sankaripatsaat." Luulen, että hän menee verestämään vanhoja "vapaussotamuistoja" ja tapaamaan, ei haavottuneita, vaan mieluummin niitä, jotka eivät haavoittuneet "vapaussodassa".

— — —

Olen keskikaupungilla. On jo iltamyöhä. Teatterit työntävät ulos ensi-ilta valioyleisöään, kahvilat ja elävät kuvat vähän kirjavampaa joukkoa. Valtakadut tykyttävät nopeasti. Loistoautot antavat varoitusmerkkejään. Ilmassa kuuluu heventen, turkiksien sekä silkkipukujen kahinaa ja huoletonta liikehtelyä.

Mutta loistavan pintakuoren alta pilkistää surun yötumma hengetär ja katuäänien kaaoksesta kuulen tuskaisia huokauksia.

— — —

Näen suuren kahvilan hyvin valaistujen portaiden alapäässä jalattoman olennon nojautumassa seinään ja kainalosauvoihinsa. Hän on sotainvaliidi, "vapaussotasankari", vaiko punakaartilaissoturi, en tiedä, mutta ränstynyt, likainen suojeluskuntalaismallinen lakki viittaa pikemmin edelliseen. Niin käsittävät myöskin hänet kahvilasta poistuvat vallasnaiset, ja heidän jalorotuiset ritarinsa pudottavat ojennettuun lakkiin suorataitteisen markan setelinsä. He muistavat paljastettuja vapaudenpatsaita ja samalla tuntuu kuin tuo tuossa olisi jotain tehnyt heidän hyväkseen. Siksi onkin niin helppo lahjoittaa markka; kadulle päästyä on heidän sydämissään jo eräänlaista jaloutta — sellaista oikeaa herrasjaloutta.

— — —

Kuljen edelleen. Valtakatujen elämänvirrassa on paljon niitä, jotka tuskaisin elein, polttavin silmin kurottavat käsiään, pidentääkseen elämänsä hetkiä — — —.

Näen nuoria tyttöjä, jotka tänä yönä myyvät ruumiinsa ja sielunsa voidakseen elää huomisiltaan saakka; näen vanhoja naisia, jotka nälän ja kateuden väänteet maalin peittämillä kasvoillaan, katselevat nuorempien menestystä, painuakseen sitten syrjäkaduille; näen haamujen lailla hiipiviä olentoja, jotka vaanivat tilaisuutta tyhjentääkseen kanssakulkijoittensa taskuja.

Monet heistä olivat äskettäin, vieläpä tänäpäivänäkin, "kunniallisia" ihmisiä. Huomenna ovat he kunniattomia, rikollisia, ja kuitenkin kaikesta huolimatta, ovat monet heistä kuunnelleet vain kaikkivoittavan Elämän lahjomatonta käskyä: pitää yllä oman elämänsä liekkiä keinolla millä hyvänsä — — —.

Kuljen takaisin autioille syrjäkaduille ja, lähestyessäni, tunnen, kuinka askel askeleelta hiipii jälessäni surujen yöntumma hengetär.

Yhdessä rintamalle

Nainen näyttää jo taitoa, tietoa, voimaa!
Poistavi vihdoinkin pois syytöstä, soimaa.
Ei orjana kuuntele riistäjien mieltä,
Ylväänä ymmärtää hän vapauden kieltä.
Rientää rintamaan nyt miehen rinnalle.

Nainen ei orjuuskahleitaan ääneti kanna,
Sortajain ei tyhmyyttään nauraa anna,
Valistuu, varmistuu, ihmisyytensä tietää,
"Heikomman" nimeä ei enää voi sietää —
Tasa-arvoon pyrkii hän vihdoinkin!

Tää aika työhön kutsuu, käskee, vaatii!
Riistäjät yhä uusia ansoja vain laatii — —
Mahtivoimin rynnätkäämme varustuksia vastaan —
Mies ja nainen yhdessä suojaamaan lastaan —
Tulevaisuus vapaaksi valloittamaan.

Luonto määräsi naisen äidin osan täyttään,
Siksi kaksinverroin tarvis järkeä käyttää,
Ei tyydyttävä tylsänä sukupuoliorjaksi
Pyrittävä ylentymään naiseksi sorjaksi —
Luomakunnan ylvääksi kuningattareks'.

Nainen! Kykene kasvattamaan kansaa suurta,
Istuta sun lapsiisi tiedonpuun juurta.
Silloin versoo vihreänä valistuksen vainio,
Lapsissa kun ompi maaperä niin mainio —
Heissä tehty kylvö parhaiten itää voi.

Työläismies ja nainen jos samaa säveltä soittaa,
Ei mailman mahtavat voi meitä voittaa —
Jerikonkaan muurit ei edessämme kestäis'
Vapauden yhteiskuntaan ei mikään tietä estäis'
Näin yhteisymmärrys oikea kun saavutetaan.

Yhdessä siis käykäämme punalipun piiriin,
Katsokaamme suoraan Idän valoviiriin.
Hiokaamme kalpamme, tiedonsäilät kuntoon,
Nojatkaamme kansojen veljeystuntoon —
Niin mailmasta orjuus poistuva on!

H. M.

SISÄLTÖ: